

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

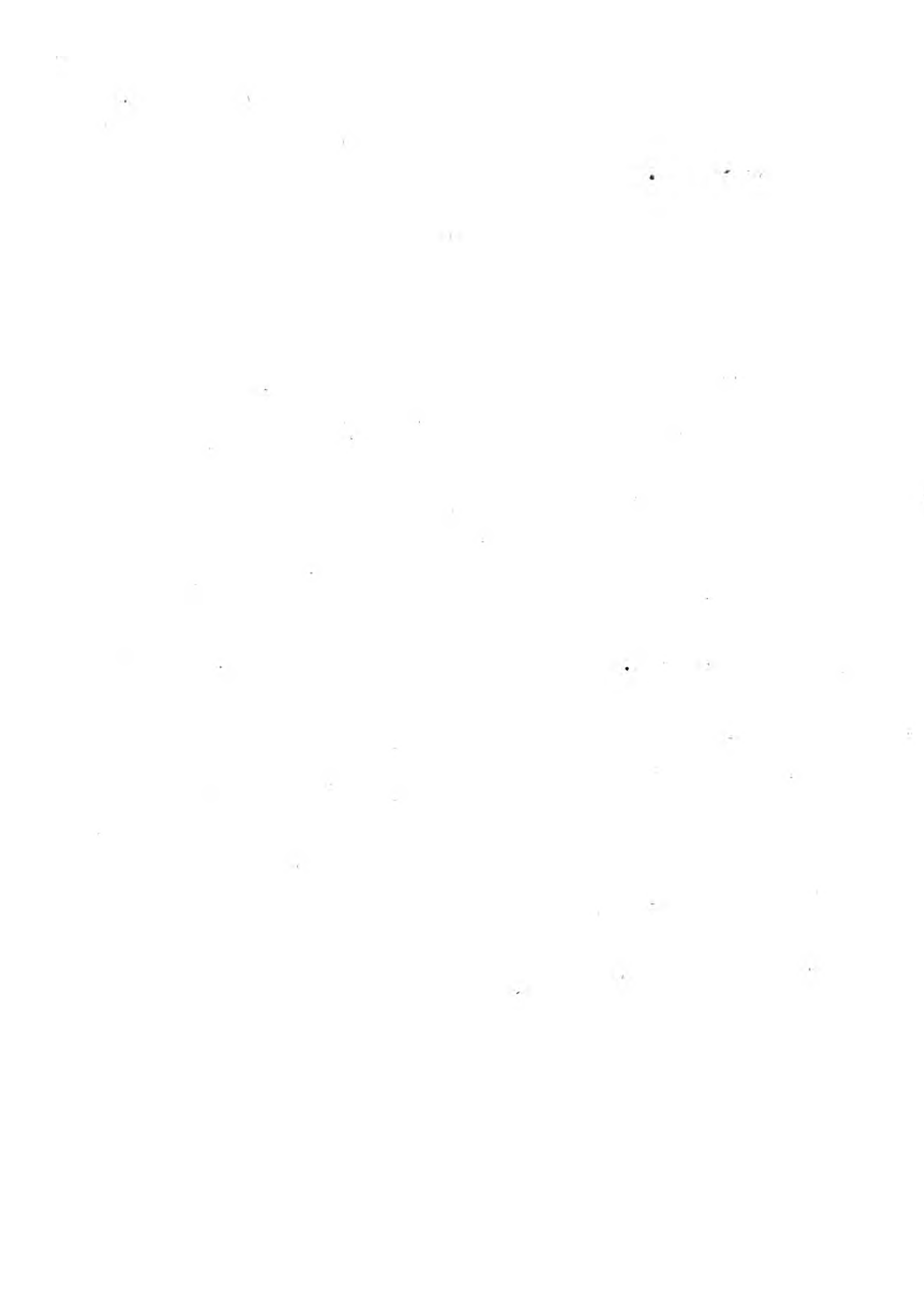

600008922R

243 f.25

243 . . 10.

Aen de Eerentfeste, Wijse en Discretee Heeren, Mijn Heeren,

D E

B EWINTHEBBEREN van de Oost-
en West-Indische Compagnie, Residerende binnen de wijdt-
vermaerde Koop-stadt AMSTELREDAM.

*De E. Heeren van de Oost-
Indische Compagnie.*

Cornelis de Graef, *Vry-heer van Zuyd-
pols-broeck, Burgermeester,*
Mr. Symon van Hoorn, *Burgermeester,*
Hendrick Dircksz. Spiegel, *Burgermeester,*
Jacob Rogh, *Baljuw en Dijk graef.*
Joan Munter, *Schepen,*
Joan le Gouche,
Daniel Bernards,
Mr. Joris Backer, *Schepen,*
Joan Hulft, *Schepen,*
Thomas Broers,
Nicolaes Rochufz. van de Capelle, *Schepen.*
Anthoni Casteleyn.
Jeronimo de Hafe.
Mr. Gillis Valckenier, *Schepen.*
Dirck Tulp, *Schepen,*

Gerard van Papenbroeck,
Pieter van Loon.
Mr. Hendrick van Willigen,
Cornelis Backer, *Schepen.*
Jacob Steyn,
Mr. Pieter van Dàm, *Advocaet van de Compagn.*

*De E. Heeren van de West-
Indische Compagnie.*

Dr. **C**ornelis Witsen, *Burgermeester,*
Abraham Wilmerdoncx,
David van Baerle,
Jacob Pergens,
Johannis Rijckaerts,
Hans Bontemantel, *Schepen.*
Dirck Spiegel, *Schepen.*
Coenraed Burgh, *Schepen.*
Jacobus Reynst.
Mr. Cornelis Kloeck, *Schepen.*

GOETGUNSTIGE HEEREN,

Also ick gedzucht hebbe twee Deelen van de onmenschelijcke Tyrannye der Spangiaerden / tegens de arme ongewapende Indianen (die sy in plaetse van het Chzisten geloof in te planten) soo wreedelijck by menichte van duysenden zielen op 't onchzistelijckste vermoozt hebben / en dat niet alleen beswesen aen volwassene/maer aen menichte van Vrouwen en kleene kinderen/ sae die noch ongeborn ende lebendigh upt 's moeders lichaem geruckt wierden / soo dat het wonder is / dat sulcke Tyrannen niet lebendigh in d' aerde / dooz Godes rechtveerdige straffe / versoncken zijn / gelijk selfs getuyghet den' Eerweerdigen Bisschop de las Calas, die het aen zijn Majestejt gereimonstreert ende te kennen gegeven heeft. En also de oude Druk meest ten eynde zijnde / hebbe dit met een Wenhangsel vermeerdert/verhaelende van wien/ en wanneer dit Gout-rijcke Land gebonden / en opgedaet is / als mede den aert en natuer van 't Landt en Volckeren / van hare handel / Wetten en Ceremonpen / met schoone Platzen en houten Figuren verciert / beschreven dooz Jeronimus Benzonijs van Milane. Verzoekende dat het gebozert ende gelesen mach werden / by alsulke die tegens sodanige bloet-dozstige Spangiaerden haer lijf ende goet moeten avonturen ; denckende / hebben sy dit gedaen aen die arme ellendige ongewapende Menschen / wat sullen sy tegen ons doen / daer alreede sententie over ons gegaen is / dat wy begaen hebben Crimen læsæ Majestatis / ende over sulcks als Ketterys geen geloobe behoeven te houden. Hier mede E Wijse / boozsienige / seer discretee Heeren H. E. bebelende in 't beschut des Almachtigen / die H. E. verlene een gelucksalige ende langduerige Negotie en handelingh.

U E. Onderdanige en Dienst-bereyde

GILLIS JOOSTEN SAEGHMAN.

Aen den LEESE R.

CHRISTOPHORUS COLUMBUS, gebooren in *Italien* in 't Jaer ons Heeren 1492. is soo verre ervaren geweest in de *Astronomie*, dat hy bevondt datter noch een Wereldt, grooter als dese, was, en heeft (omtrent geleden 170. Jaren) die gevonden, (welcke men nu West-Indien noemt) grooter als *Oost-Indien, Guinea, Barbarien, Hispanien, Franckrijck, Italien, Duytschlandt, Engelandt*, en gantsch *Nederlandt, &c.* Desen *Columbus* is eens op een tijdt by een deel trotse Spangiaerts ten eten geweest, en in discourse gevallen zijnde over de *Astronomie* en *Navigatie*, soo dat de Spangiaerts tot haer de eere trocken van de voorgenoemde gevondene Landen: doch *Columbus* hoorende hare groote laetdunckentheyth heeft niet een woort gesproken, maer eyschte een Ey, en seyde? Ick wedde om dese maeltijdt, dat niemant van u allen, dit Ey op sijn spits sonder eenich steunsel, op de Tafel kan setten, het welck oock niemant van haer (hoe wel sy 't dickwils versochten) doen konde, so heeft *Columbus* het Ey genomen, en heeft de spits een weynich gekneust, en doen is 't blijven staen, sy dat siende, seyden, het waer geen kuint, maer *Columbus* wilde daer mede te kennen geven, en seyde haer, nu ghy 't gesien hebt hoe dat ick dat Ey geset hebbe, kunt ghy het mede doen, en doen ik u eerst voorgaen ben, ende de nieuwe Wereldt ghevonden hebbe, nu kunt ghyse oock vinden. Aldus is dese eere gebleven aen *Columbus*, als eerste Vinder van de Nieuwe Wereldt.

Columbus is die geen, die ons het Rijke Westen,
 Door sijn verstand maekt kund'; *Columbus* geeft ten besten
 Sijn kunft aen yder een, doch Spaensche jaloesy
 Die socht dees eer met list, te trecken aen haer zy.
 Maer d' Heer *Columb'* die kost die haestigh t' onder jagen,
 Alleen maer door een E y, dat hy naer sijn behagen,
 Recht op de Tafel stelt, so dat hy daer uyt treckt,
 Sijn eygen eer en lof, en Spaenjen wort begeckt.

Kort Verhael van de Ontdeckinge der Nieuwe Wereldt / anders genaemt West-Indien/ door

CHRISTOFFEL COLUMBUS.

HE T gemeyn spreekwoort seyt / dat die gene dewelcke / Bergen van Goudt beloben / staet maecten op saecken die niet en zijn te volbrzenghen : Maer geheel contrarie is 't geweest met desen Excellenten Piloot / de welcke hebbende beloost aen de Coningen van Engelandt, Portugael ende Spangien sodanige Bergen / heeft deselve oock in effect ghelevert aen den geenen die sijnen wijsen Raet heeft geloove gegeven. Desen vermaerden Piloot was geboren van Cuquero (ofte als andere segghen) van Albisolo, een veracht kleyn Doorp op de Riviere van Genua, by Savonne. De welcke trafigurerende in Portugael / ende passerende de Strate Gibraltar, hadde acht genomen door langhe experientie / dat op sekeren tijden van den Jare waerden eenige Winden uyt der Zee : At den Westen komende / dewelcke altyt gelijckelijck duyrde sonder veranderinghe als van eenen kant. Ende considererende / dat dese Winden nergens van daen en konden komen dan van 't Lant / 't welck dese Winden gheuerende over Zee / hy plante dese Imaginatie soo diep in sijn Hoofst / dat hy epndelijck besloot dat te gaen vinden. Suddt zijnde veertigh jaren / ofte daer ontrent / als M. Urbaen Chauveroen en Petrus Martyr segghen / stelde hy sijn voornemen aen de Singnorie van Genua, presenteerde te seplen door de Strate van Gibraltar, en te varen soo verre West-waerts / dat hy epndelijck soude den Cloot der Werelt om varen / en arriveren in de Eplanden die de Specerpen voort-brachten. Hy beloofde de

se reyse te volbrzenghen / midts dat men hem soude bestellen eenighe wel gewaepende en voorszene Schepen. Soodanigen aenslag scheen seer stout en wonderbaer / maer om den gront te ondersoeken van dien en was geen questie. Daerom besloot hy ander Fortupne te versoeken : Hy trock in Portugael / alwaer hy vont den Coningh Alphonfus de V. van dien name / onledich / met den aenslach van Afrijcken, en de Navigatie op Oolt-Indien. Den Coningh Ferdinandt van Castilien van 't hy gheoccupeert met de oorloge van Granaden, van daer heeft hy sijn Broeder Bartholomeus gesonden in Engeland aen den Coning Henderick de VII. dewelcke niet tegenstaende dat hy was seer rijck / en geen Oorloghe op den hals en hadde / sloech dese aanbiedinge van so grooten gewichte in den windt als de andere / en sandt de gemelde Bartholomeus wederom so wijs als hy was gekomen / sonder pets te verkriggen.

Als hem nu sijn sake was gefailleert in Engelandt, soo begoste hy te handelen met den Coningh van Portugael, by de welcke hy so wel wert onthaelt / als sijn Broeder was geschiet in Engelandt. Want op die tijdt was aldaer eenen Meester Rodrigo met eenighe andere / die hen selven lieten voozstaen datter niets hen onbekent was de Cosmographie betreffende / dese dan met een harde tegensprekinge / sochten desen armen Genevoys mismoedich te maecten / willende staende houden dat in 't Westen niet en was / noch en konde wesen eenigh Gout noch anderen Rijckdom / als Columbus wilde bewijfen / dewelcke nu hadde de reputatie gekreghen by de Genevoysen van een groot leugenaer / by de Engelschen van

Seboort-
plaerse
van Chi-
stoffel
Colum-
bus.

Betrach-
tinge de
welcke
Colum-
bus heb-
ben be-
wreghet de
Nieuwe
Werelt
r' ontdec-
ken.

Colum-
bus
eycht
van d
Genel-
sen
pen or
de N
we
reldt
ontdec-
ken.

Den
broede
in En-
landt.

Weg van de Ontdeckinge der Indië / anders genaemt West-Indien / door C R I S T O F F E L C O L U M B U S.

nemem spreek- se reyse te volbrēngghen / midts dat men
 sept / dat die ge- hem soude bestellen eenighe wel gewa-
 melcke / Bergen pende en voorszene Schepen. Soodani-
 oudt beloben / gen aenslag scheen seer stout en wonder-
 maecken op baer / maer om den gront te ondersoec-
 die niet en ken van dien en was geen questie. Daer-
 volbrēngghen : om besloot hy ander Fortynne te ver-
 is 't geweest soecken : Hy trock in Portugael / alwaer
 Piloot / de hy vont den Coningh Alphonfus de V.
 aen de Cont- van dien name / onledich / met den aen-
 ugael ende Span- slach van Afriicken, en de Navigatie op
 eest deselbe oock Oolt Indien. Den Koningh Ferdinandt
 en geenen die sij- van Castilien van 't hy gheoccupert met
 loobe gegeven. de oorloge van Granaden van daer heeft
 ot was geboren hy sijn Broeder Bartholomeus gesonden
 andere segghen) in Engeland aen den Coning Henderick
 kleyn Dorp op de VII. dewelcke niet tegenstaende dat
 in Savonne. De hy was seer rijck / en geen Oorloghe op
 Portugael / ende den hals en hadde / sloech dese aanbiedin-
 Gibraltar, hadde ge van so grooten gewichte in den windt
 ghe experientie / als de andere / en sandt de gemelde Bar-
 den Jare waep- tholomeus wederom so wijs als hy was
 der Zee : At den gekomen / sonder pets te verkrigen.
 elcke altijt gelijc- Als hem nu zyn sake was gefailleert
 randeringhe als in Engelant, soo begoste hy te handelen
 considererende / met den Coningh van Portugael, by de
 eng van daen en welke hy so wel wert onthaelt / als sijn
 't Lant / 't welck Broeder was geschiet in Engelant. Want
 de ober Zee / hy op die tijdt was aldaer eenen Meester
 die soo diep in sijn Rodrigo met eenighe andere / die hen sel-
 rijck besloot dat te ven lieten voorsztaen datter niets hen on-
 zijnde veertigh ja- bekend was de Cosmographie betreffen-
 t / als M. Urbaen de / dese dan met een harde tegensprekun-
 Martyr segghen / ge / sochten desen armen Genevoys mis-
 en aen de Singno- moedich te maecken / willende staende
 erde te seplen door houden dat in 't Westen niet en was /
 ter, en te baren soo noch en konde wesen eenigh Gout noch
 dat hy eyndelijck anderen rijckdom / als Columbus wilde
 derelt om baren / bewijfen / dewelcke nu hadde de reputa-
 inden die de Spe- tie gekreghen by de Genevoysen van een
 Hy beloofde de groot leugenaer / by de Engelschen van

Colu-
 bug-
 eplch
 van
 Gene-
 sen
 pen o-
 de
 we
 reibt
 outbe-
 ken.

Bent
 broed-
 in En-
 landt.

6 Kort Verhael van de Ontdeckinge der Nieuwe Werelt,

Sijn hant
belinghe
in Portu-
gal.

een Sot / en by de Portugesen van een
raseude ende herseleloos mensch. Dese
ontweerdigheyt en konden hem den moet
niet doen verliezen / maer dede hem sepl
maken nae Paly de Moguer, alwaer hy
sijn secreet openbaerde aen Iohan Perez,
Minne-voeder van Rubida, een seer be-
roemt Cosmographie, dewelcke hem raet
gaf / dat hy zijn sake soude te kennen ge-
ven aen Hendrick Hertogh van Medina-
Sidonia en daer na aen Lowijs Hertogh
van Medina-Seli, by dewelcke hy niet
meer en voederde dan hy hadde ghedaen
tot Genua, in Engelandt en Portugael:
Maer dooz hy veroorzaect wert te trec-
ken in Castilien in 't Hof des Koninghs
Ferdinandi en der Coninginne Isabella,
vertoonende aen hare Majestepten
sijn booznemen/hen remonstrerende dat
hem niet en resteerden dan middelen om
't werck te beginnen. In den eersten aen-
val vont hy hem wel onthaelt nae synen
wille / en dooz tusschen-spreken der Co-
ninginne/en de recommandatie van Al-
phonfus Quinta Villa Groot Thresorier
des Koninghs by Don Pedro Gonzaes de
Mendosse, Certs-Bisschop van Toledo:
de Koning Ferdinandus nae dien hy ordze
hadde gestelt op den krijg van Granade,
die hy noch op den hals hadde/heeft Co-
lumbus sijn versoek geconsenteert / hem
toe-seggende in gifte het tiende deel der
Renten en Koninglijke Tribuuten in al-
le de Landen die hy soude vinden en ont-
decken. En also de Koningh doenmaels
onvoorsien was van gelt tot desen tocht/
heeft hem sijn Secretaris geleent seben-
thien duysent Ducaten. Columbus dit
gelt ontfangen hebbende/heeft toegerust
een groot Schip en twee Carabellen/en
stelde op dese 120 mannen / soo Boots-
volck als Soldaten. Van 't eene stelde
hy Oberste Marthin Alphonse Pinzon,
op 't ander Francoys Vincent en Eneas,
Voeders van den boozs Marthin, hy
selve was Capitain van 't groot Schip/
met hem nemende sijn Voeder Bartho-
lomeus Hy is afgebaren van Paly den

Condis-
tien en
middelen
des Ko-
ninghs
Ferdin-
nandi/
geaccoz-
dret aen
Colum-
bus.

3 Augusti in den jare 1492: Maer also
hy veele moepten heeft gehad om eenige
te brengen tot zijn booznemen / soo heeft
hy noch veele meer tegenspoets ghebon-
den op de repse / soo wel van die hem ver-
gheselschapt / dewelcke waren op 't
punt om sijn persoon aen te tasten / dooz
gebrek van de Victalie / ende na dat sy al
waren gekomen ter getwenschter haven/
en konden sy hem noch niet lijdē / ter
oorsaken van de strengicheyt die hy ghe-
bruyckte tegen die gene die hen qualick
droegen. Maer als hy eenighe dagen
noch hadde gesept / en datter geen Lant
en wert ontdeckt / begosten de Soldaten
eerst te murmureren. Maer na zepla-
gie van noch vijf-en-dertig dagen mup-
teneerden zy met zware dreygementen
tegen Columbus. 't Welck seer verbaest
maecten desen armen Genevoys, de-
welcke in plaetse van gelt / haer niet en
wiste aen te bieden / dan een bede op
haer te begieren van noch een weynich
patientie te willen nemen: maer den
tijt viel soo langh / dat hen 't soet water
begonde te gebreecken / doen begonsten
sy veel luyder te roepen / hem dreygende/
ten ware dat hy wederom keerde sy wil-
den hem in de zee werpen. Desen armen
Capiteyn alsoo gheperst zijnde beloofde
haer wederom te keeren so sy geen landt
en ontdeckten in drie dagen. Des ande-
ren daeghs liet Columbus de zeplen ne-
der halen twijffelende dat hy niet verre
van Landt en konde wesen / ter oorsake
vande soetigheyt des lochts / en de klep-
ne Wolckskens die men sag als de Son-
ne opginck seer leeghe by der Aerden.
Den naest volghende nacht / 't welck
was den 11 Novemb. 1492. is inde gro-
te Marffe van een van de Schepen ge-
klommen Rodrigo de Leppe, een excelent
zee-varendt man / dewelcke begonste te
roepen / couragie / couragie ik sie byer /
daer op Salfede, een Dienaer van Co-
lumbus antwoorde / dat sijn Meester den
Admirael alrede 't selve hadde gesept /
twee ure na mid-nagt / te vore hadde hy
aen

Ge-
baert
Colu-
bus n-
nieub-
Land

Colu-
bus
decht
der e-
de nu
der

anders genaemt West-Indie n, door Christoffel Columbus. 7

aengeropen een Spaensch Edel-man/
kramer-dienaer des Konincx/hem seggē-
de mede dat hy vper sage na sijn advijs/
dat sy niet verre van Lant en ware. Het
eerste dat zy sagen was Guanaday, eene
van de Eplanden Lucayos, gelegen tus-
schen Florida en Cuba, alwaer sy haeste-
lijck gingen nemen de besittinghe van de
Nieuwe Werelt. Van daer zijn sy ge-
baren na Baracon, een haven van Cuba, al-
waer sy greepen eenige Indianen, en we-
derom te rugghe keerende in 't Eplandt
Hayty, wierpen het ancker by de haven/
betwelcke Columbus dede noemen Ro-
ael: alwaer zy hen haestelijck te Lande
begaven/ also het groot Schip hadde te-
gen een Rotze ghestooten / en was leck
geworden. De Indianen waren soo ver-
baest/siende de Spaengiaerden in de Sche-
pen/blijvende van so verre / dat sy de zee
strant verlieten en bluchteden op 't ghe-
berchte. Een Vrouw alleenlijck wert
betrapt/detwelcke wert gegeven Broot/
Wijn en Confituren/desgelijck een hem-
de en andere Cleederen. Dit veroozaekt
de andere inwoonders weder te keeren
en te loopen na de Spaengiaerts, met de
welcke sy manghelden Water-nosters/
Spiegelkens / Bellen en ander klepne
kramerpen / tegen Goudt / Voghelen/
Broot en andere dingen. Christoffel Co-
lumbus en Guanacary een van de Caci-
ques ofte Oversten des Landts / deden
malkanderen dupsent omhelsinghen en
Presenten ober en weder. Onse Gene-
voys die seer verlanghende om den Ko-
ningh en Coninginne te verhalen sijne
abonture/ dede aldaer bouwen met con-
sent van den gemelden Cacique een sterk-
te oft Casteel van aerde en hout/ en sette
tot bewaringhe van 't selve 38 Spaengi-
aerden, onder de Capiteyn Rodrigo d'Ar-
ma van Cordua: het Casteel volbouwte
zijnde / hy nam met hem 18 Indianen.
140 Papegaven/veele Schildt-padden/
Konijnen en diverse andere saecken/
schepden van ons / de welcke hy
t' Schepen liet brengen met al het Goudt/

't welck hy hadde vermangheldt tegen de
inwoonders vooz sijn kramerpen: Voort
is hy in vijftigh dagen in Spangien geko-
me. De Coning en Coninginne hebben-
de verstaen datter middel was om dese
Landen te conquesteren en van daer te
trecken ontwerdelijcke schatten/ ten aen-
sien van de overbloet des Gouts/'t welck
vloot van de Bergen aldaer/hebben der-
waerts gesonden een veel machtiger Ar-
made als te voren/onder het ghebiet van
Columbus, de welcken sy bevestigden sy-
ne Privilegien inde Stad Barcelone, den
28 Mey inden jare 1493. met dese sche-
pen sonden sy Geestelijcke personen/
Handt-werckers / Peerden / Koepen/
Schapen/Septen/Verckens en Esel-
nen om 't Landt daer mede te voorszien:
met dese Armade is Columbus van Calis
Malis gebaren den 25. Septemb: 1493.
met veel meerder blyfschap als de eerste
voyagie: maer hy was wel bedroghen/
want zijnde gekomen in 't Eplant Hayti,
nu genaemt Hispanjola, verstondt hy dat
de Spangiaerden die hy aldaer in 't Fort
hadde ghelaten onder den Capiteyn Ro-
drigo, waren al t'samen om gebragt dooz
de inwoonders / ende dat om de groote
Violentie die de Spangiaerden hadden be-
dreeven/hare goederē/lichamen/en princi-
palijck aen d' eerbaerhept van hare vrou-
wen. Columbus en bont niet gheraden
vooz dese tijt de Indianen te kastyden/
maer behielt dat op een ander tijdt. Al-
daer te lande ghekomen zijnde/boude hy
aldaer een Stadt die hy noemde Isabella,
daer na boude hy noch een Sterckte by
de Gout-mynen van Cibao. om hem te
beschermen tegen den aen-loop der Indi-
anen, latende sijn broeder Bartholomeus
Gouverneur des selven Eplandts. On-
dertusschen ontdeckte hy met drie Cara-
bellen de Zuyt-kuste van 't Eplandt Cu-
ba, Iamica en andere. Van daer keerende
in 't Eplant Hispaniola, bont aldaer een
haven seer bequaem/'t welck hy noemde
S. Nicolaes. Hy hadde voorgenomen om
weder na Cuba, en voortz nae Iamaica,
te

Num-
g in
de in
nien-
des
t.

Colum-
bus heet
na Span-
gien.

Tweede
Reyse
van Co-
lumbus

8 Kort Verhael van de Ontdeckinge der Nieuwe Werelt,

Mupte-
rap tot
Isabella.

Colum-
bus komt
weder in
Spanien

Colum-
bus berde
reysse.

te gaen om uyt te roepē de Baribes. Maer wert dooz zijn siechte belet/ als ook dooz de muptenatie in de Stadt Isabella, ter saecken van de groote moetwilligheyt/ oberdaet en onbehoorlijcke handelingen der Spangiaerts in 't selve Epland: waer dooz de Caciques en de Ingesetenen seer qualijck te vreden waren. Om deselve weder in sijn vrientschap te brengen / dede hy sterben alle de Spangiaerts, dewelcke Muteurs waren van desen op loop. Dese justitie ober de Spaengiaerts, maer boven al van Gaspar Treies d'Arragon, dien hy hadde doen hangen / verdroot so seer de andere / dat so haest den Admirael was genesē / hy hem in alle haest na Span gien begaf / om hem te purgeren van dese Criemen / daer mede hy was beschuldicht: de Koningh hadde alrede gesonden sijnen Kamerlingh Aquado om Columbus na Spangien gevangen te senden. Hy arriveerde tot Medina del Campo, alwaer het Hof was: Hy presenteerde den Koningh en Koninginne sijn presenten / en leverde ober de processen der ge-executeerde Spangiaerden, de welke so wel waren belept tot sijn Justificatie / dat de Koning hem verklaerde geabsolbeert / en liet hem van nieuws toe rusten acht schepen / om andere landen te gaen soecken / twee van deselve Schepen gheladen met victualien en ammunitie / sant Columbus vooz uyt / met de andere ses is hy ghebaren van S. Lucas de Parrameda den 28. Mey 1497. nemende sijnen cours nae Medera, van daer sant hy die Schepen den rechten weg na 't Epland Hispaniola met drie hondert Banditen, met de andere drie Schepen passeerde hy Capo Verde, en nam van daer sijnen coers na Indien, seer na den Equinoctiael, aldaer ghearriveert zijnde en komende in den Inham van Parda, wierp 't ancker by 't Epland Copagua, 't welk hy noemde 't Eylandt vande Paerlen, Columbus hebbende gehadt verscheyden aanslagen tegen de Ingesetenen des Lands / en de nieuwe Eplanden ontdeckt en gebonden

hebbende / wiert benijft van de Spangiaerts alsoo dat Roldan Ximenes, Groot Pote- staet of Rechter / hebbende ontfangen Brieven van den Admirael / inhoudende hem te stellen onder sijn ghehoorzaam- heyt / wepgerde sulcks / en gingh met 70 mannen muptineren / verlatende Columbus, tot Sicagua, schrijvende ontallij- ke quaetheden van hem en sijn broeder aen den Koning / dewelcke seer droevich was / dat de saecken van Indien also gien- gen / en sant derwaerts Francoys de Bo- valdille Ridder / om aldaer Gouverneur te zijn / dese arriveerde in 't Eplandt Hi- spaniole met vier Carabellen in den jare 1499. dewelcke na dat hy Inquisitie had- de gedaen in de Stad S. Domingo, sandt Christoffel Columbus, Bartholomeus en Diego sijn broeder gevangen nae Span- jen, met de pferē aen de beenen. Maer als sy waren gehoozt van den Koningh / deselve bevant de beschuldigingen so we- nich gefondeert / dat hy kennende de ge- trouweyt van Columbus, hem na drie ja- ren weder sant met vier Carabellen om nieuwe landen te soecken. Als hy nu weder was gekomen in 't Eplandt Hi- spaniola, soo en wilde Nicolaes d'Ovanda hem niet laten komen in de Stad S. Do- mingo, 't welk hem seer verdroot te meer om dat hy selve de Stadt gebout hadde. En hem keerende West-waert / hy ont- deckte het Epland Guanaco, seer na het vaste Landt / 't welck de Inwoonders des Landts noemen Huiguera, en de Spangiaerde de Caep de Honduras, en va- rende vooz langhs de Kuste Oost- waerts / vont het Landt van Varagua: hy trat te Lande in de Eplanden Zoro- baro, dewelcke niet verre en zijn van 't vaste Epland / en hem wert geseydt van de Inwoonders / dattet geheele quartier van Veragua seer rijck was van Goudt. Op dit rappoort passeerde hy voozder al- tijdt neffens de Kuste tot aen de Golfe van Vraba, aldaer hy te Lande tradt / en hadde kennisse op verscheyden plaetsen van de Zuyt-zee. Van daer keerde hy weder

anders genaemt West-Indien, door Christoffel Columbus. 9

alwaer hy twee Galeyen verloor/en met de andere twee sogt hy noch nientwe landen: maer dit en gheschiede niet sonder uytgestaen te hebben veel zwaricheden en perijckelen: want eenige van de sijne werden kranck/en de Spangiaerden selve bekrijghden hem/daer mede de Indianen seer wel wisten haer profijt te doen: siende dat Franciscus de Poras Capiteyn van een Galep/en Diego de broeder van Columbus hadde genomen eenige Barquen om te varen nae 't Eylandt Hispaniola, Columbus vant hem seer benaent door dien hem de Divys gebreck / dewelcke hem onmogelijck waren te verkrijghen door wisselinge / door bidden / noch door brientschap/so wepnigh als met geweld. En alsoo de noodt de deure opent tot alle inventien/so beval Columbus datmen tot hem brengen soude eenige van 't naeste Doorp/dewelcke hy dreyghde/ in dien sy hem niet en versaghen dan lijf-tocht/dat God in korte tijt hen soude een straffe senden van den Hemel: also datse alle een quade dood soude sterben / en tot een tepcken souden zy sekerlijck sien terstont de Mane vol bloedt/so sy daer acht op wilde nemen. Als nu d'Indianen de Mane so bloedig sagen/door den (Eclipsis) als den Admirael hadde voorszeydt) gingen sy hem halen Dictualie genoegh/en besorghden hem overbloedigh van alles dat hem van nooden was / so langhe als hy in 't Eyland bleef/hem noch bidde dat hy haer misdaet wilde vergeven/en niet meer te willen gram op hen zijn. Eyndelijck na vele arbeyts wert desen experten Piloot ober vallen van een sieckte/daer van hy sterf tot Valladolid, den 8. Mey 1506. Volghende zijn Testament/wert sijn lichaem begraven tot Seviliën, in 't Convent der Monnicken van de Corrofa

Hy heeft nagelaten twee Sonen/Don Diego, dewelcke trouwde Maria de Toledo. Dochter van Don Fernand Groot-Commandor van Leon: zijn ander Sone Don Fernandi sterf ongetrouwt: dese

hadde een Lybery van meer dan van twaelf Volumen: dewelcke tegenwoordich is in 't Convent van S. Dominicus tot Siviliën: een weerdige memorie vooz de soone van sulck een Vader.

Den Admirael Colombo was van een doyp genaemt Cucureo / onder de heerlijkhepd van Genua: sijn vooz ouders waren geboortig van Plasensen in Lombardien / van het edel geslachte der Pili-stregli / en jonck wesende begaf hem op de konste der Zee-vaert. Hy was een Man van goede redelijcke gestaltenisse/van stercke en gefonde leden / van goeden oordeele / en hoogen verstande / van edelen aensiene/hy hadde levendighe oogen / root hant / rughde neus / was boven al den gerichte toe gedaen. Daerom grammoe dich als hy hem verstoorde.

De eere van het op-doen van dese nieuwe Landen wert den selven Colombo van beele ontnomen/seggende/dat sulckis voozmaels hy anderen soude zijn hy der hant genomen / van wien (soo dichten) Columbus van des soude onderregt wesen/dan also wy hier niet van meyninge sijn/omme sijn persoon in 't lange te verdedigen/ als alleene so veel tot ons vooznemen dient t' zijne reys en weder-varen te beschrijven. Maer om in 't kort den mond te stoppen van dese benijders/en wil niet anders doen/ dan 't gene dat Columbus selve heeft ghedaen op een Bancket aen veele Spaensche Edel luyden/dewelcke dibiserende van de ontdekinge der Indianen, geraeckten soo verre in proposst / dat hy om hen te contenteeren dede brengen een Ey / en hem voegende tot het geheele gheselschap: seyde datter niemandt van hun allen en was/die dat Ey konde doen ober eynde staen/ als hy hem vermat/sonder steunsel te doen. Als nu een pegelijck sulckis hadde versocht/nam hy het Ey / en kroockte het wat aen een eynde / en stelde het doen recht op de Tafel.

Eynde des levens van Christoffel Columbus Genevoys.

Soort
lijflijcheit
van Co-
lombus
om vrt-
lie te ver-
kriggen.

Doot van
Colum-
bus.

Crefte-
lijche A-
berg.

De span-
gierden
willen
Colum-
bus vera-
den van
de eer-
te vindinge
der West-
indien.

P R O L O G E

Van den Biffchop Don Bartholome de las Casas, ofte Casaus, aen den Hoogen ende seer Machtigen Heere, de Prinçe van Spangien Don PHILIPS.

Nademaal de Goddelijke Doozichtigheit heeft geordineert in de Wereldt/dat tot bozderinge en gemeen profijt van het Menschelijke geslachte / men selde ober de Landen en het Volck/Koningen/of Homerus noemt haer Daders en Herbers/ende dat deselve by consequentien zijn / de Edelste en weerdighste Leden van de Republijcken / men twyffelt niet of men behoort immers met redenen niet te twyffelen aen hare Coninklijke bzoemicheyt en oprechten gewisse. Sulcks schijnt dat de H. Schrijtuere te kennen geeft / daer Salomon in sijn Boek van Proverbia seyt / Rex qui sedit in folio Iudicii, desipat omne malum tuo, in tuitu. Want men also van de ingeboorne en natuerlycke deught / ende geschicktheyt des Konings presupponeert / te weten: dat alleenlick de kennisse of wetenschap van het quaet dat in sijn Rijck mach wesen/is suffisant ende genoegsaem om dat te stillen en wech te nemen / ende dat hy niet zenen oogeblick dat soude konnen lijden / considererende dan/ich seer machtige Heere/het quaet/ schade/ bederffenisse ende verlies/ sulcks als men niet en denkt dat Menschen souden konnen doen / alsulcke en soo groote Landen/ende om beter te seggen / seer woestste Nieuwe Wereldt van Indien / gegeben en bevolen van Godt en sijn Kerke/ den Coningen van Spangien/om dat hyse soude regeren/ bekeren/ende doen in alle Wereltliche en Geestelijke gelegentheyt prospereren/

gelijck ich in 50. Jaer langh/en meer tegenwoozdigh zijnde / by experientie de Spangiaerts niet heb sien doen. Ich hebbe gedelibereert / om swyghende niet schuldigh te wesen aen de bederffenisse ende verlies van soo veel ontallijcke zielen ende lichamen / welke alsulcke conquesten causeeren / eenige ende wepnige stucken / welke ich dese dagen boozledon bergaerde van ontallijcke / die ich metter waerheyt soude mogen verhalen / op dat uwe Hooghepdt die te lichter mach lesen ende ghelooben / om den onredelijcken appetijt van de geene teghen te gaen / die niet en achten onbehoozlijck te stozten soo grooten menichte van Menschen-bloedt/ende upt te roepen de Natuerlijke Antwoonderen en Besitteren des Landts / Doodt-slaende dupsenden Melioenen Menschen / ende rooben de ongelooflijke Schatten/schenden de Natuerlijke ende Goddelijke Wetten / ende welke desen onnoselen Volcke gedaen wordt / dat bederbende ende verscheurende sonder oozsaecke of redene / dan alleenlick booz begeerte ende ambitie van de geene die soo schadelijcke wercken booz nemen te doen. Biddende derhalven dat sijn Majestept hier in geliebe te boozsien / want dit is een saecke uptnemelijck wel boegende / ende noodelijck / op dat Godt doe prospereren / beware ende maecke geluckigh den geheelen Staet van de Coninklijke Croone van Castilien / in het Geestelijck ende wereltlijck.

Korte Beschryvinghe van West-Indien/ en de Tirannye der Spangiaerden aldaer gepleeght.

Nat Christoffel Columbus, het Indien ontdekt hadde / in 't Jaer 1492. quamen een groote meenichte Spangiaerden uyt Hispanien / in 't jaer Anno 1493. om aldaer te stichten en te besetten het (nu geleden ontrent 170. jaeren) ghebonden groote en uytnemende geluckigh Eplandt Espagnola/ welke in de ronde heeft ses hondert mijlen. Daer zijn andere seer groot en ontallijcke Eplanden van alle zijden ontrent/ de welke wy alle sagen / en waren wel bewoont en vol volck/ ja meerder dan eenig Landt in de Werelt. Te weten van Indianen/ het vaste land/ 't welck leyt van dit Eplandt/ ten naesten 200 en 50 mijlen / luttel meer begrepen van de Zee-kant/ meer dan thien duysent mijlen / al ontdekt en dagelijcks ontdektmen der meer / en so vol van volck / gelijk een Bye-korf vol Byen. Soo veel belanght dat men ontdekt heeft totten jare duysent vijf hondert en een-en-dertich/ schijnende dat Godt in het voorsz t seffens uyt stozte / den grooten hoop ofte meeste menichte van al het ontallijcke Menschelijcke geslacht.

Alle dit ontallijck volck van alle soorten/redelijcken goet sonder ercheyt noch eenige dobbelheyt / uytnemende gehoorsaem/getrou aen hare natuurlijke Heeren/en den Christenen die sy dienen/ootmoedich / patientich / vreedsaem en stil/en niet krackeelachtig/sonder haet/sonder wraecke te begeeren / meer dan andere ter werelt zijn. Oock zijn sy delicaeter/teeder/en wecker van complexie/en die min mogen tegens den arbeyt/en die eer sterben van wat siechte dat het zy. Ja de kinderen van de Princen en Hee-

ren onder ons opgeboet en op getrocken in alle delicaet leven / zijn niet delicaeter dan zy/hoe wel dat sy oock zijn van de gene die van arbeders af komen. Sy zijn arm/besitten wepnich/ zijn niet hooverdigh / niet ambicieus / niet begeerlijck / haer leven is sulcx / dat het geene van de heplighe Vaders in de woestijne schijnt niet strenger geweest te hebben/ sy gaen gemeplijck naeckit / gedeckt alleenlijck hare schamelheyt/ met een kleeden van kattoen van anderhalf elle in 't vierkant : Sy slapen op een Sargie/en dat doen sy in een hangent netten / welck sy in het Eplandt Espagnola heeten Hamacas. Sy hebben suver onbelammert en levendigh verstant / begripende en leerbaer / tot alle goede leere / seer bequaem om aen te nemen ons heplich Catholijck gheloof/ en haer te bereieren met deugdelijcke manieren/ ende de geene die min beletsels daer toe hebben/sy zijn seer begerig na de saecken van't geloof/ om die te volweten ende te oefenen/ gebuycken de Sacramenten vande Kercke/ dat ick mach seggen/ dat deReligieusen wel van noode hebben om haer te verdragen/ en dat Godt haer begabe met zijn gabe van patientie. Eynelijck hebbe ick hooren seggen van veele wereltlijcke Spaenjaerts over veel jaeren ende meenighmael / niet konnende lochenen de goetheydt die sy in de Indianen saghen / voerwaer dit volck soude het gheluckighste van de werelbt wesen/ kenden sy Godt haren Schepper.

Onder dese tamme en sachtmoedige Schapen/(van God haren Schepper also begaest) vielen de Spaenjaers ter stont als syse saghen / als uytnemende felle en van veel dagen hongerige Wolven/ Cya geeren en Leeuwen aen / ende sy en hebben aldaer van over tachtentigh jaer tot nu

Het Eplandt Espagnola is 600 mijle in 't rond / is gevonden Anno 1492.

Wat de Indianen booz luyden zijn.

Der hier de nederhijdtfaer hiet en het goe genog van de Luyden

Daer n daer sy slapen / het Hamacas.

nu toe/ anders niet gedaen/ ende doen 't noch hedenaechs niet dan verscheyren/ dooden/ benauwen/ affligeren/ tormenteren ende bederven/ met vzeemde/nieuwe/ diuersche/ ende nimmermeer diergelijke gesien/ noch gelesen/ noch gehoorde manieren van wzeetheyt/ waer van eenige hier onder sullen gesept worden/ in dier voegen dat daer waren in't Epland Espannola boven drie milioenē zielen/ die wy saghen/ en nu ter tijdt ontrent 200. ingeborene personen/ het Epland Cuba is by na soo langh/ als van Dalladolid tot Romen/ ende is hedenaechs t' eenemael verwoest. Het Epland van S. Juan/ ende dat van Iamapca/ Eplanden seer groot ende seer gelukkig/ ende plapsant/ zijn beyde desolaet. De Eplanden Lucayos/ welke palen aen het voorsz van Espannola ende Cuba/ in't Noorden/ zijn meer dan't seftich in getale/ met de gene diemen heet de Gigantes/ en ander groote ende klepne Eplanden/ ende daer af het slechtste is vruchtbaerder ende plapsanter dan den Hof van den Coning van Sebilien/ ende het ghesontste Lant van de werelt/ daer inne waren meer dan vijf hondert duysent zielen/ daer en is op dit pas niet eene creature alleene. Sy doodense al/ doen syse uyt hare Landen trocken/ ende brochtense in't Epland Espannola/ achter dat sy sagen dat de naturele daer failerden/ gaende derwaerts een schip overdertigh jaren/ om te soecken ofter yet ober gebleven was (so een goet Chyristen wert beweegt dooz compassie) om te bekeeren diemen soude moghen binden/ men vonter maer elf persoonen die ick sach. Ja meerder dan dertich Eplanden gelegen by dat van S. Juan/ maecten meer dan twee duysent mylen/ die alle geabandoneert ende uyt-gestorven zijn.

Van het groot vast Lant zijn wy verseeckert dat onse Spangiaerts/ met hare wzeetheyt ende boose seften/ hebben vernielt en uytgeroept/ ende die hedenaechs te niete blyven/ geweest hebben/

vol van redelijck volck/ meer dan thien Rijcken grooter dan heel Spangien/ al gingh daer mede in Aragon ende Portugael/ ende meer Landts dan t'wemael van Sebilien tot Jerusalem/ d'welck meer is dan twee duysent mylen.

Wy sullen waerachtige rekeninge geven/ datter gestorven zijn in de voorsz. beertich jaren/ dooz de voorsz. tyrannye ende helsche daden vande Chyristenen/ onrechtveerdelijck/ ende tyrannelijck/ meer dan 12. milioenen zielen/ Mans/ Vrouwen ende Kinderen/ en voozwaer ick gheloobe sonder dat ick meyne my te vergripen/ dattet meer is dan 15. milioenen. De 12. milioenen maken twaelf mael thien hondert duysent oft hondert duysent/ ende twintigh mael hondert duysent. De vijfthien milioenen maken hondert mael hondert duysent/ ende vijfthien-mael hondert duysent zielen/ die aldaer gedoot zijn.

Twee generale ende principale manieren hebben ghehadt de gene die daer ginghen/ en haer heten Chyristenen/ om uyt te wortelen ende van den bodem des Wertrijckx weg te nemen de voorsz. miserable Natien/ d' een dooz onrechtveerdighe/ wreede/ ende bloedighe tyrannische oorloghen/ d' ander nademael sy gedoodt hebben/ alle de gene die hadden mogen hygen/ suchten oft peysen/ op de bypheydt ende liberteyt van den Lande/ of om uyt de tormen ten diese leden/ te geraken: sy dooden alle de Heeren naturele/ ende die Mannen/ want ghemeynlijcken en laten sy inde oorloge niemant leven/ dan de kinderen ende vrouwen/ verdrukende voorts d'rest mette swaerste afgrpselijckste ende scherpsste slavernye/ daer in men opt menschen oft beesten soude konnen leggen. Onder dese manieren van Helsche Tirannye/ worden gebrocht als ten hoofde alle d' ander soorten/ om te vernielen al dat ontamelijck volck.

De oorzaecke waerom de Chyristenen dese hebben gedoot ende verdestruuert is geweest

Het Epland Cuba is by na soo langh als van Dalladolid tot Romen

De eerhert te d' dattet beertich sijn van milie

La her tog man ben bro en k ren tem

geweest alleeneelijck om dat sy vooz haer leste eynde achten het gout / ende haer wiliden in seer korten tijdt verbullen met rijckdom / en op-klimmen tot hooghe staten / sonder proportie van haere personen / te weten / om de onberzaede begeerte en ambitie die in haer was / dewelcke heeft grooter geweest / dan in de Wereldt mach wesen. Wesende de voorsz. Landen soo geluckigh en rijck / en het volck soo ootmoedigh / soo patientigh ende soo licht om te onderwerpen / den welcken sy niet meer respects en hebben gedragen / noch sy luyden en hebbender oock niet meer wercks af gemaecht. (Ick segge de waerhepdt / soo ick wete / ende alle de voorsz. tijdt gesien hebbe.) Ick en segge anders niet dan van Beesten (Godt gabe dat syse hadden getracteert ende ghesacht als Beesten /) maer gelijk en min dan den dreck en slijk op der straten. En alsoo hebben sy sorghe ghedraghen vooz haer leven ende zielen / ende daeromme hebben al dat volck ghedoodt sonder geloobe / ende sonder Sacramenten. Ende dit is een seer nootoure gheberificeerde waerhepdt / dat alle menschen / al zijn het oock de Tyrannen ende Moorders selve / weten ende bekennen dat noyt d' Indianen van alle het Indien / den Christenen eenigh quaet deden / maer dat syse hielden / als ofte sy uyt den Hemel ghekomen waren / so lange tot dat sy / of hare gebueren eerst veel reysen / veel quaets / roovens / doodens / ghewelt ende quellinge van haer ontvingen.

Van het Eylandt Espannola,
 leggende aende Noort-zyde de Linie
 Equinoctiael, op 29 graden.

In het Eylant Espannola / welck was d'eerste (soo wy geseyt hebben) en bederffenisse van dese volcke / de voorsz. Spanjaerts nemende de Vrouwen ende kinderen van de Indianen om hen te dienen / ende die te misbruycken / etende het ghene dat sy met veel sweedts / ende

sueren arbeert kosten by een gerapen / niet te vreden wesende met tghene dat sy hen nae hare macht / die altydt kleyn is / (Want sy en plegen niet meer te hebben / dan dat hen ordinaerlijck van nooden is / ende berepndent met kleynen arbeeydt) geerne gaben / waer in te noteren staet / dat het geene dat genoegh is vooz drey hupsen van dertigh persoonen / t'samen vooz een maent / een Christen eet ende vernielt in genen dagh / ende aenrechtende vele forsen / gewelt ende overlast. In der voegen dat d' Indianen kosten gekomen zijn uyt den Hemel / ende sommige berghden haer eetwerck / andere haer Vrouwen ende kinderen / veel bloden op 't gheberchte / om haer te schepden van dien volcke / en van sulke rouwe en grouwelijcke conuersatie De Christenen gaben haer suffeletten / smeten hen met vuysten ende stocken / sonder te myden de Heeren / ende het quam soo verre tot sulcken temperiteyt ende onbeschaemthepdt / dat een Capeteyn vande Christenen de hups-vrouwte verkrachte vanden grootsten Coningh / Heere van den gheheelen Eylant.

Hierom begosten d' Indianen te soeken middelen om de Christenen te verdryben uyt haer Landt. Sy stelden hen in wapenen / welke seer weeck zijn / en van kleyne offentie ende resistentie / en min defentie: De Christenen met d' peerden / swaerden ende lancie beginnen te moorden en vzeemde wzeetheden onder haer te doen. Sy vielen inde Steeden en blecken / lieten noch jongh noch oudt / noch groot-gaende vrouwen / noch die in 't kinder-bedde lagen / die sy den hupken niet op en rockten en verscheurden / alleens oft een hoop Lammeren in hare kopen rustende hadden gheweest. Sy wedden wie een mensch met eenen slach totten middel klooven soude / oft het hooft af snijden / oft het inghetwant ontdecken. Sy namen de jonge kinderken van de boysten haers Moeders by de beenen / en sloegen die metten hooft te

DEr wreede Spangiaerts haer onmenschelijke handel,
 Haer woede rasery, haer goddeloose wandel,
 In 't West-Indische Lant, in voor tyden geschiet
 Ghy hier in juyste form wel afgebeeldet siet,
 Derthien onnosele Lien, dees Siel-moorders vinghen,
 Die zy tot Godes eeren zijn Apost'len hinghen!
 Het snootste laster laes! dat men ter wereld weet,
 Wert met Godts Heyl'ge naem bemantelt en bekleet;
 De kleene kind'ren sy tegens d' Steen-klippen smeten;
 God sal in zijn Gerecht dien grouwel niet vergeten.

Wie heeft van grooter quaet sijn leven hooren seggen?
 Den rijcken Adel sy, op houte Roosters leggen,
 En blaekeren haer doot, op langhsaem pijnlijck vyer,
 De Spaensche Gout-sieckte den Indiaen staet dier,
 Sy ftieren handeloos de Mannen ende Vrouwen
 Als Boden van haer macht, die dit verkonden souwen
 By haer gevluchte hoop: een yffelijcke saeck;
Ach! dit onnosel Bloet roept van den Hemel wzaeck.

gen de steenrotsen/andere wierpense van achter over de schouderen in de Kiebi-
ren/lacchende en geckende / en alle vie-
len in't water/riepen zy/dobbelt by op/
Cuerpo de tal, sommige dooden sy met-
ten zweerde / t'samen met de moeders/
met al dat zy voor hen bonden. Sy
maecten sekere galgen / dat de voeten
by na op d' eerde raecte / en van der-
thien tot dertien / ter eeren en reberen-
tie van onsen Verlosser en de twaelf
Apostelen/ brenghende hout en vper/ver-
brandense levendich / andere bonden en
besetten al het lichaem : met droogh
stroo/en also ontstekende/verbrandense.
Sommige / en alle de gene die sy wilden
het leven behouden/hieutwen sy beyde de
hande af/en hingense haer om den hals/
seggende : Gaet henen met bzieven / te
weten / draeght de tjdinge aen den gee-
nen die op 't geberchte gheblooden zijn.
Gemeenlijck dooden zy de Heeren en
Edelen in deser manieren : Sy maecten
ten sekere roosteren van stocken op vor-
ken / en bondense daer op/en sy stooch-
ten daer kleyn vier onder / op dat sy al-
lenyckens schreeuwende en krijschende/
in alsulcken swaer toymment/haer droebe
zielen uyt-stozten soudent.

Ack sach eens op de Roosters braen-
en / vier of vijf principale Heeren/(Ack
m'pne doock datter waren twee of drie
paer Roosteren/daer noch andere op la-
gen om te roosten) en want sy door pijn
seer riepen / het welck den Capiteyn sijn
slaep belette / soo beval hy datmense
worgen soude/en den Officier die booser
was dan den Hencker / diese verbrande
(ick weet hoewel hy ghenaeemt was / en
doock so kenne ick sijn maerhschap te Se-
villen) en wildese niet worgen / maer hy
stack haer mondt vol houdt / op dat sy
niet roepen en soudent / en stoochte het
vper/om dat sy van lancx/ soo hy wilde/
bzaepen soude. Ack sach alle dese voorsz
dingen/en ontalijcke meer andere/en al
het volck dat wech kost loopen/verberg-
de hen in de bergen / blieden van alsulck

ommenschelijck gespuys/en sonder com-
passie / felle beesten : Ja uytroepers en
verderbers/vpandē van het menschelijck
geslacht. Sy leerden de Hase winden en
andere wreede honden / dat als sy eenen
Indiaen saghen verscheurden in eenen
credo/ en grepense sel aen / en aten hem
op / gelijk oft een bercken hadden ghe-
weest. Dese honden maecten groot
jammer en verscheuringhe / en om dat
somtjts/maer selden en luttel / de Indi-
anen dooden eenighe Christenen met
goede redenen en heplige Justitie / zy
maecten eene ordonmantie onder haer/
datmen om eenen Christen d' Indianen
dooden soudent / sy daer tegen hondert
Indianen ombrenghen soudent.

De Rijcken die in 't Eylandt

Espannola waren.

In dit Lant Spannola waren vijf
seer groote en princepale Rijcken /
en vijf Koninghen seer machtigh /
den welcken bykans obedieerden alle
andere Heeren van sommige verscheyde
Provintien/die sonder getal waren / en
kenden geen superstiten. Het eerste
Rijck hiet Magua, d'welck wil seggen het
Rijck van den Velde of de la Vega. Dit
Velt is van de schoonste en wonderlijck-
ste dinghen van der Wereldt / want het
duyrt tachtentigh mijlen van der Zee/
die men hiet Delzur, tot die van Noord.
Het is breet vijf mijlen / en met achtien
hooge Berghen van allen sijden / daer
komen dertich duyssent Kiebieren in/
onder dewelcke zijn twaelf soo groot als
Ebro en Duero/en Guadalquevir / en
alle die Kiebieren die vallen van eenen
Berch die staet in't Weste/en zijn twint-
tigh duyssent / en zijn wtnemende rijck
van Goudt. In welke gheberchte wort
begrepen de Provintie van Cuba / daer
of men seyt de Nynen van Cubao/daer
af komt dat uyt gelesen en op gheklom-
men Gout / dat herwaerts ober ver-
voert wert.

Gemeene
lijck so
dooden
sy de
Heeren
en Edelen
by dese
wreede
maniere.

In
Lan
span
war
erit
vijf
te

In
geb
van
vakt
best
So

Den Coningh en Heeren van desen Rijkke / is ghenaeamt Guarionex, hy hadde Heeren vooz Daffalen / soo groot dat een van haer op brocht feshien dupsent Mannen in oorloghe / om te dienen den voorsz Guarionex, ende ick kenne sommighe daer af. Desen Coningh was seer ghehoorsaem / deuchdelijck ende breedtsaem van naturen / ende toegedaen de Coninghen van Castilien / ende sijn volck gaf sekere jaren / door sijn bevel / elcken persoon die huys hiel / het hol van een belle vol Gouts / ende daer nae niet konnende de voorszreven belle vol maken / soo sneeden sy die in 't middel af / ende gaben de helst vol. Want d' Indianen van dat Eplandt hebben seer luttel / oft gene wetenschap om gout upt de Mynen te graben / desen Cacique sende ende presenteerde den Coningen van Castilien te dienen / ende op te rechten een Ackerwerck oft Lantbouwinghe / welke sich strecken soude van't Eplandt Isabella (welcke was d'eerste wooninge van de Christenen) tot de Stadt van s. Dominicus / 't welck zijn vijftig groote Myne / op conditie dat sy hem geen Gout en souden eyssche seggende metter waerheyt / dat sijn ondersaten dat niet en wisten te winnen. Het Ackerwerck dat hy sende op te rechten / weet ick dat hy kost ghevoerlijck doen / ende dat het den Coningh jaerlijck soude ingebrocht hebben inde d'yz miljoen Castilianen / ende dat daer door / beneffens in 't voorsz Eplandt / hedensdaeghs wesen soude vijftich steden soo groot als Sibilien. Den loon ende betalinge die sy desen goeden ende grootten Coningh deden ende gaben / was / dat sy hem onteerden sijn Huysvrouwe / de welke verkracht wierde door een quaet Christen / die een Capiteyn was. Hy die de tijt hadde moghen gade slaen / ende sijn volck vergaderen om hem te wrecken / resolbeerde alleen werck te gaen / ende sterben ballinck van sijn rijk ende Staet / in een Probinctie diemen hiet de los Ciguapos / daer

Heer af was eene van sijne Daffalen, Sco haest als sy hem misten / en kost hy niet verborghen blyven / sy ginghen oorlooghen teghens de Heere die hem hadde / daer sy grooten moord deden / tot dat sy hem kregghen / en met ketenen en boeyen ghevanghen zijnde / setten hem in een Schip om werck te voeren nae Castilien / veele verdroncken met de groote quantiteyt van Gout / daer onder was het groot greyn dat 3600 Castilianen werck / om dat Godt sulcken onrecht wrecken soude.

Het ander Rijk werd ghenaeamt Del Darien / daer nu de Coninghlijcke haven is / als Cabo de la Bela / totten Noord / ende grooter dan Portugael / hoewel voorzwaer veel geluckiger en weerdiger onbewoont te worden / hebbende vele ende groote Bergen ende Mynen van Gout ende koper / seer rijk / waer af de Coningh hiet Guacanagari, onder de welke waeren veel ende seer groote Heeren / van de welke ick 'er veel hebbe ghesien ende gekent. Men het Landt van desen voorsz. Coningh quam eerst den orden Admirael die d' Indiaen ontdeckte / welke de eerste reyse de voorsz Guacanagari / als den Admirael het Eplandt ontdeckte / ontving met alsulcke beleeftheyt ende liefde / ende alle de andere Christenen die by hem waren / hielp en adresseerde (verlooren gaende aldaer het Schip daer den Admirael op gingh) dat hy in sijn eygen Vaderlandt ende van sijn eyghen Ouders niet beter onthaelt hadde moghen worden / dit hebbe ick upt den mond van den voorsz. Admirael. Desen Coning blicdende om het moorden en wreetheyt van de Christenen / berdestruert ende gepybeert van sijnen staet / verkerende / stof in't gembergh / ende alle d' ander Heeren sijne ondersaten verginghen in de tyrannye ende slavernye.

Het derde Rijk ende heerschappye was la Magnana / een gesondt ende vruchtbaer Landt / daer nu gemaeckt

Dooz al
e goede
leughe
verkracht
en sy sijn
up s
zouwe.

Den Con-
kingh
Caonabo
gevangē.

wozt de beste Supcker van dien Eplan-
de. De Koningh hiet Caonabo / staet in
macht / ende graviteyt / gingh alle
andere te boven. Sy vinghen hem met een
grootte subtijlheyte ende quaetheyt / we-
sende sonder achterdencken in sijn hups /
sy wozen hem in een Schip / en sonden
hem nae Castilien / liggende in de haven
met ses Schepen om te vertrecken / soo
wilde Godt thoonen dat dit een groot
ongelijck was / sond dien nacht een groot
ontweder en tempeest / soo dat alle de
schepen soncken met alle de Christenen
die der in waren / en de voorschreven
Caonabo / beswaert zijnde met ketenen
ende boepen verdonck mede. Hy hadde
dyp of vier wome Broeders / welke ge-
sien hebbende alsulcke onrechtveerdighe
gevanckenisse / van haren Broeder en
Heere / mitsgaders de destructie en
moorderpe / welke de Christenen in de
andere Landen deden / bysonder als sy
wisten dat de Koningh haren Broeder
doot was / namen de wapenen in han-
den.

Het vierde Rijck / is 't gene dat ge-
naemt wozt Faragua / dit was gelijck
het merck of het hol van het gantsche
Eplandt / het was fraeper in tale / be-
ter gepoliceert / gemaniert ende geordi-
neert / ende passeerde in menichte ende
rustighepdt van Edeldom (want daer
veel Heeren ende Edelen waren) midts-
gaders in nethepdt ende schoonheyt van
allen den volcke / waren sy de meeste.
De Koningh en Heere hiet Behechio /
hy hadde een suster genaemt Anacoo-
na. Dese twee gebroeders deden aen den
Koninghen van Castilien groote dien-
sten : ende wel-daden aen de Christe-
nen / die verlossende wpt groote pericu-
len des doots / ende nae den doot van
den Koningh Behechio / bleef in 't lant
zijn suster Anacoo-na. Daer quam eens
de Gouverneur die het Eplant regeer-
de / met tsestigh te Peerde / ende drie hon-
dert te voet / ende die te Peerde saten
waren sufficient om te bederven het heel

Eplandt metten vasten Lande / ende
daer quamen sonder achterdencken
t'sijnen beroepe / meer dan drie hondert
Heeren / van de welke hy door bedroggh
dede setten in een groot stropen-hups /
de grootste / ende dede haer levendigh
verbranden / alle d' andere met het an-
der volck door-liepen sy met hare Lan-
sen ende Messen / ende sy hinghen (om
haer meer te eeren) de Princesse Anna-
caona. Het gebeurde dat eenige Chri-
stenen door compassie ofte begeerte /
sommige kinderkens namen / om te be-
schutten datse niet gedoot en souden
worden / ende settense achter op haer
Peerden. Als daer nu eenen anderen
Spanjaert dit van achteren gewaer
wiert / nam zijn lancie ende door-liep
hem / een ander siende het kindeken op
d' aerde / sneet het de beenen af metten
Sweerde. Sommige van dien volcke
dien blien kosten van dese onmenschelij-
ke wreetheyt / trocken over in een kleyn
Eplant / dat daer by leyt / acht mijlen
in de Zee / ende de voorsz. Gouverneur
condemneerde alle dese (die alsoo verlie-
pen) voor slaven / om dat sy haer niet en
lieten doot slaen.

Het vijfde Rijck heet Higuey / daer een
oude Koninginne Higuana heerscha-
ppe ober hadde / dese hinghen sy / ende ick
sach ontallich veel volck levendich ver-
branden ende verscheuren / ende diver-
sche ende nieuwe manieren van dooden
en pijnigen om te tormenteren / en alle de
gene die sy levendigh namen / maecten
sy alle tot slaven / want de particulari-
teyten die in dit moorden ende vernielen
van desen volcke zijn geweest / zijn
soo veel / dat mense in veel schryvens
niet en soude konnen begrijpen / want
in der waerhepdt / ick geloobe wel hoe
veel dat men sepde / dat men van duy-
sent deelen niet een soude konnen wpt-
drucken. Ick wil alleenlijck in 't ge-
ne dat het voorsz. feyt van oorloghe
raecht / beslypten / seggende / ende affir-
merende voor Godt ende in mijne consci-
en-

DE groote Giericheyt, de Kersten maect onchristen,
 De Spaensche duyvels snoot, die locken loos met listen
 Drie hondert Heeren slecht, in eenen strooyen Hut,
 Dees werden door den brant het leven uyt geput.
 Ancoan de Prinçes wiert levendigh gehanghen,
 De vlughtelingen sy als wilde Dieren pranghen,
 Het overschot van 't Volck wert kommerlijck versmacht,
 De Spanjaert meer het Goud' als de edel ziele acht.

scientie / dat ick vooz seker houde dat tot alle dese onrechtweerdicheden ende booshepdt (ende andere die ick late ende wel soude konnen geseggen) d' Indianen niet meer oorsake en gaven noch schult en hadden / gelijk men soude moghen geven een Convent van goede ende wel-gereguleerde Religieusen / om hen te rooven / doot te slaen / ende d' over-blyvinge te stellen in een eeuwige gevangenisse ende slavernye. Meer affirmeere ick dat totter tijdt dat al de groote menichte van volcke / van dit Eylant doot ende verwoest was / dat sy tegens den Christenen niet een doot-sonde (welcke vooz den Menschen strafbaer soude zijn) en deden / ende de gene die alleenlijck zijn gereferveert vooz God / gelijk begeerlijckheyt van waecke / haet en rancour / welcke sy tegens alsulcke Capitale vanden / gelijk hen de Christenen waren / souden hebben mogen dragen / dat viel geloobe ick / in seer luttel personen / ende waren luttel meer hitigh ende scherp (soo ick wete dooz de groote experientie die ick van haer hebbe) dan de kinderen van thien of twaelf jaren / ende ick weet sekerlijck ende ontwijffelijck dat d' Indianen altijd seer rechtveerdige oorlogen tegen den Christenen hebben geboert / ende dat de Christenen ende noch geene die rechtveerdigh was / tegens d' Indianen nopt en hadden / maer wel warens alle Dupvels / ende seer onrechtveerdich / jaee veel meer dan men soude konnen seggen van eenigen Tyrant ter Werelt / ende van gelijcken affirmeere ick van alle den geen die soo alomme in Indien gegaen hebben.

Als nu de oorlogen ende 't dooden van de Mans / overblyvende gemeenlijck de jongers / Vrouwen ende kinderen een eynde hadde / soo depden sy de voorsz. overblyvende onder hen / gevende aen eenen dertich / aen een ander veertich / aen sommige hondert / ende twee hondert personen / so een pegelijck wel met

De arme
overblij-
velingen
worden
gedreft.

den Oversten Tyrant / die sy Gouverneur hieten stont / onder dit colour / dat hyse soude leeren van den geloobe / waer in de Christenen gemeenlijck selve Adianten zijn / wreede menschen / uptneemende gierich / luxuriens / ende en weten van geen ander Ziel-sorgh / dan dat sy de Indianen / die hen gegeven ende beboelen zijn / met namen de mans / sepden in de Nijnen om Gout upt te graben / 't welck is eenen onlijdelijcken arbeypdt / ende de Vrouwen in de Schuyren ende Landt-huyzen / om de Lant-neeringhe te doen / arbeypden vooz stercke Mans / sy en gaven noch den eenen noch den anderen niet t' eten dan krupt ende dingen van geender substantie / het melck verdrooghden de Vrouwen in de Boosten / en also storven in korten tijdt alle de kinderckens / ende om dies wil dat de Mans verre van de Vrouwen waren / ende die nimmermeer en sagen / de generatie verginck / de Mannen storven van arbeyp ende honger in de Nijnen / ende de Vrouwen van gelijcken in 't Landt-werck.

Om te seggen de sware lasten van drie ende vier Arcbas (Arcbas is 25. pont) die sy haer op-lepden / ende d' Indianen droeghen die hondert ende twee hondert mijlen / ende de Christenen dedent haer dragen in Hamacas / 't welck gelijk netten / want syse altijt gebuyckten als Mijlen / in der voegen dat sy weeren op de schouderen hadden / gelijk seer verweerde en gematteerde Beesten / oock met geesselen / stocken / soffeletten / buysten / bloecken ende ander buysent soorten van tormenten / die sy haer in 't arbeypden aendeden / in der waerheyt het en soude in veel tijdt ende papier niet komen verbaet werden / ende het soude den menschen verbaren ende doen verschicken. Het staet te noteren dat 't bederven van desen Eylant ende Landen begoft / van dat men daer wiste van d' aflijghicheyt van de denlichthigste Koninginne Isabel / het welck was in het jaer

De
moer-
't gel-
gesta-
verga-

De
dian
word
in p
se van
Mau-
gebij

1504. Want tot die tijt toe hadde men alleenlijck dooz onrechtbeerdige oorlooghen / in dit Eylant eenighe Provintien verdestrueert / maer niet t' eenemael / ende dit worde by na meestendeele vooz de Koninginne verborghen. Want die Coninginne (die in glorie zy) droech sonderlinge sorghe / ende hadde een wonderlijcke pber tot de behoudenisse ende prospericept van dit volck / so wy wetē / die d' effect met onsen oogen gesien / en handen getast hebben. Men moet ook eenen anderen regel hier in tekenē / dat de Christenen in allen kanten van Indien daer sy gekomen zijn / van dage tot dage / hoe sy daer langer geweest zijn / altyt hare wreetheden / verdrukkingen ende abominabelen overlast met geweld ober dat onnosel volck gingē vermeerderen / ende haer quellende met nieu manieren van tormenten / want Godt lietse t' eenemael vallen in eenen verkeerden sin.

Van d' Eylanden S. Iuan, en Jamayca.

DE Spaenjaerts quamen in de voozseyde Eylanden van S. Iuan ende Jamayca / welke niet dan vol schoone Hobē ende Bpe-korven waren / in't jaer 1509. met alsulcken propooste / ende ten eynde als sy waren geweest in't Eylant van Espannola / sy dedē daer van gelijcken grooten overlast en sonden / ende meer andere seer notable en grote wreetheden / meer doodende / brandende / ende bradende / werpende vooz de felle honden / ende daer na verdrukende / tormenteerende ende quellende in de Mynen ende anderen arbeyt / tot dat sy consumeerden ende te niet deden alle dat ongheluckigh onnosel volck. Daer waren in beyde de Eylanden meer dan ses hondertduysent Zielen / ende ick geloobe wel meer dan een Millioen / ende daer en zijn hedendaeghs in elck geen twee hondert personen.

Dan een
milioen
India-
nen gern
400. ober
gebleven

Van het Eylant Cuba.

IN 't jaer 1511. quamen de Spaenjaerts in't Eylant Cuba / welck soo ick gesept hebbe / so lang is alst soude mogen zijn van Valladolid tot Rome (daer groote Provintien ende volck in waren) sy begosten ende eynden op sulcher wijs als bobenstaet / ende veel meer / en met meerder wreetheyt / hier ghebeurden bele notable stucken. Eenen Kacique ende principalen Heere die genaemt was Hatnep / ende was overkomen van't Eylant Espannola tot Cuba / met veel van zijn volck / om te ontgaen de calamitepten ende onmenschelijcke quade daden van de Christenen / ende wesende in't voozseyde Eylant van Cuba / en hebbende verstaē dat de Christenen daer arriveerden / vergaderde veel oft al zijn volck / en seyde haer / ghy weet nu hoe dat men seyt / dat de Christenen hier over komen / ende ghy hebt by experientie bevonden hoe dat sy getracteert hebben alsulcken / ende alsulcken Heeren / ende het volck van Hapti / (welck is Espannola) het self de komen sy hier doen. Weet ghy waerom sy dat doen ? Hy seyde / dat sy 't alleen daerom niet en deden / maer om dat sy eenen vooz haer God houden die sy aen bidden en seer lief hebben / en om die van ons te krijghen om te aenbidden / arbeydensse om ons te overrompelen en te dooden. Hy hadde by hem een Kofferken vol Goudts en Besteeenten / seyde : siet hier den Godt van de Christenen / laet ons hem (duncket u goet) Areptos maken / 't welke sijn danssen / en mogelijck het sal hem aengenaem zijn / en hy sal haer bevelen / dat sy ons geen quaet en doen / sy riepen al 't is goet / sy danstender vooz tot dat sy al moede waren / ende daer seyde de Heere Hatnep : Siet hoe dat het sy / in geval dat wy hem bewaren / so sullen sy / om hem te krijghen / ons ten lesten dooden / dus laten wy het in dese Kewier werpen / sy waren alle van een advijs dat men dat doen soude / en alsoo woypen

En b
de groo
ste H
ren ba
Hspan
in blug

Siet hoe de Spangiaerts hier bloet-gierigh fel vernielen,
 Tot op twee hondert man, ses hondert duysent Zielen,
 Casique van Cuba, 't Eyland als Vooght befat
 Dees kend' den Spaenschen aerd, dus drenckten hy sijn schat
 Als desen Heer Hatney in 't vlamigh vyer was staende,
 En hemeen goeden Man van d' Hemel veel vermaende,
 Van 't eeuwigh blyde Rijck, en van de Helsche pijn,
 Woud' liever in de Hel/ dan by de Spanjaerts zijn.

sp het Kofferken in een groote Kievel die daer ontrent was.

Ant-
woord
van den
Cacique
ebangen
sijnde/ en
en de
aen de
e hand.

Desen Cacique met zijn Heeren bluch-
tende voor de Christenen van dat sp in 't
Eplandt van Cuba quamen/ als eene
diese wel kenden/verweerde hem als hy-
se gemoete/ten lesten wert hy gebangen
en zyn volck totter doot vervolcht. Als
hy gebondē stont aen den staech/een Re-
ligieus van S. Franciscus, die daer was/
seyde hem sommige dingen van God en
van zyn geloobe / en so verre hy dat wil-
de gelooven dat hy in den Hemel (daer de
eeuwige glorie en ruste was) gaen soude/
en in geval niet/ dat hy inde Helle varen
soude/ en lijden d'eeuwige toymenten en
pijne/ hy een luttel peynsende/ vzaeghde
of sulcke Christenen in den Hemel gin-
gen/ de Religieus antwoorde: Ja: De
Cacique repliceerde terstont sonder
meer te dencken/dat hy daer niet en wil-
de wesen/ om by sulken Tyrannighen
volck te zyn.

Eens komende een meenichte van
Indianen / ons vriendelijck met spijsse
thien mijlen verre/van een groote Vlec-
ke te gemoete / en gebende ons seer veel
visch/broot/kost/met al dat sp vermoch-
ten. De Dupbel besat subptelijck de
Christenen / en sp vernielden metten
sweerde in mijne tegenwoordigheyt/son-
der redene of oorsake die sp hadden/meer
dan drie duysent zielen/die daer voor ons
saten/ Mannen/ Vrouwen ende Kinde-
ren / daer sach ick sulcke wreetheyt / dat
nopt pemant diergelijcke en sach / noch
en dacht te sien of gehoozt en hadde.

Deze
vreecheyt
in 1600
ch nopt.

Wepnigh daghen daer nae / liet ick
weten met verskeringe dat sp niet vree-
sen en souden / alle de Heeren van de
Provintie de la Havana / want sp van
mijn credijt hadden hooren seggen / dat
sp haer niet en souden absenteren / maer
dat sp ons teghen komen souden / en dat
men haer niet misdoen soude / want
moorden was voor het geheel Land ver-
baert/en dit dede ick met aduys van den
Capiteyn. Als wy nu daer ontrent

waren/ quamen ons ontfangen een-en-
twintigh Heeren en Caciquen / en de
Capiteyn vinckse terstont allegader /
bzekende de verskeringe die ick haer ge-
geven hadde/ende wildese t'sanderdaegs
levendigh verbzanden / seggende : het
waer goet dat mensse verbzande / want
sp metter tijt souden eenich quaet doen.
Ick vant my wel beladen en in groote
pijne om haer lieden te salveren / ten le-
sten sp ontquamen.

Ma de mael dat alle d' Indianen van
den Lande / van dit Eplant waren ges-
set in de slavernye en calamiteyt van die
van Espannola/ siende dattet al sturf en
verginck sonder remedie / sommige be-
gosten te vluchten na de Bergen/andere
uyt desperatie haer verhangende / jae
Mans/ Vrouwen en Kinderen t'samen
met haer/ ende om de wreetheyt van ee-
nen Spaensaert die een groot Tyran
was (welcken ick kenne) verhinghen
haer wel 200. Indianen / ende by dese
maniere bedurf veel volck.

In dit Eplandt was eenen Officier
van den Coningh / welke sp gaben in
de deplinge drie hondert Indianen / en
ten eynde van drie Maenden hadde hy
'er gedoot / in 't arbeypden van de My-
nen/ twee hondert en tseventigh / in der
voegen datter hem maer bleven dertig /
te weten het thiende deel/ daer na gaben
sp'er hem noch eens so veel en meer / en
van gelijcken dede hyse sterben / sp ga-
ben der hem altydt meer / ende te meer
vernielde hy'er/ tot dat hy oock sterf/ en
de Dupbel nam sijn ziel wegh.

Sterben
meer dan
270. In-
dianen.

Drie of vier maenden was ick daer
tegenwoordich / so dat daer storben van
honger / overmits dat de Vaders ende
Moeders in de Mynen gedzeben wa-
ren / meer dan seben duysent Kinder-
kens.

Dare
komen
om den
hals
meer dan
7000. kin-
deren.

Ander schrickelijcke dinghen sach ick/
daer nae gingen sp d' Indianen die op
de Berghen gebloden waren / jaghen/
daer sp grooten grouwel bedzeben / also
berdestruerden sp het voorsz. Eplandt/
welcke

24 Korte Beschrijvinge van West-Indien,

welcke wy nu onlancx sagen / ende 't is een groote deernisse te sien / hoe dattet verwoest en desolaet geworden is.

Van den vasten Landen.

In 't Jaer 1514. quam in 't vast Land een Tyrannige Gouverneur / welck eenen wreeden Tyran was / sonder enig medelijden / veel Spanjaerts / en verscheyde Tyrannen die op 't vast Lant geweest hadden / en seer gemoot / geschandaliseert veel volcx / het was maer aen de Zee-kant geweest / af-worpende en roovende 't gene dat sy kosten / maer desen gingh alle d' ander (die booz hem nock in d' Eplanden geweest hadden) te boven / soo oock alle zijne boose daden / boozgaende abominatien en grouwel overwommen / niet alleenlijck aen de Zee-kant / maer oock in groote Rijcken ende Landen. Hy verwoeste / doode / en vermoorden een groote menichte van volck. Hy verwoeste het Landt / veel mijlen boven del Darien / tot het Rijck en Provincie van Pecosagua in gestoten / d' welck zijn meer dan vijf hondert mijlen / en het gelukkigste en berwoonste Landt dat men in de Werelt vindt / daer veel groote Heeren waren / outallijcke en groote Plecken / seer rijck van gout / want tot die tijt toe en was nergens soo veel gout boven d' aerde gebleken / want 't Eplant Espannola hy na Spaengie hadde verbult met gout.

Dese Gouverneur met sijn volck vonden nieuwe manieren van toymenten en wreetheden om dat sy haer het gout ontdecken ende geven souden. Daer was eenen van sijn Capiteynen / die een inkomen (welck hy dede door sijn bebel / om te roben en het volck upt te roepen) vermoorden meer dan veertigh duysent zielen / die vernielende met den sweerde / lebendigh verbrandende / worpende booz de selle honden / ende toymenterende met diversche toymenten / welck een Heiligus / Broeder Franciscus van S. Ro-

man / met haer gaende / met sijn oogten aensach.

Ende de boose blinthept die altijt tot noch toe in de gene die d' Indien geregeert hebben / is geweest in 't sept van de Indianen te bekeeren en te behouden ('t welck sy altijt / dit segge ick met waerheydt / belangende de daet en effect / hebben gepostponeert en nagelaten / hoewel dat sy met woorden anders hebben getoont / gecoloreert en gesimuleert) is tot sulcken diepte gekomen / dat sy hebben geimagineert / gepartiseert en bevolen / dat men den Indianen vermanen soude dat sy het geloobe aennememen / en den Konningen van Castilien d' obedientie geven souden / ja dooden en vangen als oft de Sone Gods / die booz elek een gestorven is / in sijn wet bevolen hadde / als hy seyde : docete omnes gentes , dat men de vreedsame en stille Heydenen / die in haer eygen Land sijn / versoecken en aengeven souden / om het Chyristen geloobe aen te nemen / en so verre sy onder ander Predicatie ofte leere dat niet doen en wilde : noch haer alsoo onderworpen onder de heerschapppe van den Coningh / die sy noyt hoorde noch en sagen / en besonder wiens volck en bootschap seer wreede / onberuhertige ende grouwelijcke Tyrannen sijn / dat sy daerom verbeuren souden haer Gout / Landt / Liberteyt / Wyven / Kinderen en het leven / 't welck is een absurd ende sot dingh / weerdigh alle lasteringe / spottinge en helle. Als dan nu desen boosen en onsaligen Gouverneur instructie hadde / dat hy de boozs. vermaningen doen ende versoecken soude / om de selve meer te justificeren / wesende andersins van haer selven onredelijck / absurd en wtermaten onrechtveerdig / beval / oft de moordenaers die hy sond / dedent van haer selven / dat sy alse ginghen inde nacht asloopen en berooben eenige Plecken daer sy wisten dat Goudt was / en d' Indianen wesende in haer hupfen sonder achterdenken een halve mijle van daer / onder haer selven

ben verkondighden oft lasen de boorz
bermaninge of versoek / seggende : **C**
Cacique en Indianen van dit vast lant/
van al sulcke blecke oft plaetse/wop laten
weten/datter een Godt is/eenen Paus/
en eenen Koninch van Castilien/welcke
een Heer ober dese Landen is/komt ter-
stont om hem obedientie te geven / doet
ghy 't niet/ weet dat wy u met oorlogen
vervolghen sullen / dooden en vangen.
En tegens den dageraet slieden de on-
nossele met haer Vrouwen en kinderen/
doen vielen sy inde Blecken / steeckende
het vper in de hupsen/welcke gemeenlyk
van stroo waren/ en verbranden de kin-
deren en Vrouwen lebendigh / en veel
sloegen sy'er doot eer sy wacker wierden/
die gheene die sy wilden het leven behou-
den/dooden sy met pijnigen / om dat sy
haer seggen souden van andere contrepē
daer Goudt soude mogen zyn / oft van
meer Gouts dan sy daer bonden / de re-
ste sloeghen zy in 't pser en maectense
slaven/daer na wesende het vper ge-eput
en geblust/gingen sy het Gout / dat inde
hupsen was soecken. In sodanige wer-
ken occupeerden desen verloren mensch
met alle de boose Chzistenē die hy hadde/
van't jaer 1514. tot het jaer een en twint-
tigh of twee en twintigh toe / schijnende
in sulcken intree vijf of ses / en meer die-
naers booz derwelcke sy so veel deelen (bo-
ven het gene dat hem competeerde als
Capiteyn Generael) van al het Goudt/
Peeren en Juweelen die sy roofden en
slaven die sy maekten / van gelijken de-
den d'officiers van den Koningh / seyn-
dende derwaerts so veel knechten als sy
kosten / en den eersten Bisschop van dat
Rijk sond ook de sijne / om deel inde booz-
schreven koopmanschap te hebben. Sy
roofden op den selven tijt (na dat ick kan
oordeelen (meer dan een millioen Casti-
lianen Gouts / noch mēne ick te luttel
segge / en men sal niet bevinden dat sy
den Koningh meer ghesonden hebben/
dan drie dupsent Castilianen / van
alle dat zy gheroost hadden / ende

sy hadden meer dan acht hondert
dupsent zielen vernielt. De andere Ty-
rannen en Gouverneurs die daer nae
volgden tot den jare drie-en-dertich/do-
den ende ghedooghden datmen doode/
door de tyrannisch: slavernye / welke
d' oorloghe mede bzacht / de geene dier
noch resteerden.

Onder ontalijcke boose stucken die
dese deden/en lieten doen ten tijde dat hy
Gouvernerende was / dat gevende hem
een Cacique oft Heer gewilligh of door
bzeese (so gelooffelijcker is) neghen dups-
sent Castilianen / daer mede niet te bze-
den wesende / vingen den boorz. Heere/
bonden hem aen eenen staeck / sittende
op de aerde met uptgerechte voeten / en
deden daer buy: acn / om dat hy meer
Gouts geven soude / hy sond tot sijnen
hupse en liet andere drie dupsent Castilia-
nen bzingen / sy pynighden hem weder-
om en niet meer gevende / want hy niet
en hadde / oft want hy oock niet meer
geven wilde / wert in sulcker manieren
mis handelt en gerooft dat het merg wpt
sijn voeten liep/en storf also. Op dese wij-
se dooden en pepnighden sy seer dick-
mael de Heeren / om van haer Gout te
hebben.

Op een tijt / gaende seker compagnie
Spaenjaerts om te rooben en dooden/
quamen aen eenen bergh / daer in veel
volcx geblucht was/om te outgaen sul-
ken afgrijsselicken handel van de Chzi-
stenen / dog onbersiens haer overvallen-
de/ namen 70 of 80 jonghe Dochters en
Vrouwen gevanghen/ en bleben doot.
Des anderen daeghs quamen sy by een
deel Indianen / de welke de Chziste-
nen teghen ginghen / om haer Vrou-
wen weder te hebben / en de Chziste-
nen siende dat sy gedronghen ende ver-
meestert wierden / ende niet willende
den roof verlaten/ staken haer zweerden
in de hupcken van de boorz. Vrouwen
ende Dochteren/ en lieten niemant le-
ven. De Indianen die het herte krimpde
van weedom ende droefhepdt/maectten
groot

Des
armen
Indianen
Heer o
Gout g
pynigh
da:
merch
upt 31
voeten
lijp.

groot misbaer / ende riepen / **O** boose menschen / wreede Christenen / a las yras marays? dat is te segghen : doodt ghy de Vrouwen (sy heeten in dat Landt de Vrouwen Mas) als of sy wilden seggen / het is een teken van abominable ende wreede beestelijcke menschen / dat men de Vrouwen doodt.

Thien of vijftien mylen van Panama / woonde een groot Heer / genaemt Paris / seer rijk van gout / de Spanjaerts gingen derwaerts / en hy ontfinsse al oft sijn broeders geweest hadden / en beschonck den Capiteyn met 50000. Castilianen / de Capiteyn liet hem duncken dat die so veel gewillig gaf / meerder groote schatten most hebben (t welck d' epnde en vertroosting van haren arbeyt was) sy dissimuleren en seggen dat sy willen vertrecken / en in den dageraet keeren sy wederom / en vallen in de vleckke daer geen achterdencken en was / sy dooden en verbranden veel volcx / en roofden wel 50000. ander Castilianen / en de Cacique ontquam. Hy vergaderde terstont het meeste volck dat hy kost / en binnen twee ofte drie dagen achterhaelde hy de Christenen / welke droeghen de hondert en dertich / oft veertigh duysent Castilianen / en sloeger vromelijck in / en versloegh vijftich Christenen / en benam haer al het Goudt / veel gequetst zijnde / nemen de vlucht.

Daer nae quamender veel Spanjaerden wederom / en verdestrueerden de booschzeven Cacique / met ontallijcke menichte van synen volcke / en de reste doodense in de gewoonlijckste slavernye. An der voeghen dat heden daeghs daer geen boetstappe noch teken en is / dat daer eenighe vleckke geweest / oft mensch gebooren is in dertich mijlen / die al vol volck van heerschappye zijn geweest.

Van de Provintie van

Nicaragua.

In het Jaer 1522. quamen de Spanjaerden en verdrukten de seer gelucki-

ge Provintie van Nicaragua : Die soude konnen uyt sprecken het geluck / ge-
sontheyt / lustigheyt / prosperiteyt van dese Provintie / ende frequentie ende stichtinghe van haren volcke? Het was voerwaer een saecke om te verwonderen / te sien / hoe beset van Steden ende Vlecken / welke bycans inde lengde drie oft vier mylen duerden / vol van schoone Boomgaerden / welke causeerden uptnemen-
de groote menichte van volck / want het effen ende plat is / daer sy haer niet en kosten bergen inde Bergen / en lieffelijck en lustig / dat sy't qualijck kosten laten / daerom sy oock veel psecutien leden / en hadden geleden / en soo veel alst haer mogelijk was / verdroeghen de tyrannen en slavernyen van de Christenen / en om dat sy van naturen soethertigh en breedsaem zijn / dede desen Tyrann / met de Tyrannen zijn medegesellen / die hem hadde het gantsch ander Rijk helpen verdestruere / so veel schade en moorderpe / dat geen menschen tonge dat soude konnen gheseggen. Hy sonder vijftig te Weerde / en dede afrennen een heel Provintie / grooter dan't Graeffschap van Fuffelou / sonder daer te late leven man noch vrouwe / noch ouders noch kinderen / om seer kleyn e sake / te weten om dat sy so vroeg niet en quamen als hyse dede roepen / oft en brachten so vele lasten Masz (welck is het koren van dien Lande) oft soo veel Indianen om hem / of de andere van sijn geselschap te dienen. En alsoo het landt effen was / niemant en kost voerde Weerden en sijne helsche gramschap vlieden. Hy sont Spanjaerts om intreen te doen / dat is om te gaen rooven ende moorden in andere Provintien / en liet de moorders en roovers wech leyden / soo veel Indianen uyt breedsame Vlecken / ende die hem dienden als sy wilden hebben / de welke sy sloeghen in't yser / om dat sy niet verlaten en souden de lasten van drie Arobas (een Aroba is 25. pont) die sy haer op leyden / en het gebeurde soo van vier duysent Indianen / geen seg-
leben-

lewendigh wederom tot hare hupsen en keerden/ sy lietense al doot langhs de wegen liggen / en als sommige moede waren/en despereerden om de sware lasten die sy droeghen / en werden kraanck van honger/ arbeyt / en weechtheit / om de ketenen niet te ontdoen/ sneden haer nefsens den hals-bandt het hoofst af/ welck viel op de een zyde / ende het lichaem op de ander. Datmen nu besie wat de ander gheboelden die voor en achter ging n/ en alsoo/ als men ghelijcke bebaerden aen nam (so de Indianen wel hadden geexperimenteert / datter niemant wederom en quam) als sy van hups ginghen kreetense en suchtense/ segghende : dit is den wech daer langhs wy ginghen den Christenen dienen/ en al wast dat wy seer arbeyden/ ten lesten quamen wy na eenigē tijt t' hups by onse hups vrouwen en kinderen/ maer nu gaen wy sonder hope van nimmermeer wederom te komen/ noch haer te sien/ noch meer te leven. Eens om dat hy wilde nieuw inydeplinge doen/ want hem soo luste (ende dock seydt men om te nemen die hy niet lief en hadde/en te geben dien hem goet dochte) was oorsaecke dat de Indianen dien saeptijdt niet en saepden/ ende alsoo datter geen broodt en was / namen de Christenen den Indianen af soo veel Mayz als sy hadden/om haer ende hare kinderen te onderhouden/waer door van honger storven meer dan 30000. Menschen/ende het gebeurde dat een Moeder haer Sone van honger at.

Alsoo de Plecken/welcke sy bewoonden/ waren als eenen lustighen Hof/ de Spanjaerts loogeerden daer haer deel viel/of (soo sy't heeten) haer inkomende gegeven was/ en dzeben daer hare landneringe / haer onderhoudende van den armen kost van de Indianen / ende alsoo namen sy haer particulier Land en Hoven daer sy op leefden. Ander voegen/ dat de Spanjaert in hare hupsen hadden/ alle d' Indianen/Heeren/Ouders/ Vrouwen/Kinderen/en sy moesten haer

dienen nacht ende dach sonder rusten/ ja kinderen/ soo vroegh als sy haer op de beenen konden houden / so occiperense een pegelijck in 't gene dat hy kan doen/ en in meer dan hy vermach/ en alsoo hebben syse gheconsumeert. De wepnighe die daer ober ghebleeben zijn / niet hebbende / noch mogende hebben/eygen hups/ noch pets ter werelt; daer in sy te boben gaen / al de onrechtveerdighste van deser soorten / die men in't Eplandt Espanola gesien heeft.

Sy hebben veel volcx in de Provintie beswaert en verdrückt / en zijn oorsake geweest van haer vroeghe doot / doende haer dragen het hout / om Schepen te maecten wel dertigh mylen verde / (en Honich en Was in de Berghen / daer sy van de Cygeren verflonden wierden/ en sy hebben geladen/ de Vrouwen die groot gaen/ en die eerst gebaert hebben/ gelijk als Beesten.

De afsgrpselijcke Moort/welcke principelijck dese Provintie heeft verdestruert/ heeft geweest / dat de Gouverneur toeliete den Spaenjaerts dat sy slaven aen de Caciquen en Heeren van de steden en vleckten eyschen souden / een pegelijck begeerde alle vier of vijf maanden / oft soo dickwils als de Gouverneur dat gedoochde oft gunde / eyften vijftigh slaven met dreygementen/ in gabelle die sy niet en gaven / dat syse lewendigh verbranden souden / oft voor de selle Honden werpen ende alsoo de Indianen gemeynlijck geen slaven en hebben (ten hooghsten een Cacique oft Heer dzy oft vier) de Heeren ginghen ende namen eerst alle de Weesen / ende daer na eyschten sy aen de gene die twee sonen hadde / eenen/ die drie hadden/ twee/ ende by desen middel volmaecten de Caciquen het getal d'welck den Cpari begeerde / niet groot schepen en kermen van den volcke (want het is volck dat schijnt hare kinderen boben ander seer lief te hebben) alsoo sy dat so dickmaels deden / verwoestien sy van den jare drie-en-twintigh af/

Gen moeder eet van honger hare kind.

Daer komen alle Staten acht of ses schepen die't kant van 't volck ontsloten en voor slaven wech nemen.

tot den jare twee-en-dertigh/ al dat heele Landt / want sy sonden ses of seven jaer langh / vijf of ses Schepen om al sulcken Coopmanschap / wech nemende alle die groote menichte van volcke / en verkochtense voor slaven te Panama en Peru / daer sy al gestorven zijn / want het is duysentmael geverificeert en geexperimenteert dat wechnemende d' Indianen upt haer vaderlandt / sy terstont te lichtelijcker sterben / want syse niet altijt t' et en en geven / ende en verschoonense niet in den arbeit: gelijk syse niet verkoopen / noch d' ander koopen dan om t' arbeiden. Op dese maniere hebben sy meer dan vijf hondert duysent personen upt dese Provintie getrocken / en slaven gemaect / wesende so by als ick. Door de Helsehe oorloghen die de Spanjaerts haer hebben aengedaen / en d' afsgrpselijcke servituyt daer syse in setten / hebender tot nu toe gedoot / meer dan ses hondert duysent / en noch alle daghen doen. Binnen veertigh jaren is alle dese ellende gedaen geweest / daer en zijn nu in de gantsche Provintie van Nicaragua niet boven vier of vijf duysent personen / die sy dagelijks door de continuele diensten ende verdrukkinghen oock vernielen / het was / so gheseyt is / een vande meest-bewoonde Landen van de Wereldt.

Van Nieuw Spangien.

In 't jaer 1517. wert nieuw Spangien ontdeckt / en in 't ontdecken werden door de gene die 't vonden / onder den Indianen groote moorderpen gedaen. In 't jaer 1518. gingen de Spangiaerden / die haer Christenen heeten / grouwelijk aldaer roven en moorden. Van 't jaer 1518. want sy hebben t' eenemael verlooren alle vreesse van Godt en den Coningh / en sy hebben hen selven vergeten / want den overlast / wreetheyt / grouwel / moorderpen destructien / verwoestinghen / rooverpen / geweld en rampen / in soo vele vaste Landen ge-

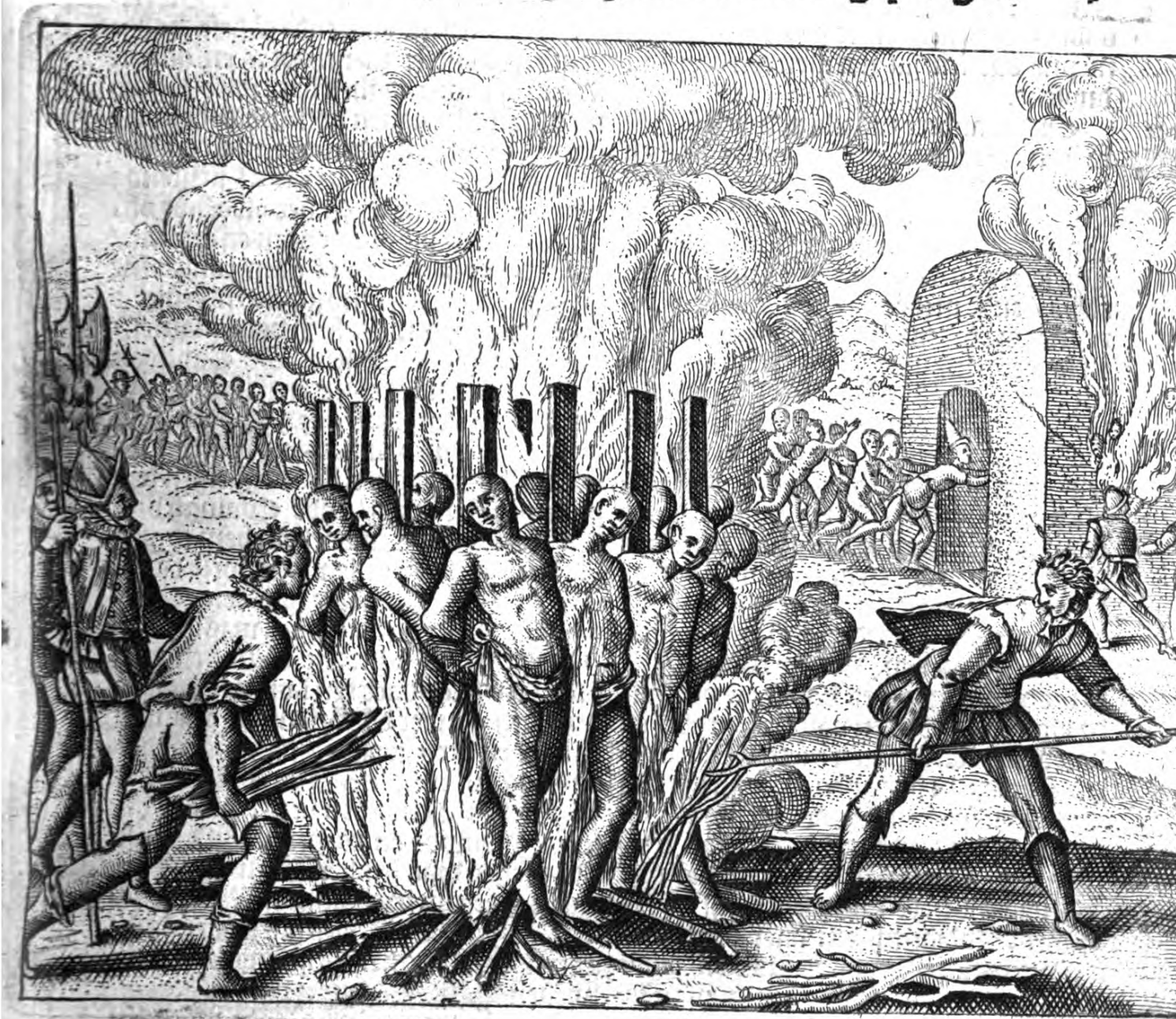
daen / zijn verre boven maten en excessijf / dan al 't gene dat wy gesept hebben / komt niet in comparatie van het gene dat hier gedaen is.

Want het is niet te vergelijken by dit / dat sedert den jare 1518. tot nu 1542. gedaen is geweest / meerder in alle jammer en helsehe daden: In dier voegen dat d' inkomen van de Spanjaerts in nieuw Spangien / 't welck was den 18. April Anno 1518. tot 't jaer 1530. waren twaelf jaren / duerde het moorden en grouwel / welck de bloedighe en wreede handen en Messen vande Spanjaerts continuelyk bedreven in vier hondert en vijftich mylen / bykans rontomme Mexico / en daer ontrent / daer in begrepen vier en vijf Rijcken / soo groot en beter dan Spaengien. Alle de Steeden waren volder van volcke dan Coleden / Sibilien / Daladolit / en Caragoco te samen met Barcelonen / want daer en is / noch noyt en was inde voorszreven steden soo vele volcx als Godt hier sette / en was in de voorszreven vier hondert en vijftich mylen groot / welck in het ronde uptbrengt / duysent acht hondert mylen.

De Spaenjaerts binnen de voorsz twaelf jaren / en in de voorszreven vier hondert vijftich mylen hebben gedoodt metten sweerde / en levendigh verbrant Vrouwen en Kinderen / ouders en jongens / meer dan vier milioenen zielen / het gene dat sy heeten Conquistas. zijnde fortselijcke invasien van wreede Tyrannen / sy verdoemen niet alleen by de Wet Gods / maer oock by alle menschelijcke ordonnantien (wesende booser dan de Turck die de Christenen Kerke soecht te destrueren) behalven de gene die sy hebben vernielt / en noch dagelijks vernielen in de voorszreven Tyrannische slavvernye / verdrukkinge en continuele veratie / geene menschen tonghe / en waer sufficient / om particulierlijck te verhalen 't welck dese gemeyne openbaer byanden van het menschelijcke geslacht / aldaer in den aenwanck hebben ghedaen / en aenghericht.

Spanjaerden
grouwel
lyche
raanz
hier be
dreden.

See
dit
hom
vert

DEn Spanjaert die doet hier, wel hondert Heeren branden,
 Doch den hoogsten van al, brack uyt de Spaensche banden,
 Vlood na den Tempel toe, in aller yl bevreesst,
 Maer lacy, die is korts in lichten brant geweest.
 Dit sach den Capiteyn met een alsulck vermaken,
 Als Nero, die eertijds Romen met vreucht sach blaken,
 Den slappen Indiaen heel madt en afgeslooft,
 Werd' om zijn ketten slecht al levendigh onthooft.

In der waerhejdt sal ick wat segghen onder protestatie en eet / dat ick niet en meyne dat ick sal noemen een deel van duyfsent.

In de
Stadt
Ca'ula
30000.
vermooyt.

Onder andere mooyden/deden sy dese in een Stadt / groot zijnde dertich duyfsent inwoonderen/geheeten Cholula. De Heeren van de Stadt koomen de Spangiaerts te ghemoet / ende eerst de Priesteren metten opper Priester in processie / ende met eerbiedinghe ende reberentie/en leydende deselve in het midde/en logeerdense inde Stadt/en inde Huysen bande principale Heeren. De Spaenjaerts beraemden aldaer den Mooyt/om (soo sy sprecken) straffen aen te rechten/en in het Land alomme vrees te jaghen en haer fierhejdt te bewijzen/want dit was altijd hare manier van doen/dat alomme inde landen daer sy in quamen/deden een wreede ende notable mooydt/om dat de sachtmoedighe Schapen voor haer souden beven. Indier voegen / dat sy tot dien eynde eerst deden roepen alle de Heeren en Edelen van der Stadt/en van al haer ondersaten metten Principalen Heeren / ende alsoo sy quamen den Capiteyn spreken/werden terstont/sonder dat yemandt tydinghe kost ghe draghen / aenghetast ende gevanghen. Sy hadden haer gheepschet vyf of ses duyfsent Indianen/om haer paken te draghen/die terstont al quamen/ ende werden inde plaetse van den huysse gheset. Het is om groot medelijden en deernisse te hebben/te sien dese Indianen als sy haer ghereet maecten/om op te laden de lasten en paken van de Spaenjaerts:want sy komen naecht / alleenlijck ghedelit hebbende hare schamelheyt/en met een Netken op de schouderen daer in haeren armen kost / sy vallen huckende op knyen en elbogen / ghelijck seer tanne Lammeren/wesende al vergadert t' samen op de plaetse met meer ander volck datter omstont/de Spaenjaerts in wapenen wesende/besette de Doozte van de plaetse/om te wachten/en alle d' andere

dier meer ware staken met haer Sweerden en Lancien/doodende al dese Schapen / soo datter niemant af en quam. Twee of te drie daghen daer naer / quamen veel Indianen heel bebloedt / die haer verborgen hadden onder de dooden/te voorschijn / sy ginghen al kryptende voor de Spaenjaerts/haer biddende om genade / dat syse niet dooden en souden / waer mede sy nochtans geen compassie en hadden / noch ghebruyckten eenighe Mesericordie / maer so sy voor quamen/hientwen syse in stukken. De Capiteyn beval/datmen al de Heeren/die meer dan hondert waren/welke sy gebonden hadden/ lebendigh aen staecken verbranden soude. Nochtans een die moghelijck den principaelsten was / ende Coningh van den Lande/ vont middel om hem te ontbinden / en vertroocken met noch twintigh of dertigh andere nae den Tempel die sy daer hadden / en was gelijck een sterckte diese heeten Qui / en verweerden haer daer een langen tijdt van den dach / maer de Spanjaerts die niemant en verschoonde / besonder onder dat ongewapent volck / staecken het vyer in den Tempel en verbrandese / die seer schreeuwde en roepende : O boose Menschen wat hebben wy u lieden gedaen? waerom doodt ghy ons? Gaet henen/ ghy sult te Mexico gaen daer onser aller Heere Motencuma ons van u sal wreken.

Sy deden een ander groote mooyt in de Stadt van Tepeaca/ die veel grooter was / en gepopuleerder van volck dan de voorschreven/daer sy metten sweerde ontallick veel volck / met sonderlijcke particulariteyt en wreetheden dooden.

De Spaenjaerts eerste inkomsten tot Mexico.

Van Colula gingen sy na Mexico/en sendende de groote Coningh Motencuma met duyfsenden presenten/Heeren/volck en feestereys op den wegh/en in den ingaugh van de Cassie van Mexico/

DE Spanjaert kan geen deugd', maer lang het quaet gedenkē,
 Hy acht, noch Eer, noch Eed, noch giften noch geschenkē,
 Noch vriendelijcke jonst, of lieffelijck onthael,
 Hy loont de hoogste liefd', met Koord', met Vyer, met Stael,
 Onmenschelijck geslacht ! ghy doet u schrickelijck vreesen,
 Ghy soekt hier Gout-rijck wel, maer salig niet te wesen,
 De Heb-lust, en Eer-sucht betoov'ren uwen geest,
 Gelijk hy mach verstaen/ die dit verbolligh leest.

cio/ welck is ontrent twee mijlen/ schik-
 ten hy sijnen eygen Broeder verleschapt
 met veel groote Heeren / en groote pre-
 senten van Gout/ Silber en Kleederen/
 en in 't inkomen van de stadt/ quam hy
 selve in persoon/ in eenen gouden Hof-
 baer / met alle zijn groot Hof haer ont-
 fangen/ en vergeselschaptese totte paley-
 sen daer hy bevolen hadde dat mense lo-
 geren souden. Op den selven dach so mp
 sommige/ van de gene die haer daer bon-
 den/ geseyt hebben / met sekere dissimu-
 lation wesen / sonder achterdencken /
 bingen sy den grooten Koningh Moten-
 cuma en setten hem wachte van tacht-
 tentigh mannen/ en daer sloegen sy hem
 in't Wser en boepen. Maer dit ober slaen-
 de / obermits daer groote saecken van
 waren te vertellen / wil ick alleenlijck
 een notabel stuck dat de voorszreven
 Prannen daer deden/ verhalen. De
 Capiteyn van de Spaenjaerts gegaen
 zijnde na de Haven van der Zee/ om aen
 te tasten eenen anderen Capiteyn die te-
 gens hem quam / en gelaten hebbende
 een seker Capiteyn met luttel min dan
 hondert mannen / tot bewaeruisse van
 den Koningh Motencuma / resolveren-
 de de voorszreven Spaenjaert / dat sy
 een ander notabel seyt / om haer vreesse
 in 't gantsche Lant te vermeerderen/
 bestaen souden/ en is een practique / soo
 ick seyde / die sy dickmaels hebben ge-
 bruyckt. De Indianen/ volck en Hee-
 ren van de gantsche stad en hof van Mo-
 tencuma / en bekommerde haer in geen
 ander dingh dan in geneuchte haren ge-
 vanghenen Heere aen te doen/ en onder
 ander feesten die sy hem deden / was dat
 sy t' sabonts op alle straten van der stadt
 hare gewoonlijcke danffen (die sy Mi-
 totes noemen / gelijk in d' Eyclanden
 Areytos) danffen/ daer sy brenghen alle
 haer frap dinghen en rijckdom / en daer
 mede behanghen sy haer t' eenemael/
 want 't is de principaelste maniere / van
 feesteren die sy hebbē/ en d' edele Ridderg
 van Koninghlijcken bloede/ danffen nae

hare qualiteyt en graet naerder den huy-
 se daer haer gebangen Heer was / alder-
 naest het voorsz. Paleys waren bet dan
 twee dupsent sonen van Heeren / welck
 was den fleur van den Edeldom van de
 heele lande en Rijcke van Motencuma.
 Verwaerts gingh de Capiteyn met een
 Compagnie Spanjaerts / en sondt een
 ander met ander Compagnien op alle
 ander plaetsen van der stadt / daer men
 dese voorsz. feesten hiel / beynsende als
 oft sy 't gingen : sien / en beval dat sy op
 een seker ure daer in slaen souden. Hy
 gingh terwijlen dat sy broncken waren /
 en sonder achterdencken danffen / riep
 hy S. Iago en Aellos, dat is/ S. Jacob en
 op haer/ en beginnende mette bloote de-
 gens te vernielen dese naeckte en delica-
 te lichamen/ en te stozten dat edel bloedt/
 en lieten niemandt leven. Van gelijcken
 deden d' andere op d' ander plaetsen / dit
 was een saecke welcke al dat Rijck en
 volck ver schyckte benaende en verbitter-
 de/ en soo langhe de werelt staet/ niet sal
 vergaen/ sullen sy niet laten te lammen-
 teeren en singhen in haer danffen / by
 maniere van rymen en verssen (soo wy
 hier segghen) de voorsz groote ellende en
 verlies van den stamme van hare gant-
 schen Edeldom/ daer van sy ober so veel
 jaren haer op beroemen; gesien sijnde by
 de Indianen sulcken onrechtveerdighen
 wreden en noyt meer gesien stuck/ onder
 soo veel onnossele sonder schult geperpe-
 treert (de gene die hadden patientelijck
 verdragen de gebauckenisse / niet min
 onrechtveerdigh / van haren Koningh /
 want hy selve beval dat sy de Chystenen
 niet ober vallen en souden / noch beveh-
 ten) nemen nu de wapenen al omme /
 die sy komen vinden in de stadt op / en
 vallen op de Spaenjaerts / en van haer
 lieden gequetst zijnde/ en konden qualick
 dit seifde ontkomen/ quamen den Span-
 jaerts/ settende een Dongiaert op de bor-
 ste van den gebangen Morencuma hem
 alsoo dwingende dat hy boven op de Ga-
 lery soude gaen / en den Indianen beveh-
 len

IN 't midden van de vreught, in 't midden van de weelde
 Als d' Edelingen bly, dansten en lustich speelde,
 Om haer gevangen Heer, yets te verquicken wat,
 Al in den Kercker groot, daer hy gekluyftert fat;
 Werd 't Edel weerloos volck met scharp-snydende swaerden
 Gekerft, gemodtft, gedood, van die felle Spaengiaerden.
 Konings-Sonen twee duyft, die wierden daer vermoort,
 Wie heeft van woeder stuck zyn leven opt gehoozt.

ten dat sy het hups niet meer bestozmen en souden/en sy souden stil sitten/twelck hy dede/maer sy en wilden hem nergens in gehoorzaam sijn / en spraken t' samen omeen anderen Heere en Capiteyn/ die haer aenboeren soude / te kieser. En want de Capiteyn die gegaen was tegens den anderen/ wederom victorieus quam/en brocht veel meer Spansaerden mede/ het stozmen hiel dyp ofte vier dagen op / tot dat hy in de Stadt was/ maer kortz daer nae vergadert hebbende van alle het Lant veele ontallick volck/ bochten sy t' samen in sulcker manieren/ dat de Spaensjaerts vreesden dat sy'er al doodt soude blyben / bonden geraden 's nachts uptter stadt te trekken/t welck d' Indianen vernomen hebbende / sloegender op de brugge van 't water met seer rechtveerdigen en heylighe oorloge (om de goede rechtveerdighe saecke / die sy / so gesept is/ hadden/ en alle redelike en op rechte menschen sullen justificeeren) veel doot. Daer na volgde het bestozmen van de Stadt / en hebbende de Spansaerts d'overhant / deden ober de Indianen wonderbare ende vzeemde vzeetheden/dootslaende ontallick volck/ en levendig verbzandende veel en groote Heeren.

Na de uytneemende groote Opramppe die sy deden in de stadt van Mexico ende andere meer / die daer ontrent thien of vijftien en twintig mylen gelegen sijn / daer ontallick veel volck doot bleef/ doenginck dese Opramppe Spanjaerden voort / en infecteerde en verdestruerde de Provincie van Panuco / 't was een wonder te sien de menichte van den volcke datter was/ en den grouwel en moort die sy aenrichte. Daer nae bedorvense op gelijke wyse de Provincie van Tutu-tingo, en doock die van Colima, wesende elck een grooter landt dan het Coningrijk van Leon en Castilien. Het waer onmogelick te seggen / en pfelick om te hooren den moort/oberlast en vzeetheyt

Op be-
dzen
oberlast
in dize
grote
Provincien.

die sy in elck besonder Landtschap bedorven hebben.

Hier staet te noteeren dat den tytel daer sy mede inguamen/ en daer dooz sy begosten te verdestrueren dat onnosel volck/ en verwoesten de voozsz. Landen was dat sy sepden / dat sy komen souden haer onderworpen den Coningh van Spangien / in geval van weygeringhe / dat syse doot souden slaen / en tot slaven maken.

Dat nu de Christenen considereren / en die wat van Godt/van redenen/ ende oock van de menschelijcke rechten weten / hoe de herten gestelt mosten sijn / van wat volck dat het sy / dat sonder achterdencken in haer lant sit / en weet niet dat sy pemandt yet schuldigh sijn / dan haer natuurlijcke Heeren/en hooren dese nieuwo-maren/die sy alse subtytelick haer sepden onderwoept u onder eenen vzeemden Coning/die ghy noyt en saegt noch en hoorde spreken. In geval neen: weet dat wy u terstont in stukken houwen sullen / en by experientie siende dat sy terstont so deden / en dat het gruwelijckste is / dat sy de gene die metter daet obedieren / setten in uytneemende sware slavernye / daer sy met haer Vrouwen / kinderen en na-vrienden / wierden ghebracht in ongelooftijcken arbeit en tormenten/die langen tijt dypren/ende dan noch ten lesten met den sweerde worden gedoot. En oft schoon dooz de voozsz vzeese en dzeppementen dit volck/ of eenigh ander in de werelddt komen obedieren/en kennen de heerschapppe van eenen vzeemden Coningh / so en sien de blinde en dooz ambitie en dumbelsche begeerte getransporteerde Spanjaerts niet / dat sy daerom niet een puntken rechts en winnen. Nademael voozwaer dat het sijn vzeesen die vallen in d' alderkonstantste Mans / welck na het natuerlijck / menschelijck en Godlijck recht gedaen zijnde om yet te opereren / geen plaetse en hebben / ten waer in de aenklachte en schult die haer toestaet in 't helsche

helsche wyer / en oock daer sy letten en schade doen den Coningen van Castilien / rupnerende haer landen / en te niete doende (soo veel als in haer is / al het recht dat sy in allen d' Indianen hebben) en dit sijn diensten / en anders geen / die de Spaenjaerts haeren voorschreiben Coninghen in de voorschreiben Landen hebben gedaen / en noch doen.

Met dese so onrechtbeerdigen en geapprobeerden tytel / sond de voorsz. Capiteyn / twee andere Capiteynen / Tyrannen veel wyeder / selder / booser en onbarmhertigher dan hy selve was / na de groote / seer sloorerende en gheluckighe Rijcken / uyttermaten vol van volck / en bewoont / te weten dat van Guatimala / het welck gelegen is aen de Zee die men heet Deltur, en de ander van Maco en Honduras oft Guaymura, de welck is aen de Noordt-Zee / d' een teghen d' ander ober / ende vaelden en stieten beyde drie hondert mijlen van Mexico. Den eenen depescheerde hy te Lande / en den andere ter Zee / met veel volcx te voete en te peerde. Ick segge de waerheyt dat van 't gene sy beyde bedreven / en bysonder den genen die trock na Guatimala, want het ander volck een quade doot sturf / men soude mogen by een rapen soo veel booshepds / soo veel moordens / so veel verwoestens / soo veel en so felle onrechtbeerdigheden / dat het de teghentwoordige en toekomende Werelt soude verschicken / en dat men daer mede eenen grooten Boeck vullen soude / want hy gingh te boben allen den anderen die gepassert en tegenwoordig zijn in menichte ende getale / soo van de abominatie die hy dede / als van den volcke die hy verderf / ende lande die hy verwoeste / het welck ontallijck was. Den anderen die te Scheepe was / roofde uyttermaten veel ende maecten grooten schandael en perplexitept op den zee-kant / niet teghestaende dat sommige hem tegen gingen met presenten in 't Rijck lucatan welck

lept in den wegh van 't voorsz. Rijck van Naco en Guaymura, daer hy gingh. Gearriberit zijnde / sont Capiteynen / en veel volcx door het heele Land / die roofden / moorden en destrueerden al datter was / ende bysonder eenen die hem op wierp met 300. Mannen / ende trock binnens landts tot Guatimala toe / afloopende en brandende alle de Plecken die hy vant / roovende en doodt-slaende het volck / en hy dede dat puur willens meer dan over twintigh mylen / te werten / om dat de gene die gesonden souden worden om haer te persequeren / 't landt verwoest en in beroerte vinden souden / en datse d' Indianen dootslaen souden / om haer te wrecken van de schande en destructien / die hy gedaen hadde. Kort daer nae sloegen sy doot den principalen Capiteyn die hem gesonden had / en teghens wien desen hem op wierp. Daer na volghden meer ander uytnemelijcke wreede tyrannen / welke met moorden en afsgrijfelijcke wreetheyt en met slaven te maken en die te verkoopen op de schepen / die haer wijn / kleederen en andere dingen brachten / en met de tyrannische gewoonlijcke dienstbaerheyt van den jaere 1524 tot het jaer 1535. Verwoesten de Provincien en Rijcken Naco en Honduras / welke inder waerheyt gebleecken is / een Paradijs van wellust / en waren volder van volcke / dan het meest gepeupleerde Landt dat in de werelt soude mogen wesen / en nu passeerende daer lancx / sagen / wy die so t'eenemael sonder volck / en so gerupneert / dat een pegelijck hoehert dat hy waer / daer ober verschicken soude. Sy hebben binnen dese elf jaren gedoodt meer dan twee Milioenen zielen / en hebben niet gelaten / in meer dan hondert mylen in 't vierkant / twee duysent personen.

Keerende totten grooten Tyran Capiteyn / die ging in 't Rijck van Guatimala / en (so geseyt is) passeerde alle de voorgaende / en die noch heden in 't wesen zijn. Hy roofde / moorde / brande /

Verho
pen t
Andia
nen a
die ha
wijn
anders
roe bye
gen.

verdistruerde (van de Provincien af) welke palen aen Mexico / en zijn lancx den wech / daer hy trock soo hy selber schreef aen den principalen die hem sont / van het Rijck van Guatimala / vier hondert mylen / allen het landt daer hy quam / onder het voorschreven pretext / te weten : haer seggende dat sy haer souden onderwoopen onder de Spanjaert / soo onrechtveerdighe wreede Menschen / in den name van den Coningh van Spangien (die haer onbekent was / en daer sy noyt af en hadden gehoozt / welcken sy achten veel onrechtveerdiger en wreeder te wesen dan de voorschreven Spaenjaerts selve) sonder tijt te geven om haer te mogen bepepsen / en by na soo vroeck als de bootschap daer was / begonnen sy daer te branden / te moorden / en haer te overvallen.

Van de Provintie ende 't Rijck Guatimale.

De principaelste Heeren worden geboot / om dat sy geen Gout te geven hadden.

G Carribeert zijnde in 't voorschreven Rijck / sloegen in 't in komen veel volcx doot / en dies niet tegenstaende / quam hem tegen den Principaelsten met veel andere Heeren van de Stadt van Altatlan / Hoofst van 't geheel Rijck / met veel Trompetten en feestereus / en dienden haer van al dat sy hadden / en bysonder gebende haer te vollen t' eten / ende wat sy meer vermochten. De Spaenjaerts logeerden dien nacht buyten de stad / want haer dochte datse sterck was / en dat sy daer binnen hadden moghen in perijckel zijn. 's Anderendaegs roept hy den principaelsten en veel ander Heeren / en gekomen zijnde als tamme Schapen binckse al / en eyschten eenighen lasten Gouts / sy antwoorden dat sy geen en hadden / want daer geen Gout en viel / hy beval sonder ander schuilt noch Protes / noch Donnig / dat mense terstont verbzanden souden. Nadien dat de Heeren van alle de Provincien sagen dat sy den voorschreven Heeren ende andere groote Personagien / om niet anders /

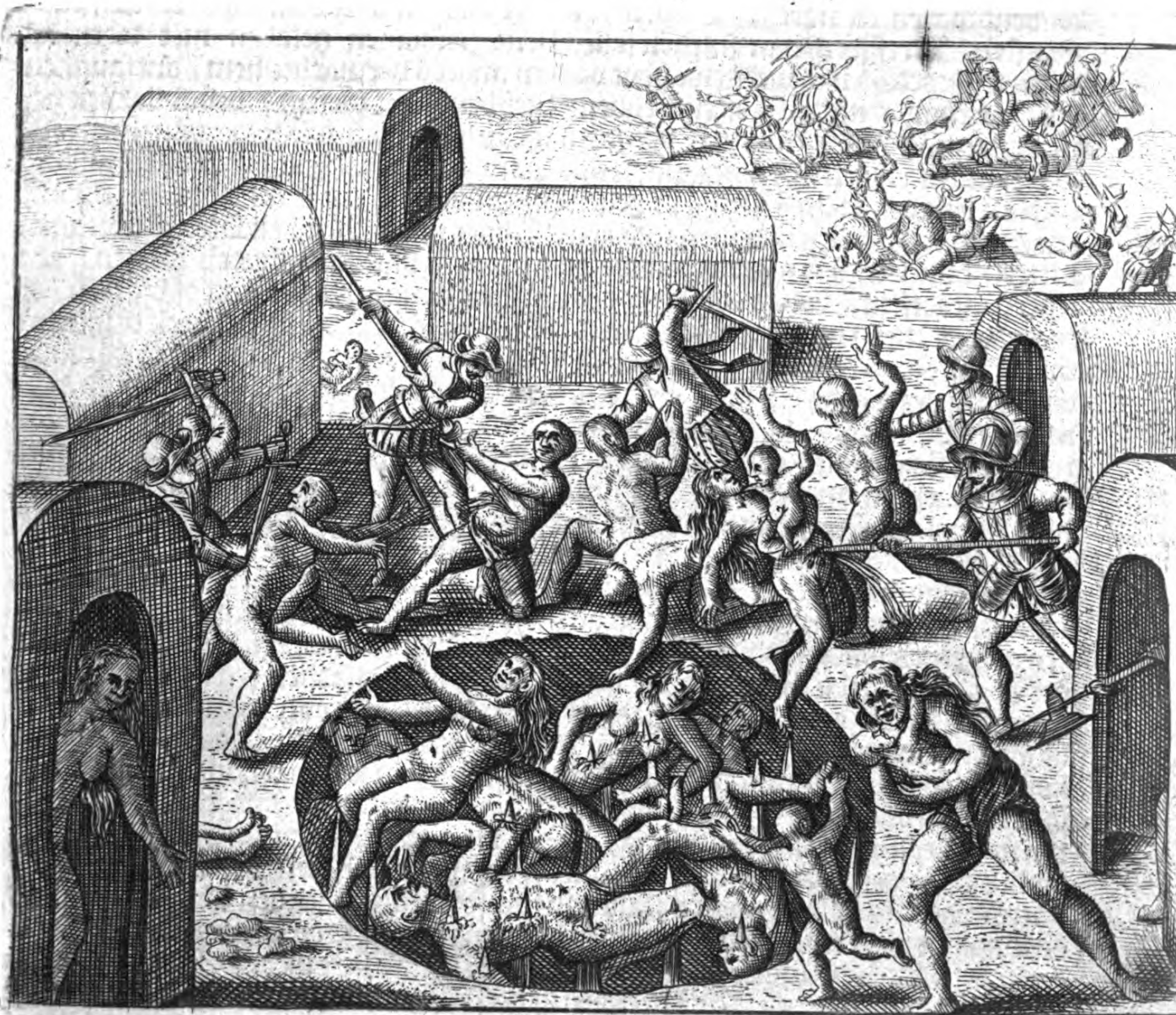
dan om dat sy geen Gout en gaben / verbzant hadden / soo bloden sy van daer in de bergen / en bevelen allen haer volck en ondersaten / dat sy tot de Spanjaerts gaen souden / haer dienen als Heeren / maer dat sy niet seggen en souden waer sy verbaren waren. Als het volck van de landen quam seggende dat sy haer wilde dienen als haer Heeren.

Deze onbarmhertigen Capiteyn antwoorde dat hyse niet ontfangen en wilde maer souden se al doot slaen / soo verre sy niet en sepden waer haer Heeren waren.

De Indianen persisterde altijt dat zijt niet en wisten / biddende dat sy haer van haer personen / wijben en kinderen wilden laten dienen / en sepden dat syse al berept in haer hupsen binden souden / daer mochten syse dooden / oft met haer doen dat sy wilden. En sulcx sepden / presenteerden en deden sy menighmael / en dit was een wonderbaer dink / dat de Spaenjaerts goets moets gingen ter plaetsen daer het arm volck was met hare wijben en kinderen / sonder achterdencken in haer werck arbepdende / en doozliepense met haer lancien / en hietwense in stukken.

Sy quamen tot een seer groote ende machtige plaetse daer het volck min op haer hoede was / en meer verskert dooz hare innocentie / ende in min dan twee uren tijts / verwoesten syse alle / ende souden passeren dooz den sweerde / de kinderen / vrouwen en ouders / meer als sy dooden kosten.

Nademael dat d' Indianen saghen dat sy niet en kosten vermoxwen noch versoeten dooz sulcken patientie / sulcke felle en beestelijcke herten / mitsgaders dat sy sonder eenige apparentie en couleur van redenen (welck oock tegen haer was) haer vernielden en in stukken hietwen / en merckende dat sy by d' eene ofte d' andere maniere moesten sterben / sloeten in haren raet dat sy al by een komen souden / en sterben met vechtender hant in de oorloge / haer wrekende soo sy best souden

Wat wilt ghy dulle mensch u selven gaen doot vechten !
 Wat kan een naeckten hoop, op wapen-volck uytrechten!
 In geener wyse niet : hierom ghy vruchtloos slaeft.
 Maer d' Indiaen tot wraeck, verholen putten graeft,
 Die hy toch loos en loos, met Aerde dicht besmackte :
 Daer die Vervolgers woest, met man en Paert in sackte.
 Maer d' fortsche Spanjaert trots, die wreekt hem wel hier af
 En jaeght den bangen ~~Moer~~ al levend' in het graf.

souden kommen / van so wreede en helsche
 byanden / wel wetende soo sy toch onge-
 wapent waren en naect / te voete / en
 niet sterck in respecte van sulcken sellen
 volck te Beerde / en so wel gewapent dat
 sy de overhandt niet en kosten hebben /
 maer ten laetsten al moesten vergaen.
 Doen inbenteerden sy / en maecten in 't
 midden van den wech seker diepe grach-
 ten / daer de Beerden in ballen mochten
 metten buyck in seker aengebrende en
 scherpe staecten / boven oberlepdt en
 toegedeckt met russen en kruyt / in der
 manieren dat het niet en scheene datter
 bedroch onder schuyde / eens ofte twee
 mael / vielen de Paerden daer in /
 want de Spangiaerts wisten haer daer
 booz te wachten / maer om haer te wree-
 ken / maecten sy eene ordonmantie dat
 alle d' Indianen van wat qualiteyt / sere
 en jaren dat sy waren / die sy levendich
 vangen souden in de boozschrebe grach-
 ten geworpen souden worden / en alsoo
 deden oock metten vrouwen die groot
 ginghen / en die eerst gebaert hadden /
 kinderen en ouders / en soo veel als sy'er
 kosten gekrijgen / sy wozpense al in de
 putten dooz de staken tot datse vol wa-
 ren welck een groot deernisse was / by-
 sonder in respect van de vrouwen met
 haer kinderen / alle d' andere staken sy
 doot met lancien en messen / sy wozpense
 booz de felle honden diese verscheurden
 en aten / als sy eenigen Heere kregghen /
 die (om der eeren wille) verbranden sy al
 levendigh. Dese onmenschelijke wree-
 de verscheuringhe duerde omtrent seben
 jaer / van 1524. tot 1531. Hier mach men
 oordelen hoe groot het getal van volck
 dat sy vernielden was / dooz ontallijcke
 afgrijsselijke stucken / welke desen on-
 saligen tyran en sijn broeder / met d' an-
 der die hem hulpe / in dit Rijck zijnde /
 deden. Hy giuck in de Provintien
 van Cuzcatan / omtrent de stadt van
 S. Salvador / welck is een seer goeden
 landouwe / met den heelen Zeekant del
 Sur / langh veertich of vijftigh mij-

Sp spa-
 ren nie-
 mant /
 moesten
 al in de
 putten en
 in de sta-
 ken gena-
 gelt wor-
 den.

len. In de stadt Cuzcatan was het hooft
 van de Provintie / onthielden sy hem
 seer wel / en ober twintig of dertich dyp-
 sent Indianen geladen met victualie
 en anders verwachte hem / ontfanghen
 hebbende het present / beval dat een pe-
 gelijk van de Spaengiaerts nemen sou-
 de upt dat groot getal van volke alle die
 sy wilden / om haer te dienen den tijt dat
 sy daer sijn souden / en laten aenbrengen
 al wat sy van doen souden hebben / een
 pegelijk namder hondert of vijftigh / of
 so vele als hem docht genoeg te sijn om
 seer wel gedient te werden / en de onno-
 sel lammeren gedoochden dat sy van
 mallianderen geschepden worden / ende
 dienden na haer vermogen / datter niet
 en gebrack dan haer te aenbidden. Daer
 en tusschen de voozsende Capiteyn epsch-
 te van de Heeren dat sy hem Gout bren-
 ghen souden / want sy daerom principa-
 lijk quamen / d' Indianen antwoorden
 dat sy te vreden waren haer te geven al't
 Gout dat sy hadden / en metter daet ge-
 ven haer seer groote quantiteyt van ko-
 pere vergulde bylen / daer mede sy haer
 dienden / en schijnen gout te zyn / want
 daer eenigh Gout onder gemenght is /
 lietet probeeren / en bindende dattet ko-
 per was / senden de Spaengiaerts /
 geeft sulcken stadt den Dupbel / laet ons
 gaen nu daer geen Gout en is / en een pe-
 gelijk slaet in 't pser de Indianen die hy
 heeft / om hem te dienen / ende ick false
 booz slaven doen teekenen met 's ko-
 ninck pser / al die sy binden kosten / en ick
 sach den sone van den principaelsten
 Heer van dese stadt in 't pser / hebbende
 d' Indianen (die raet vonde om haer te
 ontbinden en d' ander van den lande) ge-
 sien dese verraderije / beginnen haer te
 vergaderen en in de wapenen te stellen /
 daer-en-tusschen oberballen haer de
 Spaengiaerts / ende tracteerden se seer
 qualijck en jammerlijck / en keerden we-
 derom na Guatimala / daer sy een stadt
 vonden / welke nu dooz rechtveerdigh
 oordeel met drie dilubien t' samen / een
 van

O Nederlanders fiet, fiet hier als voor u oogen,
 d' Ondraegelijcken last die den Moor moest gedoogen
 Van 't rauwe Spaens gespuys, dat sich noch Christelijck noemt
 Maer loochent met der daet, het geen hun tonge roemt:
 Het arme slaefsche volck, dat sy soo grouwelijk smeten,
 En kreeg geen ander kost als doode lien tot eten.
 't Vleesch-huys van menschen vlees, hieldé dees Spangiaerts straf,
 Belaes! den eenen mensch / moest zijn des anders graf.

van water / een van aerde / en de derde van steenen veel grooter dan tien of twintich bosschen / die de Godlijke justitie heeft verdestruuert. Zynde also alle de Heeren en Mannen / die souden hebben konnen oorlogen vernielt en om gebracht / de reste wert geset in de dienstbaerheyt / ende voorts haer afnemende booschattinge en tribut van slaven / hare dochteren en sonen / want sy geen ander slaven en hebben / en daer mede laddende de schepen / ende dit seyndende te verkoopen na Peru / ende doende meer andere moorderpe en grouwel / sy hebben een rijck van hondert mijlen in 't vierkant / seer vruchtbaer en wel bewoont / verwoest en bedorven / en desen Tyranschreef selver dat het voorschreven lant volcker van volck was / dan het rijck van Mexico / en hy seyde de waerheyt. Hy met zijn broeders hebben gedoot in vijftien of sestien jaer / van 't jaer vier-entwintich / tot het jaer veertich / in de vijf milioenen zielen / ja dooden en bederven noch hundensdaechs. Desen Capiteyn hadde de gewoonte als hy ging oorlogen tegen eenige Provintien oft volck / dat hy met hem leyde van de Indianen / die alreede in subjectie waren / soo veel als hy kost / om dat sy tegen d' ander vechten en strijden souden / en alsoo dat hyse (tien ofte twintich duysent niet te eten en gaf) consenteerde haer dat sy eten souden d' Indianen die sy vingen / ende alsoo was in zynen legheer een solemmele verscheuringhe van menschen vleesch / daer men in sijn teghenwoordigheyt de kinderkeus doode en braepde / en sloegen de mans doot / alleenlyck om de handen en voeten te hebben / welke sy voor de beste beten hieldē. Het volck van d' andere steden dese grouwel hoorende / wisten van vrees niet waer sy blyben souden.

De Capiteyn geeft haer de verslagen menschen te eten.

Hy vernielde ontallich volck in 't maken van de schepen. Hy leyde van de Noort-Zee tot de Zee del Sur / hondert dertich mylen / d' Indianen geladen met ankeren van drie en vier hondert

ponden swaer / welck sy leyden op haer schouderen ende lendenen / hy dede oock alsoo die arme naechte Menschen op de schouderen veel artelerije draghen. Ick sach'er somtijts op den wech onder het geschut vele benaut en banghe steenen. Hy scheidde en ontbont de gehoude / nemende de vrouwen en dochteren en gaffe de schippers en soldaten om die te vreden te houden / en lietse op de schepen voeren.

Hy vulde de schepen met Indianen daer sy al verginghen van dorst en honger. Soude ick in 't particulier verhalen de wreetheyt die hy noch bedreef / de werelt soude verschricken. Hy ruste op twee vlooten / elck van 20. schepen / daer mede hy alle de landen af liep en verbrande. Och hoe veel weesen maecte hy / hoe veel beroofden hy / hare wyben liet hy sonder mans / van hoe veel ober spels / van hoe veel dochteren en weduwen te schenden was hy de oorsaecke / hoe veel probeerde hy van hare natuerlijke vyetheyt / hoe veel benauthept en ellende wser geweest / hoe veel tranen dede hy storten / hoe veel suchtings / hoe veel steenens hoe veel alleenheyt in dit leven / en hoe veel eeuwige verdoemenisse in 't andere heeft hy gecauseert / niet alleen van de Indianen / die sonder getal waren / maer oock van de ongelukkighe Christenen / daer hy hem mede behulp in so grooten grouwel / uytnemende sware sonden / den Tyrans sterft een harde doot.

Van Nieuw Spaengien, Panuco en Kalisco.

Gedaen zynde in de Provintie van Nieu Spangien en van Panuco / de voorsz groote wreetheyt en moorderpe / en alle d' andere die wy laten te seggen / daer succedeerde in die van Panuco / eenen anderen onghewoelijken sellen tyrann / int jaer 1525. dewelcke perpetrerende veel wreetheyts / en maeckende in de voorsz. maniere veel slaven die wy waren / en sendende veel schepen daer mede gelade na Cuba en Espannola daer syse best.

GHy die u Catholijck of Koningsveel doet noemen,
 Siet hier den sachten aert van u hoovaerdigh roemen.
 Ay siende blinde siet, wien dat u sotheyt prijst,
 Een hoop, een wreede hoop, daer yders hert voor yst.
 Siet hier een Indiaen, een Koningh vry gebooren
 Van het Gout-rijcke landt der dienstwillige Mooren,
 Die wert van Doode drie, gedreyght op eene stont
 Te weten: van het buyz/ den boogh/ en van den hondt.

best konden verkoopen/en hy en hiel niet op/voor hy t'eenemael verwoeste/ en dede te niet de gantsche Provintie. En het gebeurde dat men gaf voor een Merriepeert tachtentich Indianen/ redelijcke zielen/ van daer wert hy versien van het Gouvernement van de stadt Mexico/ en heel nieu Spaengien/ met meer groote Tyrannen/voor Maden/ en hy voor President/ de welke met de voorsz Maden deden so veel sonden/ soo veel wreetheden/ rooverijen/ en abominatien/ dat men't niet gelooven en soude/ waer door hy het lant stelde in sulcke extremiteijt/ verwoestinge en desolatie/ soo dat Godt haer niet en hadde bewaert ende wederstaen/ sy souden in twee jaren nieu Spangien gelaten hebben/gelyk Spaniola is. Daer was een van zijn geselschap/ die om zynen grooten Hof te bemueren/ mede sleepten acht duysent Indianen/werckende sonder haer pet te betalen oft t'eten te geven. In dier voegen dat sy subijtelijck op den staenden voet van honger doot vielen/ en hy en hadde noch geen medeleiden met haer.

Soo drae als den principaelsten Tyran/ dien ick sepde dat te niet dede de Provintie van Panuco/ de tydinghe hadde dat de voorsz goede audientie voort quam/ hy nam voor om voort te gaen/en het binnen-landt te ontdekken/ daer hy tyranniseren mocht/ ende trock met fortse upt de Provintie van Mexico vijftien of twintigh duysent menschen/ om zyn/ en zyn geselschaps bagagien te dragen/ waer af geen twee hondert wederom en quamen/ hy was de oorsaecke dat sy aldaer stozven.

Hy quam in de Provintien Mechuacan/wesende veertich mylen van Mexico/ so vruchtbaer en vol volcks als Mexico. Den Coninck komende hem te ontmoet in processie en ontalijck volck/doet hem alle dienst en eere/ wert terstont van hem gebanghen/ om dat men sepde dat hy rijk van gout en silber was/ en om dat hy hem veel schatten geven sou-

de/ pijnichden hem seer: hy boende hem de voeten/ ende reckende het lichaem/en bonden de handen op een bordt dede de voeten ober 't byer/ en een jongen met een quispel gedoopt in olie/droppe elcke reyse de voeten/ om het vel wel te doorroosten/ en op d'ander zijde was een sel man met eenen gespannen stalen boghe/ makende den pijl tegen ober sijn hert/ op d'ander zyde was eenen anderen met een seer grouwelijcken fellen hont/ die op hem hissende/ ende souden hem in een Credo verscheurt hebben/ al om dat hy door pijn en vreesse zyn gout geven soude/ tot dat een Religieus van S. Franciscus/ daer af geadviseert zijnde/ hem dien upt de handen trock/ maer hy storf daer ten laetsten af. Op dese maniere pijnichden en dooden sy veel Heeren en Caciquen van dien lande/om dat sy haer gout ende silber geven souden.

En Tyran gaende voor den visitateur/soeckende meer de borsten en goederen te roben/ dan de zielen ofte personen te bekeren; bebont dat sekere Indianen haer afgoden verborghen hielden/ also de boose Spaengiaerts haer geen en beteren Godt geleert en hadden/ hy vinck de Heeren en hieltse gevangen tot dat sy hem d'Afgoden gaben/ meynende datse van gout oft silber waren/ siende dat hy bedrogen was/ kastijde hysse wredeelijck en t'onrecht/ en om dat hy niet en soude gefrustreert bliuen van'tgene dat hy gesocht hadde/welck was rooben/dwonck de voorsz Caciquen/dat sy hem de voorsz afgoden af koopen souden/ het welck sy deden/gebende alle het gout en silber dat sy kosten binden/om die te aenbidden soo sy plegen voor den waerachtigen Godt/ dit sijn de wercken en exempels die goddeloose Spaenjaerts doen en geven/

Dese Tyrannigen Capitepu/ trock voordr boven Mechuacan/ in de Provintie van Falisco/welck was als eenen bpenkorf vol van volck/seer wel bewoont het is van de vruchtbaerste en wonderbaerste van Indien. Het hadde eene stadt

O Ghy Hollanders leert, aen dees veerheerde Lieden :
 Wat troetel-gunsten u, de loofse Spaengiaerts bieden.

Het listigh lock-aes daer men u soo schoon van spreeckt

Heeft op zijn bodem valsch u grond-verderf bedeckt :

Bedenckt, ô moedigh volck, wat jonst hy u soud' toonen
 Die simpel maegd, noch kind, of swanger vrouw gaet schoonen:

Iae 't eerst geboorelingh moet met sijn moeder voort,

Des Spaengiaerts hooghste lust/ is vrouwe-kracht en moort.

stad of blecke vol volcx/geduerende seben mylen. In komende in de voorsz Pro-
bintie / quamien de Heeren en 't volck
met presenten en blyfchap / soo men al
om plach te doen/hem te ontfangen. Hy
begoft terstont sijne gewoonelijke wreeth-
hept en booshept / so oock alle d' andere
daer te lande doen / en veel meer om te
komen tot haer eynde/ welke sy houden
voor Godt / en is het Gout.

Hy verbrande veel blecken / hy vinck
de Caciquem / hy pijnichdese / hy maect
ter soo veel als hy'er kreech slaven / hy
lepde met hem ontallijck volck al geke-
tent. De vrouwen die gebaert hadden /
gaende geladen met packen/die de boose
Chyistenen haer op lepden/ niet konnen
de haer kinderkens mede nemen / over-
mits den arbept en swackhept van hon-
ger/ wierpense lancx de wegen/ daer der
ontallijcke veel verloren gingen.

Eenen boosen Chyisten nemende met
fortse eene jonghe dochter om daer mede
te sondigen/ ende haer moeder worde dit
gewaer / wildese hem nemen / hy trock
terstont zijn geweer upt en hieu de moe-
der haer hant af / en de dochter om dat
sy't niet consenteren en wilde gaf hy veel
steecken/ en doodese.

Ge-eynt zijnde d' ontallijcke onrecht-
beerdige en helsche krijgen / en moorde-
rijen/ daer mede concurerende/ hy sette
het Landt in de ordinairse en pestelen-
tieuze tyrannische dienstbaerhept/welke
alle de Chyistenen Tyrannen van Indi-
en plegen/en pretenderen op dat volck te
leggen/ daer in hy konsenteerde / en ge-
doochde sijn eygen Hof-meesters en alle
d' andere een noyt-gehoorde wreethhept /
om van de Indianen Gout en tribuyp
te trecken. Namentlijck / eenen van sijn-
nen Hof-meester doode veel Indianen /
die hangende / lebendich brandende / en
wozpende voor de felle honden / afhou-
wende voeten / armen hoofde / tongen
upt snijvende / daer d' Indianen noch-
tans stil en in peys waren / en geen oor-
sake en gaben / maer sy wildense verba-

ren/om dat sy hem dienen souden/Gout
en tribuypen geben / ten aensien van den
selvigen rustigen Tyran. Ick late veel
geesselen / wreede slagen / met stocken /
suffletten / en andere soorten van wreeth-
heden die sy haer aen deden alle dagen
en uren.

Hy deede 800. Blecken verdestruere
en verbrande in dat Rijck van Kalisco /
waer door hy oorsake was dat sy upt des-
peratie/siende dat alle derefte met sulken
wreethhept mosten verlore gaen/haer op-
wierpen en trocken op de Berghen / en
sloeghen rechtbeerdelijck eenighe Span-
giaerts doot / en namaels door de on-
rechtbeerdichept en beswaernissen van
andere Tyrannen/ die daer door passeer-
den om te destrueren de andere Provin-
tien/vergaderden veel Indianen/by een
makende haer sterck in seckere Steen-
rotzen daer de Spangiaerts wederom
so groote wreetheden gedaen hebben/dat
sy bykans niet meer en bonden/ dooden-
de soo veel volck / om te verwoesten ende
upt te ropen alsulcken grooten Landt.

Van het Rijck Iucatan.

Dat Rijck van Iucatan was vol
volck/want het Lant is seer gesont
en abundant van eten en vruchten / veel
meer dan dat van Mexico / en bysonder
ist overbloedig van honich en was/ meer
dan ergens in Indien/ dat tot noch toe
gesien is geweest. Het heeft in de ronde
drie hondert Mylen/ het Volk was upt-
stekende boven alle anderen van Indi-
en/ so in verstant en policie / seer bereyt
en weerdich om tot kennisse van haren
Godt gebrocht te worden/ men souder
mogen maken groote Steeden om in te
woonen / en souden daer leven gelijk in
het aertsche Paradijs. Maer dese Ty-
ran begoft met drie hondert Mannen die
hy met hem bracht / tegens dit onnosel
Volk/'t welck t' Hups was sonder pe-
mant te hinderen / grouwelijck te Goy-
logen/hy maectese ('t is een grouwel om
hoozen) al die hy niet doot en sloegh / tot
slaven/

slaven/ sontse na de Scheepen / die daer veel om slaven quamen / die verkoopende vooz Wijn / Olie / Azijn / Speck / Kleederen en al dat haer docht dat sy van doen hadden / hy gaf een pegelijck te kieser uyt vijftich en hondert jonge Dochters / eene vooz een Aroba (een Arobanats is acht potten) Wijn / Olie ofte Azijn / ofte een geroockt Dercken / en van gelijcken / uyt twee en drie hondert jongers vooz den selven prijs / en het gebeurde datter een jonghelinck / die scheen te wesen een Sone van den Prince / gegeven wert vooz eenen Kaes / ende hondert personen vooz een Paert. In dusdanigen handel was hy van den jaere 1526. tot 't jaer 1533. te weten / seuen jaer lanck / verderbende en uytroepende de voozsejde Landen / en doodende sonder barmhertigheyt het Volck / tot dat sy daer hoorde de tijdinge van den rijckdom van Peru / en liet sijn Spangiaerts daer heen trecken / maer daer nae quamen sijn dienaers wederom met veel groot quaet te doen. Houden noch huydendaeghs niet op dat te continueren. Ander boeghen dat sy bykans hebben verwoest alle drie hondert mylen / welke (so geseyt is) waren so vol en gepupleert / dattet niemant en soude konnen gelouven / min konnen gesegghen de particuliere stucken van wreetheydt / die daer veel bedreuen zijn. Ick sal der alleenlijck twee of drie / die my te voren komen verhalen.

Also d'onzalige Spangiaerts gingen met haer felle honden de Indianen soecken en jagen / een siecke Vrouwe siende dat sy de honden niet en koste ontloopen / sonder verscheurt te worden (so sy d'ander deden) nam een koozde en bont daer mede aen haren voet haer kindeken dat sy hadde van twee jaer / en sy verhinck haer aen eenen balck / 't welck sy so vroeg niet en had gedaen / de honden quamen en verscheurde het voozsz kindeken / hoe wel dat een Monick eer 't verscheude / noch Doopte.

In dit Rijck ofte in eenige Prouintie van Nieuw Spangien / gaende een seker Spangiaert met sijn honden ter jacht / om te vangen eenich wilt gebiert ofte Conijnen / eens niet bindende om te jagen / docht hem dat de honden honger hadden / en ruckte een kleyn kint van de moeder / en sneet met een Spangiaert in stucken de armen en de beenen / gevende elcken hont sijn portie / en als de honden noch niet versiet en waren / wierp hy haer alle in 't gemeyn het lichaem toe.

Als de Spangiaerts vertroocken / sejde een van haer tegens een Sone van eenen Heere van seker Plecke of Prouintie / dat hy mede soude gaen / het joncken antwoorde : dat hy sijn Vaderlandt niet en wilde verlaten / de Spangiaert drepchde hem dat hy hem de ooren afsnijden soude / ginck hy niet mede / het joncken wepgerde het / doen sneet hy met sijn pongiaert een oore af / en daer nae d'ander / en persisterende het knechtken in sijn voozgaende propoost / hy sneet hem de neuse al lachende / gelijck of hy hem niet meer dan eenen knip gegeven en hadde / desen verloren mensch preez hem selven / en glorieerde onbeschamedelijck in presentie van eenen weerdigen Religieus / seggende dat hy sijn beste dede so veel als hy koste / om te begorzen en te bebruychten / veel Indiaensche vrouwen / om dat hy die groot gaende Vrouwen / verkoopende vooz Slaven / daer meer Gouts vooz krijgen soude.

Dese Tyrannen vertroocken met haer begeerlichtheyt (welcke haer verblinde) van den Rijckdom van Peru. Pater Jacob met vier ander Religieuse van S. Franciscus orden / verbozderde haer derwaerts te gaen / om 't Landt te stillen / predicken en brengen tot Christus het oberblijffel van de Tyrannische Moort en ellende die / de Spangiaerts in seuen jaer aengericht hadden.

Ick geloobe dat dese Religieuse de repse aennamen in 't jaer vijftchien hondert vier en dertig sendende vooz henē / sekere

DE Spangiaert menschen jaeght, met hongerige honden,
 Dus wert den Indiaen, wreet, gulselijck verflonden:
 Een Vrouwe, door wanhoop', haer Kint en haer vast knoopt,
 Doch 't half-gewurchde wicht, wert van een Paep gedoopt.
 Ach wat een helsche daed! wel waerdigh te betreuren,
 Een moeder sach haer kint door eenen Spangiaert scheuren,
 Die 't zijn bloet-honden gaf, die kaudent graegh met smaeck:
 Soud' wel de Driybel self/ doen jammerlijcker saeck?

Indianen van de Provintie Mexico / om te waerschouwen of sy het vooz goet kennen souden / dat de voozsz Religieusen in haer Lant quamen / om haer te leeren kennen den eenigen waerachtigen God / Heere van de gantsche Werelt. Sy beraden haer en vergaderden dickmael / genomen hebbende te vozen veel infor- matien / om te weten wat luden datse waren die haer Vaders en Broeders hie- ten / en wat dat was dat sy pretendeer- den / en waer in dat sy verscheyden wa- ren van de Christenen / van welke sy so grooten overlast en onrecht ontfangen hadden. Ten lesten veracordeerden sy / datse komen soude / op conditie dat sy al- leen en sonder Spaengiaerts quamen / de Religieusen beloofdent haer / want de Dicerop van nieu Spangien haddet ge- consenteert / en gecommitteert dat sy be- loben souden datter geen Spangiaerts meer in komen souden: maer alleenlijck Religieusen / midtsgaders dat haer dooz de Christenen geen overlasten souden ge- daen worden. De Religieusen preekten haer so sy plegen het H. Euangelio / en de goede en Heylige intentie van de Ko- ningen van Spangien tot henwaerts / en kregen sulcke liefde en smaech tot de leere en exempelen die de Religieuse van haer gaben / en verblijden haer so seer van de nieuwaren van de Koningen van Spangien / waer af in alle de voozsz se- ven jaren de Spangiaerts haer nopt kennisse en gaben / of sepden datter een ander Heere was / dan de geen die haer daer tyranniseerden en verdruchten / dat ten eynde van veertich dagen / dat de Religieusen daer gekomen waren / en gepredickt hadden / de Heere van den Landt brachten en leverden al haer Afgoden / op dat syse verbranden souden / en daer na haer Soonen om dat syse leeren souden / want syse lieber hebben dan 't gesicht van haer oogen / en sy maecten haer Tempelen en Huisen / en men riep- se van andere Provintien datse daer sou- den komen predicken en kennisse van

God geben / midtsgaders van den ge- nen die sy sepden dat de groote Coninck van Castilien was / en van de Religieu- sen gepersuadeert zijnde / deden sy dat noyt in Indien tot nu toe en is gedaert geweest / (so tooch al dat de ander seggen verciert is by eenige Tyrannen / die daer hebben verdestrueert de voozsepde Rije- ken en groote Landen) twaelf of vijf- thien Heeren / van veel Bassalen ende Landen / een pegelijck bysonder vooz hem selven / vergaderende haer volck / nemende hare vopsen en contentement / onderwoypen haer dooz haren vpen wil- le / onder de heerschapppe van de Conin- gen van Castilien / aennemende den Keyser / als Coninck van Spangien / vooz Sonberain en uniberseel Heere / en gaben sekere hant-tekene van bekende- nisse / welke ick hebbe onder my / mette getuygenisse van de vooz sepde Religieu- sen in groote blijfchap / en hope om tot Christus te brengen al het volck van dien Rijke dat van het voozsz moorden ende onrechtbeerdigen krijgh overgeschoten was / en niet wepnich en was / quamen aldaer van eenighe zijden achthien Spaensche Tyrannen te paerde / en twaelf te voet / t' samen dertich / ende brochten veel lasten van Afgoden / die sy den Indianen in andere Provintien ge-
 Spaens
 sche Ty-
 rannen.

namen hadden / en den Capiteyn van de voozsepde dertich Spangiaerts / riep ee- nen Heere van de plaetse daer sy lancy in quamen / en sepden hem dat hy van de voozsz. Afgoden nemen soude / en dat hyse het heel Landt dooz uptdeplen sou- de / verkopende elcken Afgod vooz eenen Man ofte Vrouw in slavernije / drey- gende hem / dat soo verre hy dat niet en dede / dat sy hem met Oorloghe aengrij- pen soude / de voozsepde Heere dooz vreesse geforceert zijnde / distribueerde d' Afgo- den dooz syn heel Landt / en beval aen allen zijn Bassalen / dat syse nemen sou- den om aen te bidden / en dat sy hem In- dianen / Mans en Vrouwen geben sou- den vooz de Spangiaerts / om haer Sla- ven

Juan
Garcia
godeloofen
handel.

ven te zijn. De Indianen door vreesse / die twee Zonen hadde / gaf eenen / ende die drie hadde / gaffer twee / en met dese maniere voldeden sy met desen Kerckrobigen handel / en den Cacique stelde de Chyistenen (waren sy nochtans Chyistenen) te vreden. Eenem van dese ongoddelijcke helsche Roovers / genaemt Juan Garcia / zijnde siek / en niet verre van der doot / hadde onder sijn bedde twee pakken Afgoden / en beval aen eene Indische Vrouw die hem diende / dat sy wel toefien soude / dat sy die Afgoden die daer waren / niet geven en soude voor een slaue / en ten lesten met dit Testament en met dese sorgge bekommert zijnde / storf den ongeluckigen Spangiaert / wie twijfelt niet of hy is begraven in de Helle ? dat men nu hier besiet en considerere / welck en hoedanich sy het profijt / Religie en exempelen van de Chyistenen die de Spangiaerts in d' Indien gaen doen geven en hebben / wat eere dat sy Godt procureren / hoe dat sy arbeiden dat hy gekent en aengebeneden worden / van dat Volck / wat sorgge dat sy dragen / dat ten Gozdeele van de Zielen / zijn heplich geloove geplant worde / en verbrayde / dat men Gozdeele of dit kleynere sonde was / dan die van Jeroboam / maeckende de twee Goude Kalveren / om dat het volck die aenbidden soude / of sy gelijckte die van Judas / of die meer schandaels veroorzaeckte ? dit zijn de wercken van de Spangiaerts die sy in Indien gedaen hebben. Ander waerheyt sy hebben veel en ontallijcke reysen door begeerte die sy hebben van Gout / verkocht en verkopen hunden op desen dag / loochenen onsen Heere Iesus Chyistus. Hebbende de Indianen gesien / dattet niet en was onderhouden het gene dat de Religieusen haer beloofd hadden / te weten / datter geen Spangiaerts in 't Landt komen souden / en dat de Spangiaerts selve haer de Afgoden brachten van andere plaetsen te koope (daer sy allen haer Goden den Religieusen om te verbranden over-

gelevert hadden / op dat sy eenen waerachtighen Godt aenbidden souden /) het heel Land stont tegen de Monicken op / en vergramt zijnde / seydten : waerom hebt ghy ons bedrogghen / en toefeggende / dat hier geen Spangiaerts komen en souden ? en waerom hebt ghy onse Goden verbrant / naedmael u Spangiaerts ons ander / Goden / van andere plaetsen brengen te verkoopen ? En waren by aboutueren onse Goden niet beter dan die van d'ander natien ? De Religieusen stildense het beste dat sy kosten / niet hebbeude om haer te antwoorden. Sy gaen de dertig Spangiaerts soecken / en seydten haer de schade die sy gedaen hadde / versoekende dat sy vertrecken wilden / sy en wildens niet doen / maer lieten de Indianen weten dat de Monicken selve haer daer hadden doen komen / welke was een volmaeckte boosheyt / ten lesten d' Indianen resolueerende de Religieusen doot te slaen / maer sy van seker Indianen gewaershout werdende / so verliepen sy 't op eenen nacht / ende namels vallende in de Indianen / de onnosselheyt en bromigheyt van de Monicken / en de valscheyt van de Spangiaerts / souden sy van ober vijftig misleyna / haer biddende dat sy souden willen wederom komen / en de alteratie die sy haer gecauseert hadden vergeben. De Religieusen begerende de zielen te winnen / haer gelovende / quamen wederom / en werden ontfanghen als Engelen / doende haer de Indianen alle dienst / en sy warender vier of vijf maenden daer na / ende om dat de voozsejde Spangiaerts noyt en wilden van daer vertrecken / en dat de Viceroy wat dat hy dede / dat niet en kost remedieren / want het verre van nieu Spangien is (hoewel dat hyse dede proclameren voor Verraders) en om dat sy niet en lieten den gewoonlijcken overlast om quaet te doen / dincgende den Religieusen dat de Indianen vroeck of spade door dese quade seften haer altereren souden / en dat mogelijk op

op haer vallen souden/ bysonder so sy de Indianen niet met vreedden / en sonder continuele quellingen en allarmen/door de quade wercken van de Spangiaerts niet predicken en kosten / vonden goet 't Lant te verlaten/ en also bleef sonder licht en secours van eenighe Leere / ende lieten de Zielen in de duysternisse van de onwetenschapd en miserie daer sy in waren.

De Provintie van S. Martha.

De Provintie van S. Martha van out.

De Provintie van S. Martha/was een Lant daer de Indianen veel Gout hadden / want het rijk is / als oock het omleggende Landt. En daerom van den jaere 1529. tot den jare 1542. van de Spangiaerden geduerigh getiranniseert / berooft / ende van haer overballen en ghedoodt / om het Goudt te hebben dat sy hadden ; wederom wech gaende en komende diversche reysen / altydt met grooten overlast / moorzen / ende groote wreetheden/ ende dat ghemeenlick op den Zee-kant/ en eenighe mijlen in 't Landt / tot den jare 1563. In het jaer 1565. quamen daer Spaensche Tyrannen resideren/en alsoo het Landt (so geseyt is) rijk was/ succedeerde diversche Capiteynen / de een wreeder dan d'ander / het scheen dat een pegelich professie gedaen hadde van te perpetreren meer quaets en grouwels dan de ander / op dat den reghel die wy boven gheseyt hebben / soude waer zijn.

Daer was in 't jaer 1567 eenen grooten Tyran met veel volck / sonder vrees van God/ noch compassie van den menschelijken geslachte/ welck aenrechte so grooten grouwel / moorderije en ongodlijckheyt / dat hy alle de voorgaende te boven gink/hy met sijn geselschap roofde veel schatten / binnen ses of seven jaren dat hy leefde / als een Grave sonder biechte gestorven zijnde / daer na onsalichlijck en oock van sijn residentie verlopen / succedeerden andere Tyran-

nen/ Moorders en Robers/ weleke gingen consumeren het volck/ dat de wreede handen en messen van de voorgaende Tyrannen niet wech genomen en hadden. Sy strekten haer soo wijt binnen in 't Lant / bederbende en verwoestende groote en veele Provintie/doodende en Slaven makende (gelijckerwijs als boven) het volck/ doende de Heeren en Passalen om dat sy haer Gout geven souden/en de plaetsen souden wijfen daer het Gout was/ groote tormenten en pijnen aen/ excederende/ so geseyt is/ in effect/ ghetal en qualiteyt als alle de voorgaende. In der voegen dat sy van het jaer 1529. tot nu toe / verwoest hebben meer dan 4000. mijlen lants / welck so vol was van volck als d' anderen. Ick mach metter waerheyt affirmeren/ soude ick in 't particulier verhalen de boosheyt / moorderijen / verwoestingen / onrechtbeerdidinge/fortsen/ nederlagen en groote sonden / welcke de Spangiaerts in dese Eplanden van S. Martha gedaen hebben / tegen God / en tegen die onnossele Natien / ick soude een seer lange Historie maken / maer dat sal ick laten/ spaert God my het leven/ tot sijnder tijdt. Alleen wil ick hier segghen met weynig woorden van de gene die mi aenden Coninck schrijft / den Bisschop van die Provintien / sijnde upt sijnen bries van den 20. Mey/ in 't jaer 1514. weleke onder andere seyt als volght. Ick segge Heere/ dat den middel om te salveren dese Provintie is / dat utwe Majestept die trecke upt het gewelt van de Stief-vaders/ en haer geveenen Man die haer traktere so reden epscht / en so sy verdient / ende dat ten aldereersten/ want andersins (so wie daer ober te seggen hebben / haer haesten en moede maken) ick houde voor gewis dat sy seer vzoegh verloren sal zijn / en vorder seyt hy noch : waer upt utwe Majest. klaerlick verstaen sal/ hoe dat de gene die herwaerts ober Gouverneren/ dienen van haren Gouvernemente verlaten te worden/

den / op dat de Republicquen moghen verlicht worden / en in geval dat niet en worde gedaen / na dat ick kan sien / hare siekten en konnen niet genesen worden / en oock getwaer worden dat hier geen Christenen en zijn / maer Dupbels / geen Dienaers Gods noch Coninck / maer Verraders van sijn Wet en van den Coninck / want in der waerheyt 't grootste inconuenient dat ick vinde om d' Indianen te trecken van d' oorloge tot vrede / en de vzedelijcke tot kennisse van onsen geloobe / in het rouw en wreedde tractement dat de vriendelicke ontfangen van de Christenen / waer door sy soo gebeeten en verandert zijn / dat sy geen dinck meer haten en schroomen / dan den naem van de Christenen / 't welck sy in dit Lant heeten in hare tale jares, 't welck is te seggen Dupbels / en sonder twijffel sy hebben reden / want de wercken die sy hier aen stellen / ende zijn van Christenen / noch van Menschen die redene ghebruycken / maer Dupbels. Daer uyt komt dat d' Indianen siende dese boose wercken / een generalijck geene barmherticheyt / so wel in de Hoofden als in de Leden / denckende dat de Christenen sulcken Wet hebben / en dat haren God en Coninck daer af authews zijn / en te willen arbeypden om haer anders te persuadeerem / of de Zee willen uytputten / en haer stoffe geben om te lagchen ende spotten met onse Heere Jesus Christus en sijn Wet. En als de Indianen in de Oorloge sien dit tractement datmen die van pepse aen doet / hebben veel liever te sterben met een reyse / dan met vele in het geweld van de Spangiaerts. Ick weet dit / alderonverwinlichste Keyser / by experientie / hy seyt noch onder in een Capittel : utwe Majest. Heeft hier meer dienaers dan ghy meynt (want hier en is niet een Soldaet van alle die'er zijn / die niet en derf seggen / als hy overlast doet / rooft / verdestrueert / doot slaet en verbrant de Dassalen van utwer Majesteyt / om dat sy hem Gout geven soude /

utwe Majesteyt dient ; allegerende voor sijnen Tijtel / dat utwe Majesteyt daer van sijn deel krijght / en daerom soude goet zijn / alderchristelickste Keyser / dat utwe Maj. te kennen gabe eenighe Religieuselijcke kastijdinghe / op dat sy niet voor dienst en nemen / 't geene daer Godt mede misdient is. Dit zijn al formele woorden van den voorsz. Bisschop van S. Martha / by de welke men klaerlick siet / 't gene dat men nu doet in dat ongeluckigh Lant / teghens dat onnosel Volck. Hy heet Indianen van Oorloge / alle de gene die vertrocken sijn / en haer hebben konnen salveren / bliende voor de moorderijen van de Spangiaerts op de Berghen / en die van vrede zijn de gene die na ontallijcke moorden van volcke geset worden in de voorsz. tyrannische en afsgrijfelijcke dienstbaerheyt / daer spseten lesten consumeren en dooden / gelijk het blijkt by de voorsz. woorden van den Bisschop. En in der waerheyt hy geeft weynich genoegh te kennen van het gene dat sy lijden / d' Indianen van dien lande plegen te seggen als syse moede maecten met packen te laden / ende als sy bielen en slaeu worden van arbeypden / (want dan stieten syse met voeten / en sloegense met stocken / en braken haer metten appel van den sweerde de tanden / om dat sy opstaen souden / en voortgaen sonder adem te scheppen /) gaet henen ghy zyt quaet / ick en kan niet meer / doot my hier / ick wil liever doot blijven / en dit seggen sy met veel suchtens en benaetheyt der herten / toonende groote bangigheyt en pijn. Och die kost te kennen geben van hondert deelen eene / van de afflictien en ellenden welcke dat onschuldigh volck van de onsalighe Spangiaerts verdraghden hebben / God gebet den genen te verstaen / die 't konnen en behooren te remedieren.

De Provintie van Cartagena.

Dese Provintie van Cartagena is meer dan vijftigh mijlen leggher dan S. Mar

S. Martha / nae den westen / en daer aen paelt die van Cenu tot de Zee van Araba toe / welke lichtelijck begripen hondert mijlen Zee-kants / ende veel Landts binnen intwaert tot middach. Dese Probintie heeft verwoest geweest / het volck benaeut en gedoot / van den jare 1598. af tot nu toe / gelijk die van **S.** Martha / en daer zijn veel notabele woertheden / moorden en rooverijen door de Spangiaerts geschiet / welke ick particulier niet en wil verhalen om kozt te maken / en te vertellen de boos heden die nu in andere plaetsen geperpetreert worden.

Van de Zee-kant die men heet van de Peerlen, en van Paria, en het Eylandt van de Drievuldigheyt, of de la Trinidad.

Van den Zee-kant van Paria / tot de Zee Venecuela uptghesloten / welck mach wesen twee hondert mijlen / men en soude in der waerheyt niet konnen verhalen / hoedanich en schrickelijck geweest hebben de onrechtveerdicheden / injurien / oberlast en ellende / die het volck van desen Zee-kant / van de Spangiaerts heeft ontfanghen / van 't jaer 1510. tot nu toe. Ick wil alleenlijck twee of drie stucken seggen.

Het Eplandt van de Drievuldichheit is veel grooter en vruchtbaerder dan Sibilien / ende hanght aen het vaste Landt van de zijde van Paria / en het volck daer van / is van 't beste en vroomste van sijne qualiteyt dat in Indien is. Daer quam derwaerts eenen Roever in 't jaer 1526. met tseftich ofte tseventich ordinarijse Roovers / liet d' Indianen weten dat hy daer quam om te wonen en met haer lieden te leven. De Indianen ontfingense als oft haer vleesch en sonen hadden geweest / de Heeren diendense met seer groote affectie ende blijtschap / brachten haer dagelijcx te eten / so datter veel ober schoot voor anderen / want dit

is de gemeyne maniere van doen / en liberaliteyt van de Indianen / van allen de nieuwe Werelt / dat sy yptermaten veel geven van als / dat de Spangiaerts van doen hebben / en al wat sy hebben. Sy maecten haer een houten Hups / daer sy al in wonen souden / want de Spangiaerts dat alsoo wilden datter maer een wesen en soude / niet nieer dan om te effectueren het gene dat sy voorgenomen hadden te doen / 't welck sy deden. Als sy het hups deckten met stroo / en hadden ontrent twee stadien voortghegaen / om dat die van binnen / die van buyten niet sien en souden / onder couleur van te willen haesten dattet hups terstont volmaectt waer / deden sy veel volcks in 't voorsz hups / en sy dedden haer eenige buyten ontrent den hups met haer wapenen / tegens de gene die souden willen upt gaen en ander binnen / de welke leggende haer handt aen de messen / beginnende d' Indianen te dzen / dat sy haer niet roeren en souden / of sy souden se doot slaen / en daer benefens te binden / en te houtwen en kerben op de gene die wech liepen / eenighe gewonde die van daer geraeckten / en andere van de plaetse die niet binnen geweest en hadden namen haer bogen ende pijlen / en trocken in een ander hups / om haer te defenderen / daer sy hondert en twee hondert in gingen / en dewyle dat sy de poorte beschermden / staken de Spangiaerts het vper daer inne / ende verbrandense al levende / en troecken van daer met de gene die sy gebonden hadden (en mochten zyn in de hondert tachtentich ofte twee hondert mannen / na haer Schip / en gingen t' zepl na 't Eplandt van **S.** Juan en Espannola / aldaer syse verkochten voor Slaven. Op dat selve pas zijnde van my in 't Eplandt van **S.** Juan den Capiteyn gereprehendeert / van dese leelijche verraderije ende boosheyt / hy antwoorde my : gaet henen Heere / het is my alsoo bevolen / en men heeft my instructie gegeven / van wegen

der gener die my gesonden hebben / te weten ; als ickse niet en soude konnen genemen met Orloge / dat ickse soude sien te krijgen met vrede / en in der waerheyt hy septe my / dat hy in allen synen leven noyt vader noch moeder gebonden en hadde / dan in dat Lant / in regard van de deucht en het goet / 't welck de Indianen aldaer hem gedaen hadden. Dit septe hy tot sijnder meerder belastinghe van syn sonden. Dese gelijcke stucken hebben sy daer op 't vaste Lant ontallick veel gedaen / wech nemende in slavernije / het volck boven assureantie. Dat men nu besiet wat wercken dat dit zijn / of dese Indianen also zijn genomen met eenen goeden tijtel tot slaven.

Op een ander mael hebben de broeders van S. Dominicus / geresolveert te gaen predicken en bekeeren het volck dat in dupsternisse was / om haer zielen te winnen / sonden eenen Religieusen deuchdelijcken en hepligen Theologien / met een leecken-broeder vooz syn geselle / om dat hy het Landt besien / soude handelen metten volcke / en plaetse soecken die bequaem waren om een Klooster te maken. De Indianen ontfinghen de vooz. Religieusen gelijk of 't Engelen hadden geweest / en hoordeuse met grooter affectie / blijfchap en attentie de propoosten die sy op dat pas haer kosten gehouden / meer dooz teekenen dan dooz sprake / want sy die niet en wisten / het ghebeurde dat daer een Schip quam / als d' ander / dat de voozschreven Religieusen gebrocht hadde / wech was / daer af de Spangiaerts gebuyckende haer Dupbelsche costume van doen / kregen met bedroch op 't Schip / sonder weten van de Religieusen / den Heere van dier plaetsen / die genaemt was Don Alonson (of dat de Religieusen ofte andere Spangiaerts hem dien naem gegeven hadden) want de Indianen hebben geerne Christenen namen / ende terstont begeeren sy dat men haer eenen gebe / oock eer sy pet weten / om gedoopt te moghen

worden / (met zijn huyf voutwe / en sekere andere personen tot seventhien toe / haer wijs maeckende dat syse daer feesteren souden. Haer betrouwen was dat de Spangiaerts om haren 't wille haer niet mis doen en souden / want sonder dat en souden sy haer niet geloofst hebben. So vroeck als sy in 't Schip waren / trocken de Spangiaerts de zeplen op / en voeren na het Eplandt Espannola / daer syse verkochten vooz slaven / siende het volck dat haer Heeren en Vrouwen wech waren / quamen tot de Religieusen en wildense doot slaen. De broeders siende dese groote boosheyt / waren so ver slagen en droebe / dat sy geerne gestorven hadden / en het is te gelooven dat sy liever haer leven gegeven souden hebben / dan dat sulke onrechtbeerdicheyt geschieden sou / bysonder dat daer dooz belet werde / dat sy nimmermeer en souden willen hooren of gelooven het woordt Godts / sy steldense te vreden het best dat sy kosten / en seyden dat sy met de eerste Schepen die daer vooz by varen souden / schryven souden na het Eplandt Espannola / en sy maken souden dat sy haren Heere met sijn geselchap wederom krijgen souden. God gaf dat daer terstont een Schip quam / tot meerder confirmatie van de Gouverneurs / daer mede sy schryben aen de Religieusen van Espannola / daer mede sy roepen / protesteren / een en veel repsen / maer de auditeurs ende wilden haer noyt justitie doen / want onder haer selve warenden afuytgedepit. De twee Religieusen die de Indianen beloofst hadden dat haren Heere met alle d' andere binnen vier maenden komen soude / siende dat sy noch in vier noch in acht maenden niet en quamen / berepden haer om te sterben / en te geben haer leven den genen die sy 't geoffert hadden / eer sy de repse aen namen / en also wreekten sy haer / de vooz. Religieusen doot slaende / te rechte al waren sy onnosel / so achten sy datse van de voozsepe verdraderije oorsake hadden geweest / en om dat sy

sy saghen dattet niet en geschiede / soo sy beloofst hadden / dat haren Heere binnen 4. maenden wederom sou komen / ook so en wisten sy op dat pas niet / noch en weten 't noch niet / datter differentie was tusschen de Religieusen ende de Spangiaerts / Tyrannen / Moorders enrovers van al dat Landt.

Op eenen anderen tijdt om de groote Tyrannije en boose daden van de boose Spangiaerden / sloeghen de Indianen doot twee andere Religieusen / eenen van S. Dominicus / en eenen van S. Franciscus / daer ick getuyge af ben / want ick gelijcke doot gestorven soude hebben / maer door Godts miracule ick 't selve ontquam.

Noch eens in de Provintien ai Cabo de Lacordera was een vlesche daer den Heere afhiete Vigoroto (eppen naem van den persoon / ofte gemeyn met alle de Heeren van der plaetsen) hy was soo goet / ende sijn Volck soo deuchdelijck / dat alle de Spanjaerts die daer te Schepe quamen / vonden daer om haer te verbeteren / t' eten / ruste en alle troost en labenisse / hy verlost en veel van der doot die quamen geblooden van andere Landen / daer sy gewelt / veel tyrannijen en quaets gedaen hadden / die bykans doot waren van hunger / verquichte hy / en southe gesondt na het Eylant van de Perlen / daer een Christen wooninghe was. Hy haddese mogen dooden / sonder dat niemant eenige suspitie op hem soude gehad hebben / en hy en deet niet. In somma de Christenen hieten dit volck van Vigorote / het gemeyn logement en hups van haer allen. Een onsalighen Tyran geraecht daer te komen rooven met een Schip (soo sy meynden soo wel versekert te sijn) en noode veel volcks op sijn Schip te komen / soo sy plegen te gaen op d'ander / en haer te betrouwen / zijnde daer in ghekomen veel Mans / Vrouwen en Kinderen / hy zeilde terstont wech na het Eylant van S. Juan / daer hyse al verkocht voor slaven / ick

ginck hem na / en sach den vooz Tyran / en ick wist niet het geene dat hy gedaen hadde. Hy liet de gantsche vlesche verdestruereen / 't welck alle de Spaensche Tyrannen die lancks de Zeekant roofden / mis haechde / en abonineerden dit grouwelijck seyt / om dat sy verloren het gemack en Verberge / die sy daer plegen te hebben / al of sy in haer Hups geweest hadden. Ick laet te seggen veel wtrnemende groote boosheyt en afgrijpsijcke seypen / welke op deser manieren in de vooz Landen sijn geperpetreert geweest. Sy hebben van den Zeekant die seer gepeupleert was / gebrocht in de Eylanden Espannola en S. Juan / meer dan twee Millioenen zielen die sy al gerooft hadden / de welke oock in de vooz Eylanden sy gedoot hebben / jagende die in de Mijnen en anderen arbeyt / boven die menichte die daer (soo boven staet) was. Het is een groote deernisse en hertbekinghe om te sien den vooz Zee-kant / die soo vruchtbaren Lant hadde / t' eenemael verwoest en ydel van volck. Het is geberificeert dat sy nimmermeer Schip en brengen / met geroofde Indianen (so geseyt is) sy en worpen doot in de Zee het derdendeel van de gene die sy'er in steken / met de gene die sy dooden op 't Landt om haer te vangen / de oorsake is / om dat sy willende tot haren eynde en intentie komen / veel volcks moeten hebben om meer gelts te maken / en sy en nemen geen Victualie noch water mede / dan luttel / om dat de Tyrannen die hare Reders qualificeren / geen kosten altijt doen en souden / daer en is naeuw genoeg voor de Spangiaerts die op 't Schip gaen om te rooven / en isser gebreck / dat is voor de Indianen / en daerom sterbensse van hunger en dorst / en daer en is anders geen remedie dan ober boort te werpen. In der waerheyt my heeft eenen persoon van den geselschappe vertrocken / hoe datter een Schip was 't welke van de Eylanden de los Lucayos (daer oock seer groote

ellende geweest is) tottet **Eplant Espanola** ('t welck zijn seftich of sebentich mijlen) sonder zepl-steen en Zee-kaerte/ alleenlijck kost af komen / op 't volghen tusschen de doode lichamen / die uyt de Schepen in de Zee geworpen zijnde / derwaerts dzeven / en het Schip leyden

Het hert soude eenen mensch / die eenich teken van barmhertigheyt heeft / bzeken als hyse sach uyt de Schepen komen aen het Landt daer sy wesen wil den/ naecht en hungerigh / hoe sy vallen in onmacht van hunger/ kinderen/ Oudets / Mannen en Vrouwen / daer nae hoe dat sy als lammeren geschepden worden van malkanderen / de vaders van de kinderen / de vrouwen van de mans / wordende in kudden thien of twintich by een gestelt / men woypster 't lot om/ ten eynde de onsalige reeders (de welke sijn de gene die in leggen om de Schepen te reden) en de tyrannisch roovers/ die d' Indianen gaen halen en rooven in haer huys / betaelt mogen worden / als het lot valt op eenen hoop daer eenighen ouden of krancken mensch onder is/ dan seyt den Tyran die't raecht/ geeft desen ouden den Dupbel/ waerom geeft ghy die my/ om dat ick hem begraven soude? Waer toe desen krancken / om dat ick hem doen meesteren soude? Dat men hier dan nu besien mach hoe de Spangiaerts de Indianen achten/ en of sy volbrengen het gebodt Godts / belangende de lief de van zynen naesten.

De Tyrannije die de Spangiaerts gebuyckten teghen d' Indianen in 't visschen van de Peerlen / is een van de wreestste en verdoemde dinghen die in de Werelt mogen sijn. Daer en is op de Werelt geen helsch en desperater levent dat hier mede mach gelesken worden/ hoewel dattet werken in de Goude Mijnen is in zyn respect seer swaer en quaet/ sy settense in de Zee / drie / vier en vijf ellen diep / van smorgens vroegh tot dat de Sonne onder gaet / sy sijn altydt onder het water swimmende/ sonder asem

te scheppen / en uyt treckende de Oesteren daer de Peerlen in wassen. Sy komen op met een netken / welck sy vol hebben / en om haer te verblasen / daer ter stont eenen Spaenschen hencker is/ in een schuytken / en vertoeben sy met rusten/ hy slaetse met vuysten / en neemtse metten hayre en woypse in 't water/ om dat sy wederom souden gaen visschen / haer spijsse is visch / van dien die Peerlen hebben / en pancaciba / en eenich mayss (welck het broot van dien Lande is) de een van seer luttel substantie / en de ander seer pijnlijck om maken/ daer sy nimmermeer haer af en versaden/ de bedden die sy haer snachts geven/ sijn dat syse in de boepen werpen op den bloer / om dat sy niet wech loopen en souden. Sy berdrincken dickmael in de Zee / als sy de Peerlen visschen / en komen niet meer boven (want sy worden van de Tiburines en Maraxos/ welck sijn twee soorten van seer wreede Zee-beesten / die eenen mensch t'eenemaal in stocken/ dooden en eten. Dat men hier besiet ofte de Spangiaerts die met desen handel van peerlen in deser manieren omgaen/ achtervolgende de geboden Godts/ belangende de lief de van den naesten / settende in perijckel van de doot/ de lichamen en zielen (gemerckt sy sterben sonder gelobe en Sacramenten) van haren naesten/ om hare eppen begeerte wille / mitsgaders oock doende de armen menschen sulcken afgrijpselijcken leven aen / tot dat syse vernielen en consumeren in korte daghen. Want het en is niet mogelijk dat een mensche lange onder het water sonder aessem te scheppen/ leven kan/ bysonder want de continuele koude van den water/ penetreertse en doorlooptse/ en daerom sterben sy gemeynlijck al bloet spoutwende uyt den monde/ om de engicheyt van de borste/ welke komt om dat sy so lange en continuelijck sonder aessem te hernemen sijn / en van kamer-ganch/ den welcken koude causeert / het hayr verandert zijnde van natueren / swert

verbzant/ en wozt gelijk Zee-Wolven
 han?/ en het salnitre loopt uyt haer schou-
 deren. In dier voegen datse niet anders
 dan monsteren onder menschen gedaen-
 te / of wel van ander specie schijnen te
 zijn. In desen onberdzaechlijcken ar-
 beyt/ ofte om beter te seggen / helsch ex-
 ercitie / consumeerden sy alle d'India-
 nen / die in de Eplanden Lucayos wa-
 ren/ als de Spangiaerts dese koopman-
 schappen begosten te doen / elck eenen
 golt vijftich en hondert Castilianen /
 want die van Lucayos zijn groote swem-
 mer? / en sy verkochtense openbaerlijck/
 niet tegenstaende dat verboden was / sel-
 ve van de justitie / hoewel op d'ander zij-
 de onrechtveerdich. Sy hebben daer
 oock gedoodt veel andere sonder getal/
 van andere Provintien en gewesten.

Van de Riviere Pari.

L Anghs de Provintie Pari/ loopt het
 Lant opwaerts een Rievier/ gehee-
 ten Bojapari / meer dan twee hondert
 Mijlen / daer op ginck eenen boosen
 Opran veel mijlen / in 't jaer 1529 met
 400 mannen / en dede uytnemelijcke
 groote moorden / lebendich verbzanden-
 de / en metten swaerde vernielende on-
 talijcke onnossele lieden / die in haren
 hupse en blecke waren / sonder pemant
 quaet te doen / sonder achterdencken / en
 hy lietse tot affchen verbzanden / verfla-
 gen / en wech gebloden groote quanti-
 tept van plaetse en volcke / en hy storf een
 quade doodt / en sijn Armade verstrorde.
 Maer daer succedeerde in 't voorsz
 quaet en tyranne / andere Oprannen /
 ende noch hedensdaechs gaen sy daer
 lancks verdestrueeren / en moorden

Van 't Rijck Venecuela.

I n 't jaer 1526 door bedzogh en schade-
 lijcke persuasien / daer men den Co-
 ninck onsen Heere mede verabuseerde /
 soo men altijd heeft gearbeyt hem de
 waerheyt te bedecken / belanghende de

schade en verlies / 't welck Godt de zie-
 len / ende sijnen staet in Indien geleden
 hebben / gaf sijn Majestept / en gunde
 een Rijck / veel grooter dan heel Span-
 gien / te weten : Venecuela / t' samen
 metten Goubernemente en geheele ju-
 risdictie / sekere Coopman van Duyts-
 landt / onder seker verdach dat men
 met haer maecte. Dese met drie hou-
 dert mannen ofte meer in dat Lant ge-
 komen zijnde / vonden het Volck niet
 anders dan seer sachtmoedige en tamme
 Schapen / gelijk en noch veel meer als
 alle de andere die men pleghen te vinden
 eer de Spangiaerts haer schade deden in
 alle kanten van Indien. Sy quamen
 onder haer met grooter wreetheyt / son-
 der comparatie / dat geen ander Opran
 van de genen die wy geseyt hebben / noyt
 en dede / en met meerder onredelijckheyt
 en rasernije / dan of sy hadden seer wre-
 de Tigeren / rasende Wolven / en Leeu-
 wen geweest. Want sy met grooter be-
 geerte en rasende blinthept van gierig-
 heyt / en met meer uytgelesen manieren
 en vernuft om te hebben en te rooben
 Gout en Silber / dan alle de voorgaende
 (achterlatende alle vreesse Gods en des
 Conincks / ende schaemte des Volcks)
 vergeten hebbende dat sy sterffelijcke
 menschen waren / en des te meer om dat
 sy meer liberteyts hadden (hebbende alle
 de jurisdictie van den Lande) hebben
 verwoest / verdestrueert en uyt geroept
 (dese vleeschelijcke dupbelen) meer dan
 vier hondert mijlen Lands / seer vrucht-
 baer en geluckigh / daer in begrepen zijn
 wonderbare Provintien / dalen van veer-
 tich Mijlen / seer lustighe Landen / seer
 groote bewoonde plaetsen / seer rijck van
 Volck en Gout. Sy hebben gedoot en
 t' eenemael verscheurt en dixer sche Na-
 tien / veel talen te niet gedaen / niet heb-
 bende gelaten eenige personen diese spre-
 ken / ten sy dat het eenige zijn / die geblo-
 den sijn in de hollen en kuplen in 't diepste
 van de aerde / vluchtende voor alsulcken
 vzeemden en pestilentieusen mensch. Sy
 heb-

hebben gedoot en t' eenemael verscheurt groote en diversche Natien / veel talen te niet gedaen / niet hebbende gelaten eenige personen diese spreken / ten sy dat het eenigje zijn / die gebloden zijn in de holen en kuypen in 't diepste van de aerde / vluchtende voor alsulcken vreemden en pestilentieusen mensch. Sy hebben meer gedoot en vernielt en ter hellen gevonden van dese onnossele generatie / door vreemde diversche en nieuwe maniere van wreede booshepdt / en ongoddelijckhepdt (soo ick geloove) dan vier of vijf Millioenen zielen / en noch hedens daegs en houden sy niet op van de ontalliche en uytnemende groote onrechtbeerdigheden / overlafst en verdriet die sy gedaen hebben / en noch doen / ick wilder drie of vier vertellen / daer by men mach oordeelen 't gene dat wy hier boven seggen dat sy gedaen hebben.

Sy vingen den oppersten Heere van de gantsche Provintie / sonder eenighe ontfake / alleenlijck om Gout te hebben / en pijnichden hem / hy bont raet om hem te ontbinden / en liep wech in 't Gebergte / hy beroerde en verbaerde het volck / de welke vluchte in de Bergen / en uytwegen. De Spangiaerts vinden middel daer op en in te geraken / ende deden daer wreede Moorden / ende alle die het leven behielden / verkochten sy in het openbaer voor slaven. In veel Provintien en over al daer sy quamen eer sy den oppersten Heere gevangen hadden / ginck het volck haer te gemoete / singende ende dansende / ende met veele presenten van Gout in grooter quantiteyt. De betalinge die sy haer deden / was (om het Landt te doen verschicken) dat sy deden metten sweerde vernielen : Eens komende op de voorszeyde maniere het volck hem ontfangen / den duytischen Cpran dede groote menichte van volck setten in een groot stroopen Hups / en al stucken houtwen / en also boven in 't Hups eenen grooten balck lach / daer op veel volcks geklommen was / om de bloedige

handen ende Sweerden / van alsulcke Menschen of Beesten / sonder barmhertichepdt te ontgaen / desen helschen Mensch beval in het Hups het vier te steken (daer sy) al die daer in waren verbranden. Hier om verliet al het gantsche volck op het Gebergte / daer sy haer meynden te salveren.

Sy quamen in een ander groote Provintie / palende aen die van S. Marthas / sy vonden de Indianen in hare Hupsen en Steden pepselijck en onledich in haer werck. Sy waren langen tijdt by haer / etende haren kost / en de Indianen diendese als of sy haer het leven en salicheyt souden gegeven hebben / sy verdroegen hare continuele verdruckinge en ordinarische importuniteyt / die intolerabel / zijn / oock soo eet een leckaert van eenen Spangiaert in eene dach meer / dan op een maent een hupsgefin van die Indianen. Binnen middeler-tijdt gaben zy haer uyt goeden wille groote sommen van Gouts / met ander ontallick veel goets dat sy haer deden. Ten eynde / als de Tyrannen wilden vertrecken / dachten sy by dese maniere de Hups huere en kosten te betalen. Den duytischen Cpran Gouverneur (ende oock so wy gelooven Hereticq) want hy geen Misse en hoorde / noch en lietse veel ander hooren / met ander inditien van Lutheraen / dat men aen hem speurde / beval dat men alle de Indianen met hare Vrouw en kinderen die men soude konnen achter-halen / vangen soude / en hun setten in een groote plaetse of plecke die rontom met staken besloten was / en tot dien eynde gemaect was / en dede haer weten / dat al de gene die daer souden willen uyt komen by zijn / dat sy haer souden moeten rantsoeneren / ten wille van den onrechtbeerdigen Gouverneur / gevende soo veel Gouts voor hare personen / en soo veel voor haer wijben / en elck kint / en om haer meer te dzingen / verboot dat men haer niet t' eten en soude geven / tot dat sy het voorsz Gout op-brochten. Veel souden

sonden tot hare Hupsen om Gout / ende losten haer so sy best konden / sy ontbondense en lietense gaen na haer werck en Hupsen / om t'eten / de Cyran sont eenige Spaensche Rovers en Dieben / die wederom de arme gerantsoeneerde Indianen vangen soude / en bzingense wederom daer sy te voren geweest hadden / sy pijnichdese met honger en dorst / tot dat sy haer noch eens losten. Daer wasser veel die twee of drie reysen gevangen en gerantsoeneert waren. Andere die niet en vermochten / noch soo veel en hadden / want sy haer al het Gout dat sy wisten / gegeven hadden / liet hy in de voorszreven besloten plaetse / tot dat sy daer alle van grooten honger storven.

Van dier daet liet hy verloren / verwoest en sonder volck / een Provintie die seer rijck van volck en Gout was / ende heeft een Dal of Daleye van veertich mijlen; en daer in verbrande hy een Vlecke van duysent hupsen. Desen Hellschen Cyran nam vooz hem te gaen binnenwaerts in 't Landt / om daer lanx te ontdekken de Helle van Peru. Tot dese ongelukkighe reyse leyde hy soo veel ontallijche Indianen als hy kost / geladen met gewicht van drie en vier Arobas (een Aroba is 25. pont) en geschakelt in ketenen / als pemant hem ruste of slauwert van honger / arbeyt en weckheyt / soo sneden sy hem terstont het Hoost af / boven aen de bant van de ketenen / om niet te toeben tot dat d' anderen die bunten-waerts gingen ontschakelt souden zijn / en het Hoost viel op d' een zyde / en het lichaem op d' ander / ende de yden sijnen last op d' ander. De Provintien die hy verwoeste / de Steeden ende plaetsen die hy verbrande / waren meest al stropen Hupsen / het volck dat hy vermoozde was meer als 50 duysent / de woetheiden die hy in particuliere moozderepen op desen wech dede / en is geen dinck dat gelooffick is / nochtans ist verschrikkelick en waerachtich.

Daer waren lanx den wech andere

Cyrammen / komende van Venecuella / en andere van S. Martha / met gelijcke meyninge van te ontdekken het gouden Hups van Peru / en bonden al het Lant meer dan twee hondert mijlen lanck soo verbrant / verwoest en verlaten (zijnde te voren geweest seer gepeupleert en gelukkig / so gesept is) dat sy selve / hoewel sy oock wreede Cyrammen waren / haer verwonderde en verschrikte / siende de voetstappen daer hy lancks gegaen hadde / van alsulcken jammer en ellende.

Al dese dinghen zijn getoont met veel getuyghen by den Jfiscael en den Raedt van Indien. Doch al d' Officieren van de Justitie / die tot noch toe in Indien zijn geweest / deur haer groote doodelijcke blinthejdt hebben haer niet voozder geoccupeert om te examineren / de delecten / oberlast en moozden / welke de Cyrammen van Indien hebben gedaen / en noch doen / dan alleenlick vooz so veel als sy seggen / om dat die en die Indianen hebben overballen / veel duysent Castilianen. Maer deden sy het geene dat sy vooz God en den Coninck schuldich sijn te doen / sy souden bevinden dat de voorsz Duytsche Cyrammen / meer dan drie Millioenen Castilianen Gouts den Coninck gestolen hebben / want 't Lant van Venecuella met d' ander meer dat sy hebben verwoest / bedorven en volckeloos gemaect / is meer dan ober 600. Mijlen is het rijckste / en meest prospere rende Lant van Gout / en was volider van volck / als in de Werelt mach wesen / en sy hebben hem meer renten ende verloop belet en doen verloren gaen / die de Coningen van Spangien gehad souden hebben / 't welck 16. jaren geleden is / dat de Cyrammen / Wyanden van God en van den Coninck / daer begosten te verdestruereen meer dan drie Millioenen / en dese schade sal tot 't eynde des Werelts nimmermeer konnenberhaelt worden / ten ware dat Godt door miraculen soo veel Millioenen doode zielen dede verrepsen.

Dit zijn de trjelijcke schaden van den Coninck / nu waer oock goet dat men considerere hoe groot en veel dat zijn de schaden / onzer / blasphemien / schande / welke God en sijn Wet zijn aengedaen. Hier mede alleen wil ik hare onsalicheyt en wreetheyt besluypen / dat van dat sy in het Lant quamen tot nu toe / te weten dese sesstien jaren / sy veel Schepen geladen met Indianen (gesonden hebben te verkoopen voor slaven / in de Eylanden van S. Martha / Espannola / Jamayca / S. Juan / al meer dan een Millioen / en noch hedensdaechs / siende en beynsende de Conincklijcke audientie van Espannola / ja favoriserende / gelijk sy doen alle andere onepndelike tyranpien en schaden / welke op de kuste van het vaste Lant ('t welk in meer dan vier hondert mislen / hebbende Venecuela en S. Martha gheweest / en noch zijnde onder hare jurisdictie) zijn geweest / en hadde konnen beletten en remedieren / daer en is geen ander oorsaecke geweest om dese Indianen in slavernye te brengen / dan alleenlyck den boosen / blinden en verherden wil / om te voldoen de onbersadelycke begeerlichheit van gelt / die van de voorszepde uytnemende gierige Tyrannen / ghelijck alle d' andere altijt in alle Indien hebben gedaen / nemende de tamme Lammeren en Schapen uyt hare Wyfsen / met hare Vrouwen ende Kinderen / op de voorszepde wreede ende schandelycke maniere / en doende haer het Conincks pser aen / om voor Slaven verkocht te worden.

Van de Provintien en het vaste Landt Florida.

In dese Provintie zijn geweest in het Jaer 1510 en 11. drie Tyrannen / om de wercken te doen die d' ander twee van haer in ander gewesten van Indien ghedaen hebben / om tot Staet te geraecken / door het bloet en verlies van haren naesten / ende alle drie zijn sy een quade doot gestorven met ruine van hare per-

sonen en wyfsen / die hier voormaels getimmerd hadden van het bloet van den menschen / soorick getunge ben van alle dese drie / en hare memorie is uytgeroeyt van den bodem des Nertrijcks / als of sy noyt geleest en hadden / sy lieten het Lant vol schandaels / en grouwel van haren naem / met eenige moorden die sy deden / want God versloegse eer sy meer mis deden. Den vierden Tyran was nu lestmael daer in 't jaer 1538. wel opgerust / en het is drie jaren geleden datmen van hem niet en weet .

Wy weten voorszeker dat hy met sijn geselschap / in dese drie jaren veel volcks verdestruert heeft / so verre hy eenich volck / daer hy quam / vont. Want hy is een van de notabelste ende ge-experimenteerste / ende van de geene die meer schade / quaet ende destructien van veel Provintien en Rijcken / met sijn gesellen gedaen heeft / wy gelooben dat God hem het eynde / dat hy anderen gaf / oock gegeven heeft.

Drie of vier jaren na dat het voorgaende geschreven was / quamen uyt het voorszreven Landt Florida / de reste van de Tyrannen / die met de voorszreven grootsten Tyran / die sy doot gelaten hadden geweest / van de welke wy wisten de ongehoorde wreetheden ende boofheden die aldaer / bysonder als leefde de voorszreven Tyran / ende na sijn doot / de onmenschelycke menschen onder dat onnosel en niemant misdoende volck deden.

Sy vonden groote Vlecken vol van volck seer dispoost / wijs / politicq en gereguleert / daer onder deden sy groote Moort om haer te verschycken: Sy affligerdense en doodense met packen en lasten te doen draghen / gelijk men de Beesten doet / alser yemant ruste of slaen wert / om d' ander die voor waren van de Ketenen daer sy in gelept werde / niet ontdoen en souden / sy sneden hem het Hoofst aen den hals af / en 't lichaem viel op d' een zyde / en het hoofst op d' ander.

der. Bekomen zijnde in een Stadt daer sy met blijfchap ontfangen werden / en daer men genoegh te eten gaf / en meer dan 600. Indianen / om als muplê haer packen te draghen / en tot dienst van de Heerden / en de Cyranen van daer ver- trocken zijnde / quam wederom eenen Capiteyn / Waeghschap van den groot- sten Cyran / daer sy geen achterdencken op en hadden / en doozliep met zijn Lan- cie den Heer en Conink van dier plaetse / en bedreef meer andere wreetheden. In een ander groote Vlecke om dat haer dochte dat het volck daer meer booz haer sach om de leeliche en afgrijfselijke werc- ken / die sy van haer gehoozt hadden / vermoorden met den Sweerde en Lan- cie / klepne en groote Kinderen / Ouders / Onderfaten en Heeren / sy en vergaben niemandt. Men groote menichte van volcke / en bysonder aen meer dan drie hondert te samen die sy deden roepē van seker plaetse / de Cyran dede haer af sui- den de neuse met de lippen / tot de baer- den toe / latende haer aensicht alsoo ge- schonden / en met de pijn en beschaemt- heyt sont hysse al bloepende tot de hare. De boosheyt die sy daer deden ; dese on- salige menschen en verloore Souen / is boben maten groot en vzeemt / en alsoo sterf den onsalighen Capiteyn sonder Siechte / en wy en twijffelen niet / of hy is begraven in de Helle.

Van de Riviere de la Plata.

In het Jaer 1522. en 23. zijn vier Ca- piteynen gegaen tot den Riviere de la Plata, daer groote Rijcken en Provintien zijn / en seer disposst vol van goet en rede- lijk volck. Wy weten in 't generael / dat sy gedoot hebbē en schade gedaen / belan- gende 't particulier / sy hebben verdestru- eert en verwoest veel groote Provintie en Rijcken van dat Landt / doende selfsame moorderpen ende wreetheden / onder dat ongeluckich volck daer mede sy haer upt- steecken gelijk d' andere / en meer dan de ander / want sy hebben 't beter mogen

doen / om dat sy verder van Spangien waren / en sy hebben geleest sonder min- der regel en Justitie (hoe wel dat ner- gens in Indien eenige was / soo wel schijnt by dat boben verhaelt is.) Onder andere ontallijcke boose stucken heeft men in den Raet van Indien dit na vol- gende gelesen.

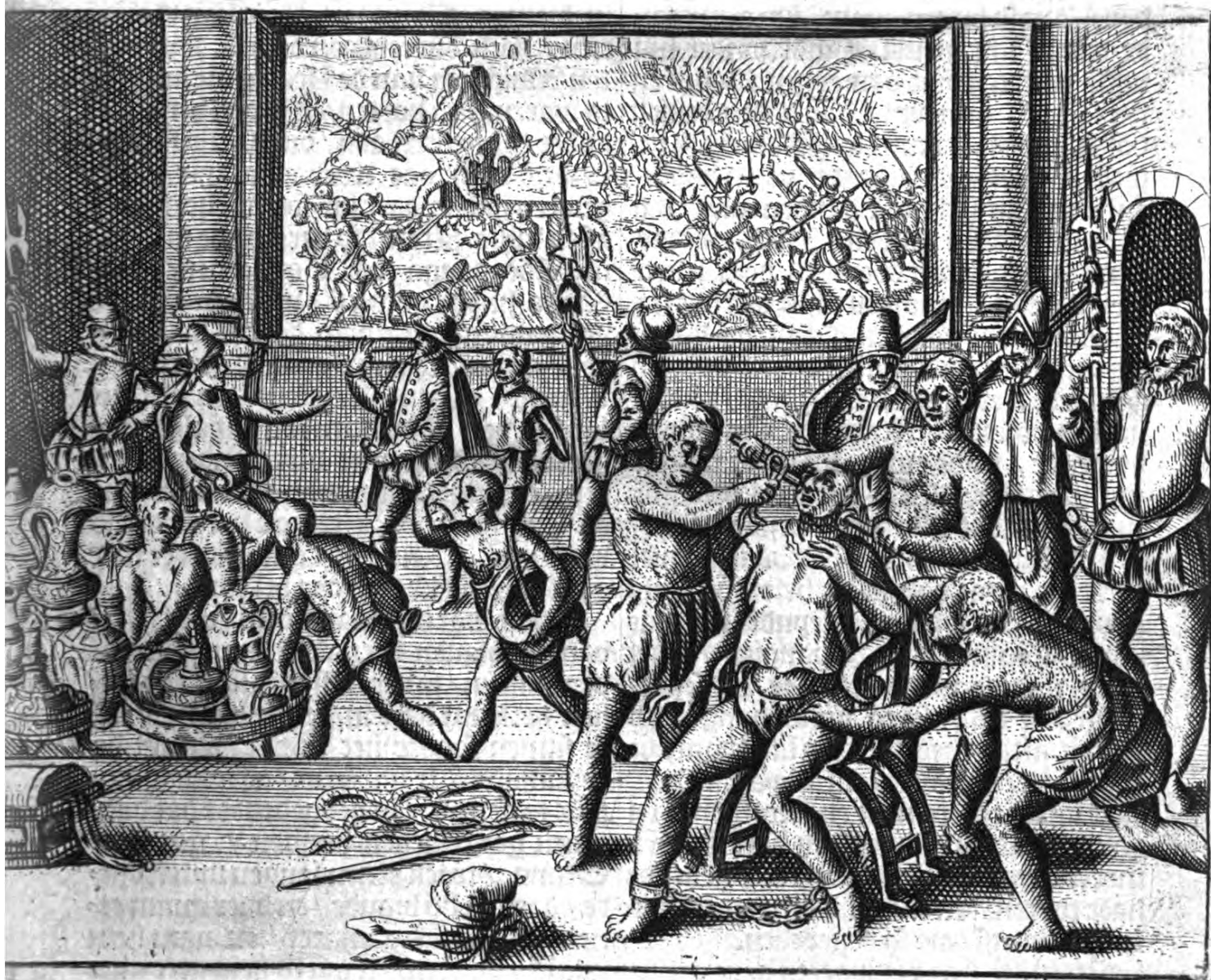
Sekeren Cyran Gouverneur zijnde / beval eenige van synen Volcke dat sy haer souden transporterē tot sekere Vlecken / en so verre 't volck haer niet te eten en gaf / dat syse doot slaen souden. Hyt krachte van dien sy ginghen / ende want d' Indianen meer dooz vzeese van haer Vpanden sien / booz haer vluchten / dan dooz faute van mildicheydt dat niet wilden geven / soo sloeghen sy 'er ober 5000. doot. Item / seker getal van volc- ke van pepse / dat sy by geval hadden doen roepen / quamen haer setten in haer handen / en presenteren tot haren dienst / en want sy so vzoerch niet en quamen / of- te dat die Spanjaerts / soo sy pleeghen en de gemeyne costumē is / wilden haer verbaren. En de Gouverneur beval dat mense al in handen van d' ander In- dianen / hare Vpanden / oberleveren sou- den / sy baden schreyende en roepende dat syse selber doot souden slaen / ende haer Vpanden niet geven / en niet willende het Huys daer sy in waren / verlaten / werden al vermoort / roepende en seg- gende : Wy komen om u te dienen in pepse / en ghy doot ons / onse bloedt blij- ve in dese mueren in getuyghenisse van onse onrechtveerdige doot en uwe wreet- heydt / dit was boozwaer een notabel seyt / weerdich om te considereren / ende meer anderen om te beklagen.

Van de groote Rijcken en Pro- vintien van Peru.

In 't Jaer 1531. was eenen anderen I grooten Cyran met veel volck in de Rijcken van Peru / aldaer inkomende metten tijtel / intentie en beginselen van allen d' ander boozgaende (want het was

een van de gene die hem meest en langst hadde geexerciteert in allen de wreetheden en jammer die op 't vaste Landt van het jaer 1510. af gedaen hadden geweest/wies in wreetheden / moorderijen en rooberpen / sonder geloobe en waerheyt / verdestruerende de Vlecken/ verminderen en doodende het volck/ en wesfende oorfsake van so grooten quaet dat ter gebocht is / sulchs dat wy wel verfehert zijn/dat niemant en sal konnen verhalen / tot dat wy klaerlijck sien en kennen sullen in den dach des Ordeels / en sommige die ick geerne soude vertellen/ zijn door hare circumstantien / leelickheden en qualiteyten soo seer beswaert en mismaeckt / dat ick in der waerheyt die niet en soude mogen/ of konnen uytsprecken / en in 't licht brengen: In sijn geluckigh inkomen / vermoorde en verdestruerde hy eenich volck/en roofde groote quantiteyt van Gout/in een Eplandt 't welck leyt by de voorszede Provintien / seer Volckrijck en lustich / ontfangende den Heere met sijn volck gelijk Engelen van den Hemel / en nae ses maenden hebbende afgeteert haer onderhoutsel / en van nieuws open gedaen hare Kroonschuyren die sy gesloten hielen voorsz haer en haer Wijven en Kinderen/ tot in een drogen onvruchtbaren tijdt / en niet veel tranen presenterende dat sy daer afnemen soude en eten so veel als haer believede. Het loon voorsz dit ootmoedich presenteren / was dat hy een groote menichte met Sweerden en Lancien dede dooden/ en diese lebendich kosten krijgen/maecktense tot slaven / met andere groote en notabele wreedtheden / die sy onder haer deden/latende het voorsz. Eplandt bykans sonder volck. Van daer gingen sy na de Provintie de Combala / welck is op 't vaste Landt/ doode en verdestruerde so veel als sy kosten/ en sy seydten/ om dat al het volck van hare grouwelijcke wercken vluchten/ dat sy haer op wierpen/ en dat sy rebellen van de Conincklijcke Majestept waren.

Desen voorszeden wreeden Tyran/ gebuyckte dese excusie / dat hy den genen / daer hy afbegeerde/ en andere die hem quamen presentereeren van Goudt en Silber/ en van al dat sy hadden te geven / ende seydte dat sy meer brengen souden / doen hy sach dat sy niet meer en hadden / ofte niet meer en brochten/ en dan seydte hy dat hyse ontfinck voorsz Vassalen van de Coningen van Spangien/ ende omhelsdense / ende dede twee Trompetten (die hy daer hadde) slaen/ en gebende haer te verstaen / dat men van nu voortaan / haer niet meer afnemen noch mis doen en soude. Nchtende al wel gerooft al dat hy roofde/of dat sy gaben door breefe van de abominable tijdinghe/ die sy van hem hoorden eer hyse ontfinck/ onder de protectie van de Coninck/ al of/na dat hyse alsoo ontfangen hadde onder de bescherminge van den Coninck/ syse niet en verdruckten/ roofden / verwoesten en verdestruerden / en of hyse alsoo niet en hadde bedorven. Luttel dagen daer nae quam den souberanen Coninck en Keyser van alle die Rijken genaemt Atabaliba/ met veel naecht volchs / en met sijn geckelijcke slechte Wapenen) niet wetende hoe dat de messen van de Spanjaerts sieden / en haer Lancien staken / en hoe dat de Peerden liepen/en wie dat de Spanjaerts waren/ de welke de Dupbelen selve / hadden sy Gout / aen grijpen souden / en rooben/ seggende : waer zijn dese Spangiaerts? dat sy voort komen / ick en gae van hier niet tot dat sy voldoen hebben van mijn Vassalen die sy gedoot hebben/ en schatten die sy my genomen en gerooft hebben? Sy vielen op hem / en sloegen hem af ontallich volck/ ende bingen sijn persoon/ die in een Rosbaer gedragen wert/ en handelen met hem/ belangeude sijnen rantsoen / hy beloofte 4. Millioenen/ en geefters vijftien / en sy lieden beloben dat sy hem los maken sullen / nochtans ten lesten geen geloof noch waerheydt houdende (gelijck de Spangiaerts noyt

DE groote Keyfer van verscheyde vreemde Rijcken,
 Liet met geck'lijck geweer, sijn onversochttheyt blijcken;
 Tegen geharnascht Volck, stelt hy een naeckten hoop,
 Dus bleef sijn Hoogheyt daer gevangen in den loop.

Voor vier, vijfthien Millioen heeft willigh hy gegeven,
 Om soo te houden dat soo seer gewenschte leven:

Als Atabalia sich selven hadd' verpant,

Wiert hy van 't trouwloos volck verwozricht en verbrant.

in Indlen/ den Indianen en hebben ge-
houden) leggen sy hem op / dat dooz syjn
bevel 't volck by een quam. Hy antwoor-
de dat in syjn geheel Landt sonder syjn
wille niet een blat van eenen Boom en
verroerde / in geval / dan datter eenich
volck by een quam / dat sy bynelijck ge-
looben soudent dat hy dat bevolen hadde/
en want hy in haren handen was / dat
sy hem dooden soudent. Alle dit niet te-
genstaende sy verdoemden hem leven-
dich gebzant te worden / hoe wel dat na-
maels sommighe den Capiteyn baden
datmen hem verwozgen soude / 't welck
geschiede / en ghewozcht zijnde / wierde
noch verbzant. Atabaliba syjn bonnis
hoozende / seyde : waerom verbzant ghy
my wat hebbe ick u gedaen ? beloofdy
my / niet dat ghy my ontslaen sout /
u het Gout gebende : Hebbe ick u niet
meer gegeven dan ick u beloofde ? als
ghy immers so wilt / seyndt my nae
uwen Coninck van Spangien / met
meer andere propoosten die hy seyde/
tot groote confusie en verwozpinge / zy
waren altijt vzedelijck soo langhe als de
Spaensjaerts haer geen oorzaecke dooz
haer quaet tractement en wozetheydt en
gaven/maer ontfingense in haer Steden
met alle goetwilligheyt en eere/ gebende
haer te eten / en so veel slaven en slabin-
nen tot dienst/ als sy begeerden.

Item/ ick ben getuyge/ en gebe getuy-
genisse/ dat sonder oorzaecke te geven/ so
vroegh als de Spaengiaerts in 't Landt
quamen / na dat den grootsten Cacique
Atabaliba / gegheven hadde meer dan
twee milioenen Gouts/ en dat het volck
sonder wederstaen in haren handen het
heel lant gestelt hadde/ dat sy terstont de
boorz. Atabaliba/ die Heere was van 't
lant/ verbzanden/ en na hem / lebendig
syjn Capiteyn generael Cochilmica/
de welke met ander principale / was
vzedelijck totten Gouverneur gekomen.
Van gelijcken/ luttel dagen daer naer ex-
ecuteerden sy metten vperre Camba/ ee-
nen anderen seer vernoemden Heere van

de Provintie van Quito sonder schult
ofte waeromme / van gelijcken deden sy
met eenen Chapera / Heer van Cana-
rien / oock onrechtveerdelijck. Sy roof-
ten Alvis/ een van de Heeren die in Qui-
to waren/ syjn voeten/ en deden hem veel
ander toymenten aen / om dat hy seggen
soude / waer dat Atabaliba syjn Gout
gelaten hadde/ daer hy (soo 't scheen) niet
af en wiste. Item/ sy verbzande in Qui-
to/ Cocopanga die Gouverneur van
Quito hadde getweest / welck dooz seker
vermaninghe die hem dede Sebastiaen
de Benalcarar Capiteyn van den Gou-
verneur / quam als vrient / en om dat
hy soo veel Gouts niet en gaf als sy be-
geerden / werdt met meer ander Cacique-
n en principale personagien verbzant
en booz soo vele als ick kost verstaen / so
was haer intentie niet eenen Heere in 't
gantsche Lant/ in leven te laten.

Item/ dat de Spanjaerts groot getal
van Indianen vergaderden en sloten in
vier hupsen/ so veel alffer in kost / en sta-
ken het buyz daer in/ en verbzandense al
te samen sonder het minste tegens de
Spanjaerts te misdoen / of eenige oor-
sake te geven. En het gebeurde dat daer
eenen geestelijcken persoon / genaemt
Stamma/ troock eenen jongen upten vpe-
re / daer in hy bzande / en daer quam ee-
nen anderen Spanjaert / en nam hem
upt zyn handen/ en wierp hem in 't mid-
den van de vlamme / daer hy asschen
wert met de anderen / welchen Spang-
jaert op dien selven dag wederom na het
Leger keerende viel op den wegh suby-
telijck doot.

Item/ ick affirmere dat ick selve booz
mijn oogen sag / dat de Spangiaerts de
Indianen / mannen ende vrouwen / de
handen / neusen en ooren sonder spreken
affneden / alleenlijck om haer plapsier /
en dit in so veel plaetsen en gewesten/ dat
lang soude te vertellen zyn / en ick sagh
dat de Spangiaerts de honden op de
Indianen jaechden om te verscheuren /
en ick hebbe gesien dat sy dat seer veel de-
den.

De Co-
ninck
Atabali-
ba geeft
ran:soen/
ende noch
moet hy
kerben.

den. Oock sach ick soo veel hupsen en blecken verbranden dat ick om de groote menichte het getal niet en souden konnen stellen.

Het is oock waer / dat sy namen kinderen van de bozsten / by de armkens / en wierpense om hooge so seer als sy kosten / en veel andere jammers en wreetheyt / sonder oorsake.

Atem / ick hebbe gesien / dat sy riepen sommige Caciquen en principale Indianen / dat sy wedelijck komen souden / haer belovende verskertheyt / en gekomen zijnde / dat syse terstont verbranden / en in mijne tegenwoordigheyt verbranden sy'er twee / den eenen in Andon / en den anderen in Tumbala / en ick en kost noot beletten / hoe veel dat ick haer predichte / dat syse niet en verbranden. En vooz God en op mijne conscientie / soo veel als ick kan vinden / en alle ander geboelen / de oorsake waerom dat de Indianen van Peru haer hebben opgewoopen / komt van dit tractement / en dat sy soo groote redene geben / want sy en hebben noot woorden gehouden / maer sy hebben se tegen alle reden en recht tyrannelijck met al het lant verdestruuert / in sulcke manieren met haer levende / dat sy gedelibereert hebben eek te sterben dan van gelijken meer te verdragen. Atem / ick sagh dat achtervolgende het segghen van de Indianen / daer meer gouts verborghen is dan ghevonden / 't welck om de onrechtbeerdigheyt ende wreetheyt / welke de Spanjaerts bedreven hebben / sy niet en hebben willen ontdekken / noch en sullen so langhe als sy so getracteert worden / sullen sy liever gelijk haer vooz-saten sterben. Sijn Majestept verliefende alsulcken lant dat gemakkelijk heel Castilien hadde konnen spijssen / en sal seer swaer ende kostelijck wesen na dat ick kan gesien / te recouzeren / dit sijn al formele woorden van den voozsz. Religieus / en zijn oock bebesticht onder de handt van den Bisschop van Mexico / gevende getuygenisse van dat

de voozse yde Broeder Marck al het voozschreven affirmeerde. Hier valt te considereren het geene dat desen Pater seyd dat hy gesien heeft geschieden in vijftich oft hondert mylen Landts ende binnen negen oft thien jaren / en dat hy daer was in 't beginsel / en daer warden seer luttel / daer nae volchde het geluyt van het gout / vier ofte vijf duysent Spaengiaerts en verspreyde haer over vele groote Rijcken en Provintien / meer dan vijf ende ses hondert mylen verre / daer sy 't al hebben verwoest / doende de voozschreven seften en veel meer wreetheyts en grouwels. In der waerheyt men heeft van die tijdt af tot nu toe wel duysentmael meer zielen verdaen / dan hy vertelt heeft / en sy hebben met minder wreese van God en den koninck / en met minder barmhertigheyt verdestruuert een seer groot deel van den menschelijcken geslachte. Daer gebreken meer (en sy hebben gedoot) in de voozschreven Rijcken tot nu toe (en dooden noch op desen dagh) ongevaerlijck binnen thien jaren / tot vier Millioenen zielen. Ten is niet langhe geleden dat sy met hare Niet-lancien dooden een groote Koninginne / huyfsvrouwe van Cingne / welck Koninck van dien Lande bleef / en dooz oorsake van de Tyranny die de Christenen aenstelden / wierp hem op / en is noch op de been. Sy namen de Koninginne zijn huyfsvrouwe / en tegens alle recht en redene / doodense (en oock seft men dat sy begort was) alleenlick om haren man te bedroeben ende te pijnighen; soude ick mede vertellen de particuliere wreetheden en moorderijen welke de Christenen in den Lande van Peru hebben gedaen / en dagelijcx op dit pas doen / sonder twijffel sy souden so afgrijselijck en so groot zijn (geconsidereert nae hare qualitept en gewichte) dat al dat wy gesept hebben van plaetsen ende gewesten / soude verdupsteren / en luttel schijnen / teghen het geene dat hier van haer gedaen is.

Van het Nieu Rijck van Granaden.

In't jaer 1539. quamen op veel tyrannen/gaende van Venecuela/S. Martha en Carthagena/en soecken Peru/en ander die van Peru af quamen/en gingen door de voorszreven Landen/en sy bonden achter S. Martha en Cartagena drie hondert mylen/binnen 's Lants veel geluckeige en wonderbaerlijcke Provintien/vol van ontallick volck/seer goedertieren gelijk de andere / en oock seer rijck van gout en kostelijcke gesteenten die men Esmerauden hiet /welcke Provintien sy den naem gaben van nieu Granaden / om dat den Tyran die eerst daer quam/was geboren van't Koninkrijck Granaden in Spangien/en om dat veel boose wreede menschen / van de gene die daer op aen quamen van alle ynden/waren excellente vleesch-houtwers/en storter van menschen bloet/seer wel gewent en erbare inde voorsz groote sonden aen veel deelen van Indien/daerom zijn hare circumstantien en qualitepten diese leelijcken maken en beswaren/so danigh en so groot / dat sy zijn te boven gegaen seer veel en oock altesamen / die d'andere en sy lieden in d'ander Provintien hebben gedaen/en bedreven. Van ontallick sonden die sy in dese drie jaren hebben voortgekeert / en die sy noch opten dag van heden niet en laten te doen/ick sal seer kortelijck eenige van veel verhalen. Een nieu Gouverneur/om dat de gene die in't Rijck van nieu Granaden moorde en roofde/ en hem niet en wilde toelaten / om dat hy moorden en roben soude / tegen hem informatie nemen en toon leyden / op de ellende / jammer en moorderijen die hy ghedaen hadde en doet/welck gelesen wert/en berust in den raet van Indien.

De getuygen seggen / dat zijnde het heel Lant in vreden / en dienende den Spangiaerts haer continuelijck / t'eten gebende van haren arbeyt / en wercken

de vooz haer in't velt en haer affairen/en brengeende veel gouts en gesteenten/ Esmerauden / en al wat sy hadden en vermochten. De Spangiaerts deylden onder haer de Vlecken upt / de Heeren en het volck ('t welck is al dat sy pretenderen/ om middel te krijgen vooz haer leste eynde / dat is gout/) steldense al in gewoonlijcke dienstbaerhept. Den Tyran en principale Capiteyn / die daer gebiet hadde / vingh den Heere en Koning van al dit Landt / en hielt hem gevangen ses of seven maende/epsschende gout en Esmerauden/sonder andere voorsaeck of rede. Die voorszeyde Koning die genaemt was Bogota / door breefe die sy hem aenjaegden/ seyde dat hy haer een gouden hups geven soude / hoopende dat hy soo ontkomen soude upt de handen van de genen die hem so affligerden/en sont seven Indianen om gout / d'welck sy te meer reysen brachten in groote quantitept / en oock gesteenten / nochtans om dat hy niet en gaf het hups van Gout / waren de Spangiaerts van advijse dat sy hem dooden souden/ nademael hy zijn belofte niet en volbracht.

Den Tyran seyde dat sy hem door recht (dat hy selve administreerde) betijen soude/ sy dedent / beklagende den Coninck van den Lande ; den Tyran verwees hem ter pijnbancke / soo verre hy het gouden hups niet en gaf / gaben sy hem tratto de corda / sy goten hem brandende roet op den bupck / sy deden aen elke voet en handen / een yser gebetert in een houdt / en sy staecten bupz onder de voeten / en den Tyran quam alle reysen eens binnen / ende seyde haer dat sy hem alsoo allencykens met pijnigen dooden souden / so verre hy 't Gout niet en gaf / en also volbracht hy 't oock/ doodende den voorsz. Heere met pijnigen.

Alle d'ander Spangiaerts / om haer Capiteynen te volgen / en om dat volck te verscheuren/ dedent selve pynighen met diversche groutwelijcke tormenten/ een

SIet hoe't Godloose Volck hier met de menschen leven :
 Siet hier de quaetheyt, die dit snoot Gespuys bedreven ;
 Waer van den Hemel trilt, waer van de Aerde beeft,
 Waer van onse natuyr selfs een verschricken heeft.

O Ghy vercierders van dees grouwelijcke pijnen ,
 Hoe schaem-root en vol angst, sult gy voor Godt verschijnen,
 Voor zijn doorsichtich oogh, die 't innerlijck besiet
 Al wat hier op de gront van 't grbote Ronds geschiet.

een pegelijck Cacique en Heere / van de plaetse dat sy onder haer inkomende hadden / daer syse nochtans met al haer volck dienden / en gaven gout en Esmerauden / so veel als sy vermochten / ende hadden / en alleenlijck toymenteerden syse / om dat sy haer meer gouts en gesteeuten souden geven dan sy deden / in sulcker wijs verbranden en verscheurden sy alle de Heeren van 't Lant. Om vreesse van de wreetheden / welke eenen van de particuliere tyrannen onder de Indianen bedreef / vluchte met veel van synen volcke op de bergen eenen Heere genaemt Daptama : want geen andere remedie noch laeffenisse helpt haer / noch en hebben ; en de Spaengiaers heeten dit opwoyzen en rebellen. Dit hebbende den opper-Capiteyn oft tyran vernomen / dat sy wech waren / sont desen wreeden mensch (om wiens wreetheyt en selheyt d' Indianen die stille en vredeelijck waren / verdragende soo groote tyrannen en boosheyt / waren gevlucht op 't geberchte) haer te soeken en volgen : Want het is niet genoegh datmen hem berge tot in den afgront der aerden ; sy vonden groote menichte van volcke / en vermoorden en verscheurden meer dan vijfhondert personen / mannen / vrouwen en kinderen / want sy geen soozte van volcke en verschoonden. Meer seggen de getuyghen dat den vooz Heer Daptama / eer hy doot worde geslagen / hy den vooz. mensch hadde geweest / en dat hy hem vier of vijfhondert Castelianen gezocht hadde / en nochtans dit niet teghenstaende voer hy mette zijne / soo geseyt is. Op een ander reyse komen de Spangiaerts dienen een groote menichte van volcke / en dienende sonder achterdencken met haren gewoonlijcken ootmoet en simpelheyt / quam de Capiteyn op eenen nacht in de Stadt daer de Indianen dienden / en beval dat men se al doot soude slaen / en sommige slapen / aten en rusten van den arbeidt des daeghs. Ende dit dede hy om dat hem

dochte dat 't heel Lant behoorde te doen vreesen. Op een ander tijdt nam de Capiteyn alle de Spaengiaerts den eet af / om te weten hoe veel Caciquen / personagen en gemeyn volck dat een pegelijck in synen dienst hadde / en beval dat men se al te voozschijn op de markt bzingen soude / aldaer hyse terstondt tot vier oft vijfhondert dede onthalsen / en de getuyghen seggen dat hy meynde by desen middel het Lant te stillen.

De vooz. getuyghen seggen van een particulieren Tyran / dat hy groote wreetheyt bedreef / moordende en afsnydende de neusen en handen / aen mans en vrouwen / en verderbende veel volck. Op een andermael sont de Capiteyn den vooz. wreeden man / met seekere Spangiaerts in de Provintie van Bogota / om te vernemen wie den Heere was die gesuccedeert hadde in 't Landt / nae dat hy den voozgaenden doot geppnicht hadde / hy gink veel mijlen weeghs / vangende so veel Indianen als hy kost krijgen / en om dat sy hem niet en seyden wie dat den Heer was / hieu hy d' een de handen af / d' ander wierp hy vooz de boose honden / diese verscheurden / soo mans ende vrouwen / op dese maniere doode en bedurf hy veel volck. Hy overviel op een seker dagh smorgens in den dageraet seeker Caciquen of Capiteyn / en veel andere Indianen met haer / die al sonder achterdencken waren in vrede / soo hy haer verskert en zijn woort gegeven hadde / dat sy geen quaet noch schade leyden souden / daer op vertrouwende / sy van 't geberchte en hare vleckien wederom quamen / geen achterdencken hebbende / vinck hy een groote quantiteyt vrouwen en mans / dede haer de hant uyt strecken op d' aerde / hy selve met een breet mes hieu haer de handen af / seyde dat hyse kastijde / om dat sy niet seggen en wilden waer den nieuwen Heer was ; noch eens om dat sy hem niet en gaven een seker koffer dat vol gouts was / het welck die wreede Tyran geerne gehadde /

Siet hier het Spaensch gebroet, de Indianen kneusen,
 Berooven en ontleen, van handen, oogen, neusen;
 Ojammerlijcke daedt, mijn hert schrickt in mijn borst,
 En het vloect de Schelm, die dit eerstmael droomen dorst,
 Wat helsche Tyranny, wat verduyvelde vonden?
 De weereloose Swart, gejaeght wert van de honden,
 Het geen de Nicker nauw, soud' dencken noch vermoen,
 Dat durf den Spaengiaert stout/ gantsch Godt-bergeten doen.

hadde / hy sont volck om haer met krijg te bederven / daer sy ontallijcke zielen vermoorden / en hieuwen handen en neusen af aen vrouwen en mannen / 't welck niet en kan vertelt worden / andere wierpen sy de felle honden voor / diese verscheurden en aten.

Van de Provintie Bogata.

De Indianen van dese Provintie siende dat de Spaenjaerts drie van de principaelste Heeren verbrant hadde / vertroocken op een stercke steenrotze / om haer te beschermen tegen alsulcke vanden / en daer warendert ontrent vijft duysent. De voorsz. Capiteyn sont derwaerts eenen grooten Tyran met veel Spaengiaerts / om te kastijen / so sy spreken / de rebellen die vluchtende waren / als oft sy een groote onrechtbeerdigheyt bedreven hadden / en hem toe stont die te straffen / en waeck te nemen; dat sy verdient hadden alle wreede tormenten sonder barmherticheyt. Sy sijn met forszen daer op geraecht / want d' Indianen naecht waren / de Spangiaerts riepen wrede / om dat sy niet bechten en souden / en hielden terstont op.

Den Capiteyn beval / dat men alle de sterckten en uytweghen besetten en bewaren soude / en dat gedaen zijnde / daer in slaen sonder genaden.

Dese Tjgers en Leeuwen vallen in de tamme schapen / sy verscheurense en verslindense metten sweerde tot dat sy moede waren / en mosten rusten / so veel warendert die sy in stucken gehoutwen hadden.

Als sy nu een tijt gerust hadden / beval de Capiteyn dat sy voort doot slaen souden / en van boven af werpen ('t welck seer hooge was / al datter overgebleven was / gelijk sy deden. De getungen afsirmeren dat sy saghen teffens in eenen hoop / als een slach-regen seben hondert Indianen af vallen / die te pletter waren / en om sijne groote wreetheyt in alle

puncten te volmaken / so gingen syse soeken die haer verborzen hadden / hy beval dat syse al doorsteken souden / het welck sy deden en wierpense voort af. Daer mede en wilde hy noch niet te vreden zijn / maer wilde hem noch uytsteken / en vermeerderen d' afgrijselijckheyt van zijn sonden / geboot dat men alle de Indianen mannen en vrouwen / in een stropen huys doen soude (uytgenomen de gene die haer best dochten om te dienen) en het vuyt daer in steken / en also verbranden.

Veel andere wierp hy voor de felle honden diese verscheurden en aten. Daer na geraekte deselve Tyran te komen in een stadt genaemt Cota / en nam veel Indianen / en dede 15 of 20. de principaelste Heeren of Personagien van de honden verscheuren / en hieu af groote menichte van handen / aen vrouwen en mans / en bontse aen een kooze / en hinckse met een gespalkte stock aen haer tongen / om dat d'ander sien souden 't gene dat hy gedaen hadde / en daer waren 70. paer handen / en hy sneet oock veel vrouwen en kinderen de neuse af. Men en kan niet seggen de seften en wreetheden die desen mensch / in 't Landt en Provintie van Guatimala / en over al daer hy geweeft is / gedaen heeft / want die ontallick zijn / en noyt gehoozt of gesien / en heeft veel jaren geduert dat hy daer verkeerde / verbrandende en verdervende alle 't Landt en volck.

Hier moet genoteert worden de wreede tyrannie van de voorsz Tyran / hoe streng / scherp en duypvelsch datse is geweest / want het weynig jaren is geleden dat het voorsz rijk ontdeckt is / en sy 't al ghedoodt en verwoest hebben / sonder barmherticheyt de geene die 'er geweeft hebben / getungen dat het soo vol volcks geweest is / als eenich ander in de werelt.

Ick geloobe dattet soo gheschiedt is / want ick met mijn eegen oogen gesien hebbe / dat sy in korten tijt veel en grooter Landen in dat gewest hebben verdestruert

strueert en t' eenemael sonder volck gelaten. Daer zijn andere groote Provincien/welcke palen aent voorsz. Granaden/geheeten Papapan ende Calp / ende ander drie oft vier / die begripen meer dan vijf hondert mylen / die sy al hebben verwoest ende verdestrueert / op de selve manieren als sy d' ander hebben gedaen/roobende/ moordende / met toezementen / en met den voorsz. jammer het volck/welck ontallich was/want 't Lant is seer gelukkig / en die van daer nu komen / seggen dattet groote deernisse is / wederom te sien soo beele ende groote vleckten en Steden / al verbrandt ende verwoest. In dier voeghen / dat daer vleckten waren van dupsent en twee dupsent inwoonderen / sy geen vijftich en vonden / anders t' eenemael tot aschen verbrant Peru lancy de zyde van de Provincie van Quito / gingen groote ende wreede tyrannen tot het voorsz nieu rijk van Granaden / en Papapan en Cali / lancy de zyde van Carthagena en Zababa/en van Carthagena; andere onsalige tyrannen / trocken op Quito / en daer na ander lancy de zyde van de riviere van S. Jan / welck is de Zeekant del Sur (alle dewelcke quamen by een) soo hebben sy uyt geroept en verwoest meer dan ses hondert mijlen lants/verjagende en moordende een groot getal van zielen/ doen het selve noch op den dach van heden aen het ellendig onnoosel volck/ datter over gebleven is/en om dat den regel die wy in 't beginsel hebben geset waer soude zijn / te weten / dat de tyrannise / geweld / onrechtveerdicheyt / wreetheyt onmenschelicheydt ende booshepdt der Spangiaerts / tegen die tamme schapen altijt vermenichbuldighde.

Sy deden na de moorderijen en ellende het volck (so gesept is) in afgrijpselijcke dienstbaerheyt / den eenen twee/ den andere drie hondert Indianen / als sy gekomen zijn/ so doet hy'er dertich of veertich onthalsen / en sept tot den anderen van gelijcken sal ick u oock doen/ ist sake

dat ghy my niet wel en dient / of sonder mijnen oorlof wech gaet. Maer ick sal een ander stuycken verhalen / welck ick niet en wete oft wreeder en heilscher is / maer volder van alle selheyt der wilde beesten / dan het voorgaende.

Daer is gesept dat de Spangiaerts van Indien hebben seer felle en groutwelijcke honden geleert / om d' Indianen te dooden en te verscheuren. Dit overleggen nu alle waerachtige Christenen / en oock die 't niet en zijn / oft sulcx opt in de werlt gehoozt is / dat om de voorsz schreben honden te spijsen / sleypten sy veel Indianen in ketenen langs de wegen daer sy trecken / al oft kudden van verckens waren / en dat sy'er af slaen en af doen houtwen openbaer vleesch-hups van menschen vleesch / en seggen d' een tegen d' ander / leent my een vierendeel van die schelmen om mijn honden te eten te geben / tot dat ick'er oock eenen slachte/al ebeneens of sy ontleenden vier endeelen van verckens oft hamelen. Daer sijn anderen die smorgens gaen jagen met hare honden / en komende te hups eten / gebraegt zijnde hoe 't haer al gegaen heeft / antwoorden / wel / want ick heb omtrent vijftien of twintigh schelmen / die mijn honden verscheurt hebben / doot gelaten.

Alle dese en andere dupbelsche dingen komen nu in 't licht / volkomelijck getoont in processen / welcke de tyrannen de een de ander aengedaen hebben / wat mach'er leelijcker / onmenschelijcker en groutwelijcker dinck wesen.

Hier mede wil ick 't eynden tot datter andere komen/ of dat wy wederom daer gaen/om die van nieuws wederom te besien / gelijck wy 't twee-en-beertich jaer met onsen oogen gesien hebben sonder ophouden / protesterende voor Godt en mijn conscientie / dat (soo ick geloobe en voorszeker houde) so veel de schaden / verlies/ destructien/verwoestinge/ overlast/ moorden/ en seer groote afgrijpselijcke wreetheden van alle lelijcke speelen

van geweld/ onrechtveerdicheyt / rooverpen en moorderijen/ welke in de voorsz Landen zijn gedaen / en noch in alle gewesten van Indien gedaen worden/ dat in al dat ick gesept hebbe ende groot gemaect / dat en hebbe ick niet gesept noch groot gemaect/ in quantiteyt van thien duysent deelen (van het gene dat ter gedaen is) ende noch heden gedaen wort. En om dat een pegelijck Christenmensch meer compassie hebbe met alsulken onnoosele Natie/ en van haer verlies en verdoemenisse / hem meer bedoebe / en meer beschuldige/ abominere en detestere de begeerlijckheyt/ ambitie en wreethent van de Spanjaerts/ dat sy alle dese waerheyt niet het geene dat ick boven hebbe geaffirmeert / vooz waerachtigh houde / dat sedert d' Indianen werden ontdeckt tot nu toe / de Indianen nergens de Christenen mis deden/ vooz ende al eer sy van haer quaet / rooverijen en verraderpen hadden ontfangen en geleiden/ maer wel hielen syse vooz onsterfelicke / en gekomen upt den Hemel / ende vooz sulcke ontfingen syse/ dat haer werken getuyghden wie dat sy waren / ende wat sy pretendeerden.

Hier dient wel by geboecht / dat tot nu toe/ van 't beginsel af/ de Spanjaerts niet meer sozge gedzagen en hebben om te vorderen en procureren dat de Indianen het Christen geloobe gepredickt werde / dan oft honden of andere beesten hadden geweest / want haer docht dat tet een beletsel om gout en rijckdom (welck hare begeerlijckheden haer be loofden te verkrijgen) was. Alsoo zijn dese Luyden verloren gegaen / sonder Geloobe en Sacramenten.

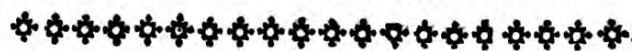
ICK woeder Bartholemeus de las Casas of Casaus / broeder van S. Dominicus / ben door de genade Gods gekomen in 't Hof van Spanjen / om te beneerstighen dat de Helle upt Indien mocht gheworpen worden/ en dat de ontalliche menichte van zielen / door den dierbaren bloede ons Heeren Jesu Chri-

sti verlost / niet verloren en soude gaen in der eentwicheyt / maer dat sy kennen haren Schepper/ en salig worden. Sommige personen zijnde beminners van de eere Godts / ende medelijden hebbende van de ellenden van andere die in 't Hof resideren/ hebben mijn betweeght/ om 't gene dat ick vertelt hebbe/ in geschryft te verbaten / dat ick vooz genomen hebbe te doen/ en in 't werck gestelt.

Ma dat ick het voozgaende geschreven hadde/ werden seker wetten en ordinantien te Madzil in 't jaer 1543. gepubliceert / welke zijne Majest. vooz dien tijt hadde gemaect te Barcelonen/ in 't jaer 1542. in November / by de welke wert alsulken ordze geset / als te behooren/ om te doen op houden so veel quaets en sonden / welke tegens Godt en den naesten/ tot finale bederffenisse en verlies van dien werelt gedaen werden / zijne Majesteyt maecte de voozschreven ordinantien/ na lange communicatie die hy gehadt hadde van personagien van grooter autoriteyt/ geleertheyt/ en conscientie / welke daer op letten en confeceerden in de Stadt van Dolladolid / en ten lesten met gemeynen accoorde ende vopsen werden die geraemt / en geschreven / naerbolghende de regulen van de Wet onses Heeren Jesus Christus / soo de voozschreven personagien toch waerachtige Christenen waren / en oock by van de corruptie en vuylichheyt van der gestolen en geroofde schatten van Indien / welck de handen / en noch meer de zielen / van vele die op dat pas daer regeerden besmette / waer van hare blintheyt quam/ dat sy de voorsz. landen verdestruerden / sonder eenich respect ofte schaemte. Zijnde de voorsz. ordinantie gepubliceert / de Facteurs en Agenten van de voorsz. tprannen/ die in dien tijdt in het Hof waren / namen daer af veel Copijen / soo sy haer daer mede seer beswaert bonden / want haer docht dat daer door de poozten gesloten werden / om te moghen deplen in 't geene dat ge-
rooft

rooft ende getyranniseert soude worden/ fonden die in alle kanten van Indien. De gene die daer bevel hadden om de landen te rooven / te bederven en te niet doen/ gaen met hare tyrannijen/ so daer nopt ordze en is geweest / maer alle dis- ordze/ welck Lucifer selve soude konnen by brengen ; als nu de voozsz. Ordinan- tie die de nieuwe rechtters executeren sou- den/gekomen was/ en zuse sagen / (haer ingeben zijnde/ so men seyt/ en is te gelo- ven / van de gene die te Hobe haer in haer sonden en overlast boven hielen dat sy 't doen souden) maekten alsulcken be- roerte/ dat sy van de goede rechtters / die quamen om de ordinantien te executere/ geen werck en maekten/ al of sy de vreesse Gods verlooren hadden/ ook de schaem- te en ongehoorzsaemheyt/ in respecte van haren Coninck te verliezen / wilden met toe- namen verraders geheeten worden/ zijnde seer wreede tyrannen / en dat by- sonder in Peru/daer nu in 't Jaer 1546. sulcke afsgrijfelijke en boose daden wor- den geperpetreert als nopt te voren / noch in de werelt en is geschiet / niet al- leenlijck teghens de Indianen / welke over lange al/ oft al de Spaengiaerts ge- doot hebben / en hare steden en vlecken verwoest/ maer onder haer selven/ d' een teghens d' ander / dooz 't rechtveerdich oordeel Godts / dat nademael daer geen justitie diese castijden soude / van wegen den Coningh en is gheweest / dat die uyt den Hemel kome / toelatende dat d' eene souden henckers wesen van d' andere. Onder het faueur van het voozsepde opwerpen van de Spangiaerts die in Peru waren / nergkens anders in heel Indien en heeft men willen d' ordinan- tien aen nemen/ onder 't coleur van dien belangende te suppliceren / zijn soo wel als d' ander/ want haer wee doet de Sta- ten en handelinge die sy geusurpeert heb- ben te verlaten / en de hant van de In- dianen die sy in eeuwige slavernije besit- ten/ te doen. Daer sy op gehouden heb- ben met messen terstont te dooden / ende

doodense in de voozsepde slavernije en onverdaghelijcke dienstbaerhepdt met lanckheyt van tijdt allengskens. En tot noch toe en is de Koninck niet mach- tigh te beletten / want het gaet al kleyn en groot/ rooven en steelen / d' een meer d' ander min/ d' een openbaerlijck/ d' an- der heymelijck en bedecktelijck/ en onder 't coleur en pretext dat sy den Koninck dienen/ onteeren sy God / steelen en be- derben den Koninck gantsch.

Volghen eenige Schriftelijke

Redenen, die den voorseyden Bisschop aen zijn Majesteyt van Spanjen, selfs heeft overgelevert, daer van den inhoud is, als volcht :

De Spangiaerts om hare groote giericheyt en begeerlichheyt/ willen en lijden niet dat de Religieusen de steden van de Indianen/ daer sy in komen/ bes- sitten moge/ want sy seggen dat sy twee schaden daer dooz ontfangen/ d' eerste is/ dat de Religieusen de voozsz Indianen doen vergaderen om te hooren preken/ en daer en tusschen haer affairen verlooren gaen/ om dat d' Andanen so lange ledich zijn ende vooz haer niet en arbeypden. En het is gebeurt dat d' Indianen in de Kercke en in 't Sermoon waren/ en dat- ter een Spangiaert in quam/ en nam vooz al het volck daer vijftich oft hon- dert uyt/ van de gene die hy van doen hadde/ om zijn pakken te draghen / en- de sy niet volghen willende / dat hyse met stocken dreef en met voeten voozsz stiet/ makende groote beroerte en schan- dael onder het volck/bedroevende de Re- ligieusen en de voozsepde Indianen/ en belettende hare salicheyt en van andere meer. d' Ander schade die sy seggen dat- se lijden/ is/ dat sy seggen/ soo vooch als d' Indianen geleert zijn en Christenen worden/ te veel klaps hebben / en dat sy meer weten dan sy wisten / en dat sy haer vooztaeu daer van soo wel niet en kominen

konnen gedieneu/ als sy te bozen plegen.

De Spaengjaerts en soecken anders niet dan te gebieden ende geadoreert te worden van de Indianen/ gelijk absolute Heeren.

De Spangiaeres beletten met op setten wille/directelijck dat het Evangelie geen en voortganck en hebbe/ en willen niet dat d'Indianen Christenen worden.

Het gebeurt dat men een Stadt of blecke geeft twee/ drie ofte vier Spanjaerts/ den eenen meer den anderen min/ d' eene krijgcht de vrouwe d' anderen man/ de derde de kinderen/ al oft berckens waren/ en een pegelijck besiet het volck dat hy vint op 't lant/ ten tijde van de uptdeplinge dat hem geassigneert wort/ sommige worden geladen gesonden tot de Nijnen gelijk beesten/ andere worden verhuert met koppelen als muplen/ dertich/ vijftich/ hondert mijlen om packen te dzagen/ en dat alle dagen/ soo wy wel gesien hebben/ waer dooz komt dat d' Indianen niet konnen onderwesen noch geleert worden/ noch 't sermoen hooren. Van wy volck maken sy slaven/ sy verstopden en schepden de steden/ blecken/ en menichten van volcke die by een woonden in soo klepne deelen/ dat sy de hupsen niet by een liet blijven/ noch de vaders mette kinderen. De Indianen zijn seer deuchdelijck en heyligh/ want de Indianen/ zijnde Heydenen/ hebben een vrouwe/ welck de natuere en noot haer leert: sy sien datter de gene die haer Christenen heeten/ veertien/ ende veel meer van Godts wet wil hebben: d' Indianen en nemen niemant het zijne/ sy en injucieren niet/ sy en quellen noch en beswaren/ noch en dooden niemant/ en sien dat de Christenen doen alle sonden quaet/ en leelichheyt/ welcke tegen reden en rechtveerdicheyt de menschen konnen gedoen: ten lesten sy spotten met 't gene datmen haer van God seyt/ sommige en geloobender niet af/ sy spotten in sulcker wijs dat sy inder waerheyt van God anders geen gevoelen hebben/ dan dat hy

zy de onredelijcksten en quaetsten van de Goden. Nademael ghy nu sulcke die-naers onderhout/ hebben zy't gevoelen van uwe Majest. dat gy zijt den onrechtveerdigsten en wreeststen van de Koningen/ nademael ghy sulcke ondersaten daer sont/ en hier leyt: ende en meynen anders niet dan dat uwe Majestept van menschen bloet en stucken leeft. Dese dingen weten wy wel dat uwe Majest. seer nieu zijn/ maer daer zijns ons oudt en gemeyn/ ende wy souden diergelijcke dingen veel meer seggen/ die wy niet onsen oogen gesien hebben/ maer sy souden de Keyserlijcke oren van uwer Majest. quetsen/ en de menschen doen verschrieken/ verbaren/ verflaen en vertwonderen/ hoe dat Godt so lange beyt/ sonder Spanjen te doen versmicken.

Wy sullen uwe Majestept voorwaer bereekenen/ dat de Spangiaerts ghenomen en onrechtveerdelijck ghedoot hebben/ in acht-en-dertich oft veertich jaeren/ meer dan twaelf milioenen Dassalen sonder dat sy souden gemultipliceert hebben/ want nergens in de ronden des werelts de beesten en menschen meer vermenichvuldigen/ om dat haer het meestendeel alomme getempert is/ en alle dinck totte generatie favorabel. Al dat groot getal hebben sy gedoot/ om dat sy daer over bevel hebben gehad/ die misbzupckende (na dat sy gedoot hebben/ die in de oorloge rechtveerdelijck haer wederstaen) in 't berchtwerck van gout en silver/ die aen een koppelende/ gelijk muplen om lasten te dzagen/ en daer toe de selve verhuerende/ leggende haer op alle werck dat sy konnen bedencken om goet te verkrijghen/ oft sy sterben of lebende blyben/ non forstse/ dat sy profijt doen/ dit is also wy seggen/ veel meer dat wy laten te seggen/ de nette onberwinnelijcke waerheyt/ en al de werelt weet het/ en wie dat uwe Majest. contrarie seggen sal/ of dat min en lichter maken in de teghenwoordicheyt van uwe Majestept/ met de kracht van de

voorzende waerheyt bekent / dat hy verballen is in Crime laese Majestatis, ende verrader van uwe Majestejt is / en dat hy deel gehad heeft in de moorderijen en roberijen van Indien / oft hoopt te hebben.

Wat konder slimmer Tyran voorden dagh komen dan desen Spanjaert / die meer dan twee duysent vijfhondert mylen landts / vol van menschen / sonder daer in te laten eenich supghelinc / verwoest en verbrandt heeft.

De Spangiaerts hebben alleenlijck om tijdelijcken interest / d' Indianen gedefameert / en nae gesept de grootste leelijchheden en misdaden / die men eenige menschen ter werelt soude konnen opleggen / en soude geerne gemaect hebben / hadden sy konnen / dat sy gheen menschen meer geweest en hadden / om haer goet en persoonen te rooven ; hebben haer alle in 't generael willen besmetten mette grouwelijcke sonde tegen natueren / daer sy nochtans onnosel af zijn / want in alle de groote Eylanden Espannola / S. Juan / Cuba / Jamayca / en in cestsich Eylanden de los Lucayos / daer ontalijcke menigte van volck waren / en was daer noyt af gedachte nisse / gelijk wy getuygen daer op informatie genomen te hebben / van 't beginsel af. In heel Peru en is daer oock geen gewach af / en in 't rijck van Tucatan en was noyt Indiaen daer af schuldigh / en also alomine / dan in sommige plaetsen daer men sejt datter eenige sijn / en daerom en moet men niet verdoemen de heele werelt / van gelijcken segghen wy van het menschen vleesch eten / dat sulcx in de voorsz. gewesten niet en is geschiet / hoewel dattet in ander quartieren wel gedaen wort. Sy hebben haer oock geaccuseert van Idolatrie / al of / genomen sy schoon Idolatren waren / sy van anders niemant dan van Godt behoorden daerom gekastijdet te worden / want sy alleenlijck tegen God sondigen / hebbende landen en rijcken op haer sel-

ven verscheyden / en niemant dan haeren natuerlijcken Heere subjectie schuldigh zijnde / waren so onse voorszaten / en alle de werelt heeft geweest voorsz Christus komste. Sy hebben se oock voorsz beesten geacht / om dat sy se so goedertieren en ootmoedich vonden / derveude seggen dat sy niet bequaem en waren om te gelooven / soo wy doen / daer nochtans sy seer geerne van God hooren / en seer wel begrijpen en profiteren souden.

Het is warachtig dat sy belet hebben by alle manieren / dat men haer niet leeten en soude / noch het woort Gods / noch andere deuchden / vervolgende en wechjagende de Keligieusen / op dat sy hare tyrannijen niet en souden weten / en ontdekken. Ja sy hebben d' Indianen geïnfecteert en bedorven met veel bitien die sy niet en wisten / als vloecken / blasphemeren den name Jesus / woekieren en liegen / met meer ander boosheden / verre van hare goedertierenheyt en oprechticheyt.

Te willen d' Indianen op een niet den Spangiaerden geven oft laten / en is anders niet / dan die geven en laten den genen daer geen twijffel noch presumptie af en is / kleyne noch groote / dan dat sy se verdestrueren en vernielen sullen in ziele en lichamen.

Den Koninck Ferdinandus / consenteerde dat men d' Indianen van de Eylanden van Lucayos transporteren soude in 't Eylant Espannola / tegen alle natuerlijck en Godlijck recht / die treckende upt haer vaderlant / daer sy verdestruerden en verwoesten meer dan vijfhondert duysent zielen / in der voegen dat sy meer dan vijftig Eylanden / daer af eenighe grooter waren dan die van Canarien (die vol volck waren als eene Spe-koef) niet meer en lieten dan elf persoonen / daer wy getuyghen af zijn. Te seggen uwe Majestejt de goetheyt en oprechticheyt van dat volck / ende wozeetheyt / moorderijen en ellende die de selve Christenen deden / soude een oorz-

sake wesen dat u hert krimpen soude / dat sy haer oorlogge aengedaen hebben / gedoot hare vrouwen en kinderen / vrieden en maeghschap genomen / gerooft van allen haer goet / het landt dat t' eenemale sonder volk is / seyt het genoeg / en de werelt roept het / en de Engelen be-weenent / en Godt met groote straffe leeret ons alle daghe.

De Spangiaerts sijnden de Indianen alle hare substantie wpt den lippe / want sy en hebben anders niet in hare hupsen; sy doen haer bloet spoutwen / sy setten haer in alle periculen / sy leggen haer op onberdragelike diverse arbeiden / en daer op noch groote toymenten van stocken en rovijen / ende andere noyt-gehoorde quellinghen / en finalijk sonder eenige berinhertighepdt by dupsent manieren bederven en vernielen sy haer leven.

Te willen d' Indianen geben in handen van de Spangiaerts / is de kele van de kinderen / leveren in handen van de dulle menschen / die 't scheermes gereet hebben en lange daer nae gewacht hebben / ende capitael byanden daer af zijn / het is een schoone jonghe dochter / overleverende eenen jonghen man / die heel gepassioneert en blint is van liefde / waer van volgen soude / dat sonder miracule sy bedorven soude worden / en dat hy sondigen soude. Het is finalijk soo veel al oft men haer sette op de hoornen van dulle varren / toetwerpe den Wolven / Leeuwen en Tijgeren van veel daghen hungerigh; en het selve dat helpen soude de verbode dreygementen en peenen teghens de voozseyde / dat syse niet vernielen en verscheuren en souden; af-firmeren en geboelen wy dat het helpen soude teghens de Spangiaerts / dat heb-bende bevel ober d' Indianen / sy die niet dooden en souden om gout te krij-gen. En om de groote seer seeckere ende lange experientie die wy hier af hebben / doen wy weten / en versekereren uwe Ma-jestept / dat al is 't dat men een galghe

booz elck eenen Spangiaerts poorte sette / en laet haer weten / en sweeren op uwe Konincklijke kroone / dat booz den eersten Indiaen die haer gebreken oft sterben sal / men haer daer aen hangen sal / en sullen daerom niet laten de Indianen te dooden / so verre sy macht oft eenige authoritept in Indien hebben.

Also men seyt / ober d' Indianen / boven het gene dat sy lijden om de Spangiaerts te dienen / en contenteeren / dese inkomende heeft in elcke stadt oft vleck eenen wreeden vlees-houtwer oft henc-ker / die sy heeten Estanciero oft Calips-que / om dat hyse doet arbeiden / en onder de handt houwe / doende haer doen al dat den meester oft commandeur wil / oft wel den oppersten moordenaer / al en waer anders geen toyment in de helle / dit waer sonder gelijkenisse / want desen geestelste / staetse met stocken / drooptse met brandent speck / affligeertse / toymenteertse door continuellen arbeit / verkracht en forceert hare dochteren / en hups vrouwen onteerense en misbruy-kense; hy eet haer himmen / welke hare schat is die sy hebben / niet om die te eten / maer om cijnz haren meester ende opper Cyran te geben / hy doet haer ontallijcke sextien aen / en om dat sy van so veel quaets niet klagen en souden / soo verbaertse desen dupvel / seggende / dat hy 't ober dragen sal / dat hyse afgoderije heeft sien doen.

In somma sy hebben ten belieben meer dan twintich onredelijcke persoo-nen / en desen Estanciero weeght meer dan hondert toorens / daer wy metter waerhept by voeghen moghen alle de jonghers en mooren die de Comman-deur heeft / want sy alle de arme Luyden overballen en verdrucken.

Het is grootelicy te besorgen dat God Spangien verwoesten sal / om de groote sonden die de Spaensche natie in Indien gedaen heeft / waer af wy sien een open-bare straffe / die al de werelt moet beken-nen / ende het loopt op ter straten / daer mede

DE Voester-moeders teer, het Lant hier moeten bouwen,
 Die door den swaren last, geen Soch en kunnen houwen.
 Dees mergelose droocht, veroorsaect groote noot,
 End' brengh t aen menich kint een ontydige doot.

De Mannen die ter vlucht, de slaverny ontsluypten,
 Gekregen zijnde, die met oly sy bedruypten.
 Gegeesselt wierden sy, tot 't lichaem was als bloet,
Och Godt ! wat d' eenen mensch den ander hier al doet.

mede Godt ons affligeert en toont dat hy vergramt is geweest / om dat de Indianen soo bedorven zijn / en dat van soo vele ontallicke schatten die van Indien in Spangien ghekomen zijn / (alsoo doch de Coninck Salomon / noch geen ander in de werelt / opt soo veel gouts en silbers heeft beseeten / noch ghesien / noch gehoozt) daer in Spangien niet af gebleven en is. En oock van het gene dat kortz te voren / eer d' Indianen werden gebonden / in Spangien viel / niet een pont te voorszijn en komt / waer dooz alle dinck drie-dobbelt dierder is dan het plach / en daerom heeft 't arm volck groot gebreck / en u Majestept kan oock geen groote saecken uytcrechten.

Alle den tijt dat de Commandeur de Larex Gouverneerde / het welck was neghen jaer / soo en droech men niet meer sorghe / belangende het leeren en bekeeren van de Indianen / noch daer en wert niet meer toegedaen / om gepeynst / noch gelet / dan oft hout en steen / katten en honden hadden geweest. Hy bedorf oock de groote steden oft vleckken / gaf aen eenen Spangiaert hondert / aen eenen anderen vijftich / aen sommige meer en min Indianen / na dat elck in de gratie stont en hy haer gunde. Hy depide uyt / kinderen / ouders / vrouwen die groot gingen / en die eerst gebaert hadden / personagien van qualitept / en slechte luden / meede de Heeren van die plaetse / die gaf hy in elck deel aen eenige Spangiaerts die hy meest wilde eeren / en doen profiteren / seggende int briesken van de komende / in deser manieren. Men A. E. worden bevolen / oft inkomende gegeven so veel Indianen / laetse u dienen in utwe Minne / en handelt met den persoon van den Cacique / inder voegen / dat al klein en groot / kinderen en ouders / so veel sy haer op haer beenen koften gehouden / mannen en vrouwen / bevruchte en die in kindt-bedde lagen / arbeypden en dienden so lange als sy aesseem in 't lijf hadden.

Hy consenteerde dat sy gehoude mans wech leyden om gout te graben / tien / twintich / dertich / veertich / tachtich en meer mijlen / de vrouwen bleven in de schueren of lanthuysen / doende so swarē arbept / hoopen vergaderen daer sy het broot dat men daer eet / af maken / het welke is aerde op werpen / welke sy graben vier palmen hooge / ende twaelf voeten in 't vierkant / welchen arbept is vooz Reusen / bysonder graben dit in de harde aerde / niet met spaden of riecken / maer met stocken / elders spinnen sy kattoen / en doen ander diensten / van dibernsche manieren / welke sy profijtelickste en bequaemste om gelt te maecken bonden / in der voegen dat de man en vrouwe in acht / thien / ja twaelf maenden / malckanderen niet en genaecten noch sagen / als sy schoon by malliander quamen / ten eynde van de voorszeyde tijt / soo waren sy moede / mat / gebroocken en krachteloos van hunger en arbept / dat haer luttel lust te vergaderen / waer dooz dat quam / dattet genereren onder haer opghiel de creatuerkens die geboren waren vergingen / om dat de moeders dooz den arbept en hunger verbroochden / en hadden geen melck om te suppen / in der voegen dat daerom in 't eylant Cuba / in drie maenden storven / (wesende een van onse geselschap op dat pas daer /) seven duysent kinderkens van hunger / daer waren moeders die uyt desperatie haer kinderkens woerchden en dooden. Andere geboelende dat sy ontfangen hadden / namen krupden daer mede sy de creatuerkens af dzeben / in der manieren dat de mans storven in de Minnen / de vrouwen in 't lantwerk / also op houdende de generatie / zijn sy oock in korten tijt vergaen / en al dat lant bleef sonder volck. De voorsz. Gouverneur gaffe / om dat sy continuelijck arbeypden souden / sonder haer eenige ruste te geven / en boden den arbept consenteerde hy datse so qualijck getracteert worden / met sulcken rigeur / bitterheyt ende wreethed / want de Spaen-

Spaengiaerts/ aen de welke hy d' Indianen beval/ oft inkomende gaf/ seiden daer ober sekere wzeede henckeren/ eenen in de mijne/ den welcken sy Minero hieten/ den anderen in de lantjupfen die Estancieco genaemt wert/ menschē sonder barmhertigheyt/ haer slaende met stocken en roeden/ gebende souffletten/ met pichelē stekende/ sy en hieten haer nimmermeer anders dan honden/ men sach aen haer nimmermeer eenige soetigheyt dan altijd extreme scherphē / rigeur en bitterheyt/ dat in der waerheyt men geen wzeede mooren/ die alle quaet de Christenen aengedaen soude mogen hebben sō (sonder noot van groote wzeetheyt) en soude tracteerē/ zijnde volk van sō minnelijcke Conditie/ seer ootmoedich en gehoorzaam boven alle anderen des werelts. En om dese groote wzeetheyt wille/ en arbeyt die sy deden/ en wel wetende dat sy daer van sterben souden. Als sommighe wech liepen in't geberchte/ so kosen de Spangiaerts eenen sekere luyten Officier/ die sy heeten Alguazil del Campo/ diese vervolchde en ginck jagen; in de steden en vleckē van de Spangiaerts/ hadde de Gouverneur sekere personen/ de degelichste die daer warē/ die hy de naem gaf van bisitateurs/ den welcken hy alleen om 't boorsz. offitie den naem gaf/ en tekende voor salaris boven sijn ordinairse beplinge/ die hy ook had/ hondert Indianen tot sijn dienst/ die waren de grootste henckers van der stadt/ wzeeder dan alle andere/ voor de welke al de Indianen die de luyten-officiere achterhaelt en gejaeght hadden/ werden gebrocht/ en den aenklager/ welck was de meester/ quam daer/ seggende: dat de tegenwoordighe Indianen waren honden/ dat sy hem niet en wilden dienen/ dat sy daghelijck wech liepen op de bergen/ om dattet luyte rabattwen waren/ dat hyse kastije. Terstont die bisitateur bontse aen eenen staek en hy selve met sijn eyghen handen nam een gepeckite koozde/ die men op de Sa-

lypen heet palinck oft anguilla/ is gelijck een ysere roede/ en sloechse daer mede sō wzedelijck en lange/ dattet bloet tot veel plaetsen upt 't lichaem spronk/ en lietenise daer voort doot. Godt is getuyge dat de wzeetheyt welcke teghens die Menschen gedaen wort/ sō groot en menichvuldigh is/ dat hoe veel dat wy 'er utwe Majestept souldē vertellen/ dat wy geloben/ dat wyse van dupsent delen niet en soude kunnen vertellen/ noch leelijck en swaer genoegh maken.

Den arbejdt die sy doen is Gout te versamelen/ daer toe dienen ysere menschen/ want de berghen worden omgekeert/ het onderste boven/ en 't bovenste onder/ die dupsentmael gravende/ rotzen bzekende/ 't boorsz. Gout wasschende in de Riviere/ daer sy altijd in 't water sijn/ bersten en bzekē in 't lichaem; als de Mijnen selver water geven/ boven alle arbejdt moet men dat metten armen upthosen/ finalijck om te begripen den arbejdt die men doen moet om gout of silber te graben en wercken; utwe Majestept considerere dat de Heydensche Tyrannen/ uptgenomen de doot/ de Martelaren geen meerder tormenten opleyden/ dan dat syse berwesen in 't bergwerck. Somtijts hielen syse 't heel jaer deur in de Mijnen/ daer nae wert geordonneert/ om dat sy saghen datter veel storven/ datse maer vijf maenden gout graben souden/ dat in veertich dagen dan gegoten soude worden/ dat sy de boorsz. veertich dagen rusten souden/ ende de ruste was/ de hope op te worpen die sy in die tijdt aten/ 't welck was aerde te graben en de hopen te maken/ daer hier boven af geseyt is/ welck swaerder arbejdt was dan hier te lande de Wijn gaert graben/ of het lant ploegen. In 't heel jaer door en wisten sy niet wat vierdach was/ dan seer weynige/ sy en lietenise niet besigen dan te arbejden. Met alle desen groote arbejdt en gaven syse niet genoegh te eten cacabi/ welck is broodt van dien landen/ gemaeckt van wortelen

van seer luttel substantie / alffer geen vleesch of vis by en is / daer deden sy by peper van dien lande en ajes / welck zijn wortelen gelijk rapen / gebzaden en gesoden ; sommige Spangiaerts die haer lieten duncken dat sy seer liberael waren en wel te eten gaben / lieten alle weken een Verken af doen door vijftich Indianen. De Minero (dat is den hencker die se castijde en regeerde) at de helst / jaer noch meer / de reste deylde hy alle daghe elck eenen soo veel vlees / als men in de Kercken 's anderdaeghs plach te geven beetkens van 't gesegent broot. Daer warendere die so gierigh waren / die niet gaben / sondense twee of drie dagen weyden op 't velt / en berghden de vruchten van de bonie die'er waren; met het gene sy in de dermen wederom brochten deden syse twee of drie andere dagen wercken / sonder een bete te eten. Awe Majestept considerere om Godts wille wat boetsel of sterckte een lichaem van naturen so delicaet / en door de voozseyde verdrukkinge so uytgemergelt / gekrenckt en getrabaileert kost hebben / hoe 't meugelick was langher te leven / so qualijck getracteert en benaut zijnde / in allen grooten arbept sonder eten. De Gouverneur dede haer vooz den kost / arbept en dienst die sy den Spaengiaerden dede / drie blancken in twee daghen / te weten eenen halven castellaen (die doet 225. marabedis) 's jaers geven / dit dochte haer genoegh te zijn om te koopen dingen van Castilien / welcke de Indianen heeten Caona / dat is loon / recompense / vooz welcke 225. marabedis men kost kopen eenen kam / een spiegel / en een regel groen oft blau leck-pemningen / het is lange geweest dat men haer niet en gaf / maer die benauthent en hunger was soo groot dat sy daer luttel wercx af maectien / sy en dachten nergens op / dan hoe sy sat eten of sterben mochten / om dat quaet desperaet leven te ontgaen. Hy beroofde van haer liberteyt / gedoochde dat de Spanjaerts haer sette in de

scherpste dienstbaerheyt en gevangenisse die niemant kan begripen die het niet gesien en heeft / wesende geen dinck in deser werelt daer sy by in waren / hoe wel de beesten plegen bynheyt te hebben om te weyden op 't velt / maer de Christenen daer wy af spreken / en gaben de ellendighe Indianen tijt noch rupnute / noch pets anders. Hy onderwierpse in gefortseerde / onwillige / eeuwighe en absolute slavernije / want sy en hadden noyt eenige bypen wille om van haer selven pet te doen / dan daer de wozeetheyt / begeerlichheyt / en tyrannije van de Spangiaerts haer wozen daer moeten se heen / niet als gevanghen menschen / maer als beesten / welcke men gebonden leydet om te doen al dat men wil. Als syse somtijts liete t' hups gaen om te rusten / so en bondense noch vrouwen / noch kinderen / noch pet om te eten / so men haer dat niet en hadde laten bereyden / om so veel tijts te verliesen / daer en was anders geen remedie dan sterben ; sy werden sieck van den langen swaren arbept / welck lichtelijck quam / want sy teer en delicaet van complexie zijn / het was haer groote ongewoonheyt so subijt in so grooten slavernije en arbept te komen / daer sy sonder bermhertigheyt met boeten gestoten / en met stocken blau geslagen worden / ende en hoorde anders niet / dan dat sy 't maecten / om dat sy luy waren en niet wercken en souden / doen sy saghen dat de sieckte wies / dat sy van haer geenen dienst en kosten hebben / hieten syse t' hups gaen / dertigh / veertich en tachtentigh mijlen weeghs / gaben haer om onderweghen te eten een half dozijn wortelen gelijk rapen / ende een luttel cacaby / de arme menschen en gingen niet verre sy storven desperaet / sommige gingen verder / twee of drie / tien of twintich mylen / met groote begeerte om te hups te komen / en aldaer haer helsch leven te eynden / tot dat sy doot onder wegen vielen / en wy bondender menichmael veel die doot waren /

ren / andere die noch snackende / en sommige in doots noot / suchtende en stenede soo sy best kosten / hunger / hunger roepende. Als de boozsz Gouverneur sach dat de helft of twee deelen gestorven waren / so liet hy wederom looten en d' Indianen upt deplen / suppleerde en vernieuwde 't getal by kans alle jaer.

Hedrorias / viel in 't vaste lant gelijk eenen seer hungerighen wolf onder seer onnossele en tamme schapen ofte lammeren / gelijk eenen toozne Godts met alle geweld / aenrechtende veel fortsen met al sijn Spangiaerts die hy bracht / verwoestende veel plaetsen die swermde van volke / 't welk noyt gesien noch gehoozt / noch geschreven en is geweest in eenige Historien / die hundens daegs gemaect zijn / hy roofde en stal meer met sijn geselschap van uwe Majestept / en uwe Passalen de Indianen; en de schade die hy dede was grooter dan vier of ses milioenen / gouts / hy verwoeste meer dan vier hondert mijlen lants / te weten / van el Darien / daer hy eerst aensette tot de Provintie van Nicaragua / het gelukkigste en gepeupleerste sonderlickste Lant van de werelt. Van desen onsaligen mensche begoft eerst in 't vaste lant de pestilentie van de Indianen inkomende te geben / en liep voort al omme ober heel Indien daer Spangiaerts zijn / daer door al het volck bedorven wort / in dier voegen dat van hem / en sijne komende / de waerachtige doot gekomen is / welke uwe Majestept vernielt en verwoest heeft / so veel groote rijcken in so korten tijt / van 't jaer 1540 tot nu toe.

Als wy seggen dat sy uwe Majestept hebbē verdestrueert seven rijcken grooter dan Spangien / moet men verstaen / dat wyse vol volck sagen gelijk eenen brenkofs vol bren is / en datse nu heel sonder volck zijn / om dat de Spangiaerts op de boozsz maniere alle de inwoonderen gedoot hebben / en dat de steden / vleckien oft plaetsen alleen mette wegen en mueren blyben / als oft heel Spangien sonder

volck waer / en dat de wegen en mueren van de steden / dorpen en plaetsen upt gestorven zijnde / leech waren.

Uwe Majestept en heeft in heel Indien niet een maravedy seker en erfelicke geduerige rente ofte inkomen / dan het is als of men bladen oft stroo van de aerde op raapte / welck alse geraept zijn / niet meer en blyben / en so in allen het inkomen / dat uwe Majestept in Indien heeft / onseker / ydel / en verganckelick / niet om ander oorsake / dan om dat de Spangiaerts d' Indianen hebbende / daghelijcks dooden ende verminderen / soo volcht dat uwe Majestepts rechten en inkomen oock verloren gaen en minderen.

Het Koninckrijk van Spangien is in groot perijckel van verloren te gaen / verdestrueert en gerooft te worden / verdruct en verwoest van andere vreemde natie. De reden is / God (die rechtvaardich / waerachtich en opperste Koninck van al) seer vergramt is / om de groote misdaden en sonden / die de Spangiaerts gedaen hebben / al het Indien door affliogerende verdruckende / tyranniserende / roobende en moordende soo veel en sulcken volck sonder reden en recht / in soo korte jaren / verwoesten so veel en sulcke landen / welck volck al redelike zielen waren / geschapen en gemaect na het beelt Gods / en gelijckenisse van de alderhooghste Diebuldicheyt / alle Gods passalen / verlost door sijn dierbaer bloet / die rekeninge hout / en niet en vergeet een noch geen van dien / en die Spangien verkoos booz een Dieneresse ende instrument om haer te verlichten en te brengen tot sijnder kennisse / en al oft hy hadde willen recompenceren op dese werelt / sonder den eeuwigen loon / gaf so groote schatten en natuerlijke rijckdommen / haer openbarende so geluckige / lustige / en verre landen met oock artificiele / te weten / de ongelucke Mijnen van gout / silber en gesteenten / met noch meer ander noyt gesien noch gehoozte gaben / van welke

80 Beschrijv. van West-Indien, en de Tiranny der Spanjaerden.

welcke sy ondancckaer zijn geweest / daer tegens wederom gevende soo veel quaets. God hout desen regel en maniere van doen / als hy sijn straffe en justitie executeert / dat hy plach te kastijden en te straffen de sonden over de sondaren / by contrarie manieren dan sy ghesondicht hebben.

Deze destructien / overlast / fortse / onrechtvaerdighheyt / wreedtheyt en moorderijen gedaen en geperpetreert teghen d' Indianen / zijn so groot / soo afsgrijfelijk / so openbaer en notoir / dat de tranen schyeeuwē / en 't bloet van so veel onnossele menschen / klimt tot boven in de opperste hemelen / en 't houd niet op voozen al-eer datse van Godt verhoort worden / en daer na nedervallen en sprepen haer over de gantsche werelt / en luden so grouwelijck / onmenschelijck / verbaerlijck en verschyckelijck in de ooren van de vreedende natien / alsse zijn / en by consequentie sal volgen in de herten en gewissen van allen den genen die 't hooren sullen groote schande / afsgrijfelijkheyt / abominatie / haet ende infamie van de Spaensche natien en Koningen van Castilien / waer door veel schade mocht komen.

De schade en 't verlies welck de kroone van Castilien en Leon / om dese sake is toegekomen / en op heel Spangien sal komen / in deser manieren verwoestende / moorderde (so doch de rest van selfs sal sterben en vergaen) is soo groot / dat blinden sien sullen / de doobe hooren / de stomme roepen / en de wijse oordeelen / want ons leven niet lange en kan wesen ick roepe vooz getuyghen alle de Engelen van dat Hemelsche Hof / alle menschen des werelts / en bysonder die leven sullen korte jaren hier nae / van de getuygerisse die ick gebe / en ontlastinge van mijn conscientie die ick doe / dat so verre sijne Majestept de Spaengiaerts toe laet de voozsepde dubbelsche en tyrannische deylinge / met wat wetten / ordinantien

en peenen datter in versien worden / alle het Indien / sal in korte daghen verwoest en sonder volck zijn / als nu in het groot Eplandt Espannola / en d' ander Eplanden en vaste landen over drie duysent mijlen weeghs / sonder het voozsz. Eplandt Espannola en sijnen byhancck / en dat om de voozsz. sonden (so veel als ick in de H. Schyftuere lese) Godt heel Spangien castijden sal met afsgrijfelijke geesselen / en mogelijck t' eenemael verdestrueren.

Nota. Belangende Peru, gelegen tusschen Westen en Sypden / is geestimeert het aller-rijckste van alle Landen der Werelt. Het is daer dat de Spaenjaerden hebben gekrijcht tegen malkanderen / also wel als tegen de Indianen / om te versadigē haer giericheyt. In dit Lant zijn veel vreedigheden / onder andere twee straten / daer van de eene lanck was 600. mijl / en breeet 25. voeten / aen beyde yden gestoten met mupren. De andere was gehouden in 't geberchten / en oock als de andere beset met mupren. Maer het aller-merckelijckste is / ten tijdt des Keyfers Carel de 5. de practijken der Spanjaerden tegen Arabaliba en Guascar gebroeders / want hebbende geruineert den eenen door den anderen / hebben sy eyndelijck onder 't belept van Francisco Pisarra, krijgh aengenomen tegen Atabaliba, Coningh des Landts Peru, den welcken sy gevanghen kregghen / van de welcken sy trocken een over groote som tot rantsoen. Pisarro liet het wegē / men bevant 252000. pont Silbers / en Gout 1326500. Pesos / elck Pesos is weerdich een Castiliaen / oft anderhalve Fransche Croone. De Keyser had het vijf de deel van alles. Elck Peerde-rupter hadde vooz sijn deel 8000. Pesos in Gout / en 670. pont Silbers / de Doet-knechten hadde pder 3150. Pesos in Gout / ende twee hondert tachtich pont Silbers : de Capiteppen hadden 3000. pont Silber / en 40000. Pesos in Gout.

